Дім сад город

11
2002

- Гарбузи
- У пошані "красиві" груші
- Яблуня: технологія культивування для фермерського саду
- Вирощування телят у молочний період

"Без верби й калини нема України"

Фотоконкурс

Ось які грибочки. Ірочка Зубко
с.Привітне,Локачинський р-н, Волинська обл.

Доброго здоров'я, панове!

Передплачую журнал "Дім, сад, город" з 1991 року і дуже задоволений ним. Дякую вам за нього.

У нас велика присадибна ділянка, на якій ми вирощуємо різні овочеві, плодово-ягідні культури та квіти, утримуємо тварин і птицю, бджіл. Практично, для життя маємо все. А щоб це мати треба добре працювати і вчитися.

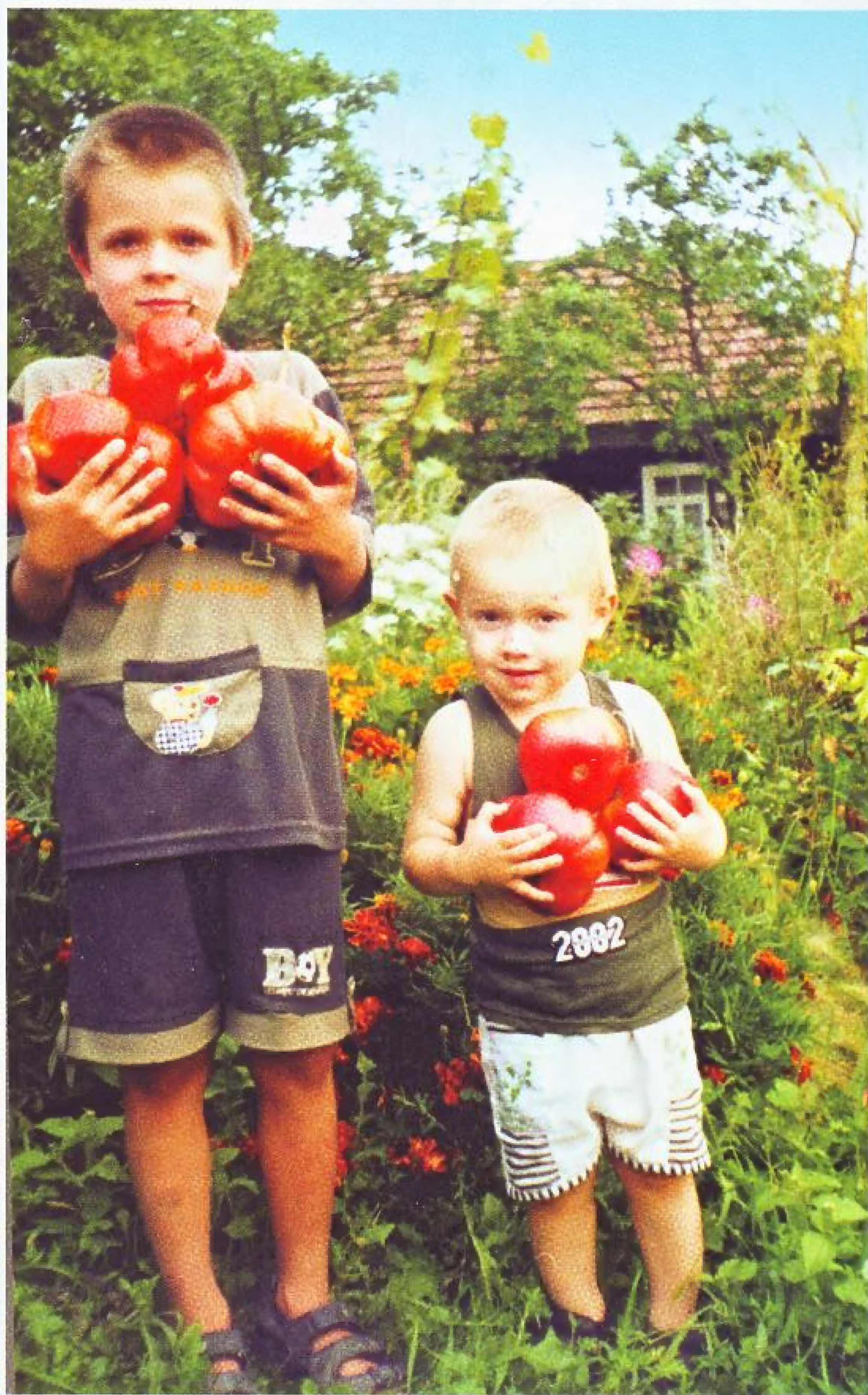
Мені 58 років і я весь час учусь вирощувати різні культури. Ваш журнал мені в цьому дуже гарний помічник. Добре, що ви проводите фотоконкурси. Ось і я вирішив надіслати на фотоконкурс вашого журналу фото своєї онучки Тоні. Дякую вам.

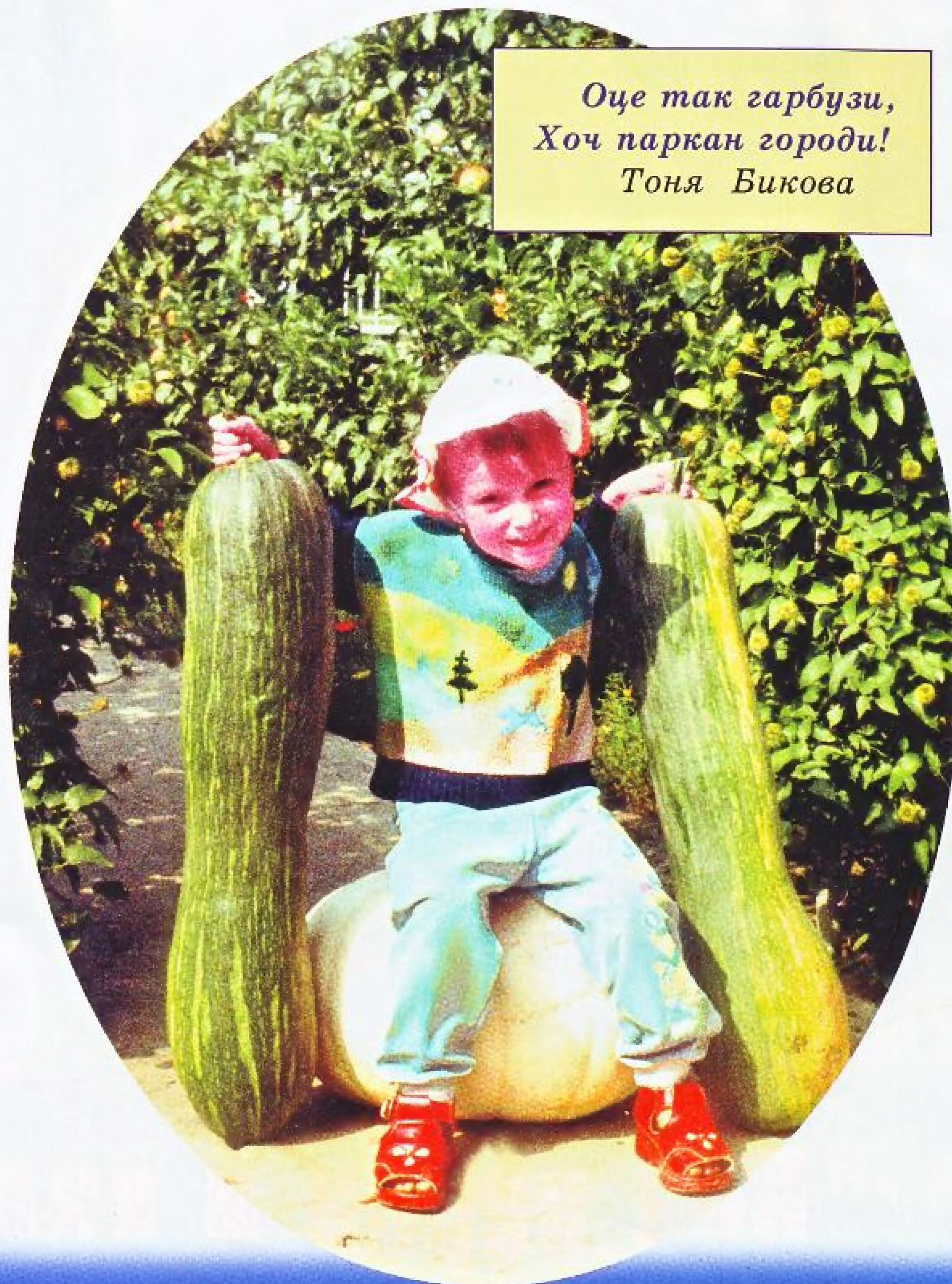
З повагою ***Олексій Іванович Биков,***
с.Миколайполе, Запорізький р-н, Запорізька обл.

Морква вродила —будемо на зиму з вітамінами. Сашко та Віталік Мойсеєнки,
смт. Залізці, Зборівський р-н, Тернопільська обл.

Все це виростив дідусь. Ми йому допомагали. Роман та Олесь Скрипники,
с.Шилівці, Хотинський р-н, Чернівецька обл.

Оце так гарбузи, Хоч паркан городи!
Тоня Бикова

Доброго дня, шановна редакціє!

Ми давно передплачуємо "Дім, сад, город" і з задоволенням його читаємо. Живемо ми у мальовничому селі Городківка, займаємося сільським господарством, тому поради журналу використовуємо майже щоденно: і у городі, і в саду, і при догляді за тваринами та птицею.

Дуже вдячні вам, що існує такий журнал-порадник.

А також дуже подобається ваш фотоконкурс і ми хочемо взяти в ньому участь. На фото: дідусь Дмитро Іванович Шумило, бабуся Людмила Мар'янівна і онучок Богданчик, який ціле літо допомагав дідусеві і бабусі виростити всі ці овочі. Фото ми назвали "Не даром літо працювали".

Ще раз дякуємо за ваш труд, який ви вкладаєте в такий чудовий і потрібний для села журнал.

З великою повагою сім'я ***Шумило***

с.Городківка, Андрушівський р-н, Житомирська обл.

Шановна редакціє!

Лише перший рік передплачуємо ваш журнал "Дім, сад, город" та вже встигли закохатися в нього. Чекаємо з нетерпінням. Дякуємо за цікаві поради та гарні ілюстрації.

А я зраділа вашому фотоконкурсу. Надсилаю вам фото своєї семирічної онуки Даринки ось із таким підписом:

Цвіте жоржина, цвіте!
Росте яблунька, росте!
Тягнеться до сонця кожне гільце.
Дарує радість гостям і родині,
І моїй онучечці Дарині.

Фото зроблене у нашому садочку.

З повагою до вас

Валентина Володимирівна Калиниченко,

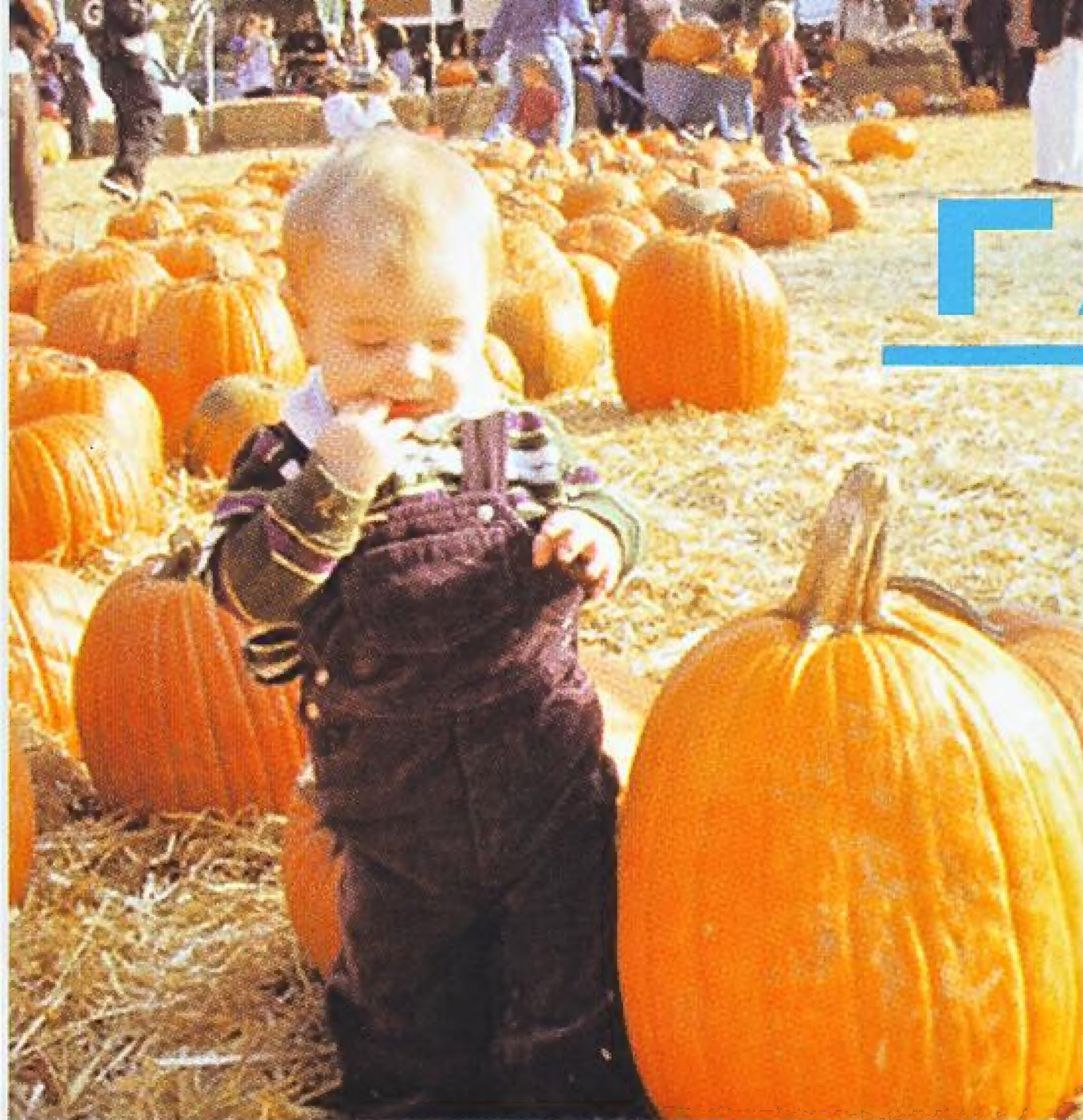
смт Казанка, Миколаївська обл.

Господар.
Москальчук Владислав,
м.Бар, Вінницька обл.

Мої маленькі друзі.
Андрійко Тобілевич,
с.Михайлівка, Кіровоградська обл.

ГАРБУЗИ

Якщо вам вдалося виростити солодкі плоди гарбуза, це ще не означає, що й наступного року вони будуть такими. Адже сорти одного виду легко перезапилюються бджолами. Всі гарбузові поділяються на три види, між якими немає перезапилення, а всередині одного виду воно відбувається дуже легко. Бджоли це зроблять "запросто".

1. Гарбуз твердошкірий з підвидами — звичайний, твердошкірий, кабачки, патисони, крукнеки. Відрізняється від інших видів гарбузових гранчастою огудиною з чіткими борозенками. Листки п'ятилопатеві, від слабо- до сильно розрізаних. Плодоніжка "розгониста". Вся рослина вкрита твердими колючими шипами, які добре відчуваються під час збирання врожаю. Насіння кремове, з чіткими рубчиками по краях. Я вирощую і маю насіння таких сортів: Український багатоплідний, Голонасінний, Лель, Валок, цуккіні Скворушка, кабачок Білоплідний, крукнек.

На замітку. Якщо насіння має виражений рубчик, то це звичайний, або твердошкірий гарбуз.

2. Гарбуз великоплідний. Стебло циліндричне, без граней. Листок великий, округлий або ниркоподібний. Вся рослина опушена твердими, але не гострими волосками. Має циліндричну товсту плодоніжку без граней та опушення. Насіння велике, без бокових рубчиків, гладеньке, біле, кремове або світло-коричневе. Кора м'яка, не дерев'яніє, що дає змогу плодам набирати значної маси, іноді до 20—25 кг. Плоди мають світло-зелене забарвлення, зрідка оранжеве та червоне. Із цього виду вирощую і маю насіння сортів Славута та Херсонський. Схоже насіння і в кавбуза.

На замітку. Насіння велике, без рубчиків.

До цього виду належать також декоративні сорти Бородавчастий і Грибок. Особливо мені подобається Грибок. Уявіть собі такого пузаня з червоною шапочкою. Щорічно вирощую два кущі, і на Новий рік у мене під ялинкою червоніє весела зграйка.

3. Гарбуз мускатний за своїми ознаками займає проміжне місце між твердошкірими та великоплідними. Стебло округло-гранчасте, листки п'ятилопатеві, слабовиямчасті або ниркоподібні, з білими плямами в кутках жилкування листка. Рослини довгоплетисті. Плоди різноманітної форми: сплюснуті, кулеподібні, овальні, яйцеподібні, перцеподібні, циліндричні з перехватом (звужені посередині). Колір кори, як правило, рожево-брунатний із світлими поздовжніми плямами. Насіння дрібне, середнього розміру, брудно-біле з темним обідком. З цього виду вирощую і маю насіння сортів: Порційний, Новинка і Гарбуз-диня.

На замітку. Невелике насіння з чітко вираженим смугастим рубчиком — це мускатний гарбуз.

Отже, з насінням розібралися. Висадили три сорти гарбуза різних видів і чекаємо врожаю. Тільки, щоб одержати чисте сортове насіння, треба самому запилювати квітки. Бо і в сусідів ростуть гарбузи, а бджоли переносять пилок на відстань 2 км. Штучне запилення — справа не складна, отож кожен може її опанувати. Зверху на жіночу квітку, яка ще не розпустилася, надягніть ізолятор. Найпростіший — це паперова самокрутка. Наступного дня ізолятор знімаємо й запилюємо кожну жіночу квітку двома—трьома чоловічими квітками того ж сорту, краще взятими з інших рослин. Відриваємо чоловічу квітку, обриваємо пелюстки і тичинками торкаємося до приймочки. Після запилення знову надягаємо ізолятори (щоб бджола не навідалася) й позначаємо стрічкою. З початку росту невеликого гарбузця ізолятори знімаємо. За таких умов завжди матимете чистосортне насіння. А оскільки будете відбирати кращі екземпляри, то ще й сорт поліпшите, чого я вам і бажаю!

Гарбузи на шпалері

Без проблем вирощують гарбузи овочівники, у яких великий город. Посадив між картоплею — і вся агротехніка. А як бути тим, у кого лише 4 або 6 соток, та ще й під садом, як у мене? Тому гарбузи вирощую на шпалері. Вздовж паркану відвів площу шириною 0,7 м, довжиною 15 м.

Насіння починаю готувати з січня-лютого. Спочатку на 2—3 місяці підвішую загорнуте у папір насіння до батареї опалення. Така повітряно-теплова обробка підвищує схожість і частково знезаражує насіння. Перед сівбою замочую на добу у воді кімнатної температури або 2—3 дні витримую у теплій вологій тирсі чи у вологому рушнику. Висіваю у добре прогрітий (12—15°С) грунт. Якщо посіяти у холодний грунт, воно загниває або з'являються зріджені сходи. Грунт для сівби готую безпосередньо перед нею. По смузі шириною 70 см розкидаю перегній із розрахунку одне відро на квадратний метр і ретельно перекопую. Після перекопування граблями вирівнюю смугу, щоб не було схилу, бо тоді виникатимуть проблеми з поливанням. Роблю вузьку грядку. Відміряю ширину

55 см, ставлю по краях кілочки й натягую шнур. По шнуру вздовж обох боків сапкою роблю валки висотою 10 см. Відстань всередині між валками має становити 40 см.

З боків і на відстані 4 м по довжині насипаю такі ж валки. Шпалеру зробив з металевих труб висотою 2 м, відстань між ними 4 м. Зверху приварений пруток і три ряди дроту, який з'єднується через кожні 0,5 м вертикальними перемичками. Виходить сітка з вічками 50х50 см, яка добре витримує важкі гарбузи. Вузька грядка готова. Зразу ж уздовж одного валка висіваю насіння з інтервалом 0,5 м. Через 2—3 дні з'являються сходи, починає рости й розгалужуватися основне стебло. Два нижніх пасинки залишаю і разом з основним стеблом підв'язую до шпалери, інші розгалуження вкорочую на два листки. Квітів з'являється багато, але після того, як на кожному стеблі зав'яжеться по два гарбузики, я всі квітки обриваю. Стебла теж прищипую, коли вони сягнуть верхнього прутика. Припинення росту добре впливає на збільшення врожаю. Таким чином, кожна рослина дає по 6 великих гарбузів. А у вас скільки?

Зверніть увагу на поливання. Якщо з глибини 5 см візьмете в жменю грунт і стиснете його, а він розсипається, — поливати необхідно. Поливаю шлангом теплою водою з бака. Кінець шланга у 2—3 шари обмотую мішковиною, щоб струмінь не розмивав грунт. Полив припиняю після того, як дзеркало води на всій грядці підніметься на 7 см.

Двічі за вегетацію підживлюю коров'яком (1:10) з розрахунку 2 л такого розчину на рослину. І волога, й поживні речовини постійно перебувають в зоні активного росту коріння. Це сприяє швидкому росту рослин і формуванню високих урожаїв. Міжряддя ніколи не поливаю і не удобрюю, тому зменшується витрата добрив та води, до мінімуму зводяться заходи щодо боротьби з бур'янами.

Одночасно висаджую три сорти різних видів, щоб не було перезапилення:

З великоплідних — *Славута*, вміст цукру 9—13 %. Національний стандарт серед столових гарбузів України, тобто найкращий сорт. З твердошкірих — *Голонасінний*, не має твердої шкірки. З мускатних — Новинка, солодкий сорт, форма плодів циліндрична, з перетяжкою всередині. На нього ще кажуть гарбуздиня, але це не відповідає дійсності.

Інколи, щоб одержати насіння, культивую сорти *Лель* і *Кавбудек*. Там багато насіння, а олії в ньому — до 40—50 %.

Для кормових потреб можу висаджувати Валок або Кавбуз. Всі ці сорти — вітчизняної селекції.

В.В.Беспалов,
вчений агроном-плодоовочівник
вул. Васляєва 4 а, кв. 102 м. Миколаїв 54018
Тел. (0512) 22-95-27

Дім • сад • город • 11

Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

Цукрові буряки

До редакції нашого журналу надходять листи читачів з проханнями розповісти про сучасні технології вирощування цукрових буряків, адже у багатьох з них є чималі земельні наділи. Зокрема, М.С.Шевчук із м. Здолбунів Рівненської області пише: "На сьогодні стало дуже вигідно вирощувати цукрові буряки, а популярної і широкодоступної літератури з цього питання знайти важко, тому кожен робить, як знає. Тож хотів би прочитати в журналі рекомендації досвідчених спеціалістів і практиків". А читачка Н.Г.Коломієць з смт Варва Чернігівської області також цікавиться технологією вирощування цукрових буряків і запитує, де можна придбати якісне насіння.

На ці запитання відповідає кандидат сільськогосподарських наук ***Федір Миколайович Архипенко.***

Агротехніка вирощування цукрових буряків, як і інших сільськогосподарських культур, зумовлюється їхніми біологічними особливостями. Від ступеня відповідності технології потребам рослин залежить рівень урожайності, а отже й економічна ефективність вирощування. Рентабельність забезпечується за рівня продуктивності 400—500 ц/га коренеплодів.

Цукрові буряки вважаються відносно посухостійкими: вони інтенсивніше порівняно з іншими культурами асимілюють вуглекислий газ за підвищених температур. Зокрема, навіть при 40°С у них асиміляція переважає над дисиміляцією, тоді як у інших культур дихання переважає над фотосинтезом.

Іншою причиною, що зумовлює посухостійкість, є інтенсивний ріст кореневої системи, яка у фазі першої пари листків заглиблюється до 30 см, а до кінця вегетації проникає глибше як на 250 см.

Цю особливість необхідно враховувати під час основного обробітку, його слід здійснювати плугами з полицевими робочими органами на глибину гумусо-

Картопля у сховищі — поряд з яблуками

Умови зберігання картоплі, овочів та фруктів у підвальних приміщеннях багатоповерхових будинків досить стіснені. У відгородці 1,5х2 м треба вмістити все припасене на зиму. А коли ще обабіч стелажі для консервації, то на картоплю, буряки, капусту, моркву, яблука залишається не більше квадратного метра площі.

Отак і в мене. Картопля — у мішках, яблука — в ящиках один на одному, буряки і морква — теж у ящиках, засипані піском. Ще в одному ящику кілька головок капусти з кочеригами, заглибленими в грунт. Словом, нагромадження таке, що й не повернутися. Аби набрати, скажімо, картоплі, треба спершу виставити за двері яблука та буряки, а потім повернути ці ящики на попереднє місце.

Якщо до цього додати, що в підвальному приміщенні, як правило, прокладені комунікаційні труби, які виділяють тепло, то стає зрозуміло, чому овочі та фрукти в'ялі, зморщені, а паростки на картоплі вже в грудні сягають 8—10 см. Починає рости морква й петрушка.

Та одного разу, набираючи з мішка картоплю, яка лежала впритул до ящиків з яблуками, помітив таке: за розміром паростків мішок ніби розділений навпіл. Ближче до ящиків вони маленькі, а з протилежного боку мішка сягають 8—10 см. Дивно, але це так. В іншому мішку, який лежав далі під трубою, картопля проросла однаково. Паростки були не більші 2—3 см.

Щоб дійти висновку, поміняв мішки з картоплею місцями. А через тиждень знову оглянув той, який був ближче до ящиків з яблуками. Картина підтвердилася: з боку ящиків паростки залишилися на попередньому рівні, а з протилежного — виросли на 4—5 см.

Експериментувати далі було нічим. Картоплі без паростків не залишилося. А ту, що знаходилася в мішках, розмістив обабіч ящиків з яблуками, щоб хоч трохи затримати ріст паростків.

Восени наступного року, коли закладав зібране на зиму, мішки з картоплею розмістив обабіч ящиків з яблуками, а з одного боку — ще яблука у вузькій картонній коробці з-під калорифера. Ящики з буряками та морквою, за браком місця, досипав яблуками зверху. Не було цього разу капусти, хоч попереднього року вона зберігалася трохи далі і впливати на проростання картоплі не могла.

За такого компонування картоплі з яблуками, як і буряків та моркви, результат виявився несподіваним:

в індивідуальному господарстві

вого шару з грунтопоглибленням, щоб загальна глибина була не менше 30—32 см.

Важливо також посіяти буряки у такі строки, щоб до моменту підсушування верхнього шару грунту корені могли проникнути в підорний шар і забезпечувати рослини необхідною кількістю вологи. Оптимальний строк настає у другій половині квітня, після сівби ранніх ярих.

Буряки, як відомо, мають дворічний цикл розвитку. У перший рік розвивається коренеплід та розетка листків, а на другий — насіння. Проте інколи квітконоси утворюються вже у перший рік. Це так зване явище "цвітушності", яке може зумовлюватися не тільки біологічними особливостями — наявністю короткостадійних біотипів, але також і впливом комплексу зовнішніх факторів: температура повітря, тривалість світлового дня, вологість тощо. Цвітушність одного й того ж сорту проявляється неоднаково у різних зонах. В міру просування з півдня на північ, у зв'язку з прохолоднішою, вологою та затяжною весною, тривалішим світловим днем, відносно нижчою температурою влітку процент цвітушних рослин одних і тиж же сортів помітно збільшується.

Інтенсивніше проявляється "цвітуха" в роки з вологою й прохолодною погодою у післяпосівний період, тобто в умовах, що сприяють інтенсивному проходженню стадії яровизації.

Крім факторів температури, вологості, освітлення, які за певного поєднання впливають на інтенсивність проходження фаз розвитку рослин, на рівні "цвітушності" можуть позначатися агротехнічні фактори, а саме: співвідношення елементів живлення, густота стояння рослин тощо. В окремі роки процент "цвітушних" рослин буває досить значним, що знижує вихід цукру з плантації. Отож, вибираючи строки сівби буряків, доцільно дотримуватися календарних строків, адже за ранньої весни зазвичай спостерігаються похолодання, навіть з випаданням снігу, що може призвести до цвітушності 30% і більше рослин на плантації.

Основа високої врожайності цукрових буряків закладається ще під час збирання попередника. Адже необхідно ретельно підготувати грунт з осені, а для цього треба зберегти вологу, мульчуючи верхній шар. Для проведення цієї технологічної операції доцільно використовувати сучасні грунтообробні машини вітчизняного виробництва КР-4,5 або ПЩН-2,5 замість традиційних знарядь. Застосування КР-4,5, порівняно з БДТ-7, сприяє зменшенню витрати пального з 940 до 478 кг, а загальні витрати енергії — з 150 до 130 ГДж на 100 га.

Застосування комбінованої грунтообробної машини ПЩН-25 дає змогу якісно підготувати грунт і водночас максимально зберегти вологу. При цьому вдається запобігти стіканню води та змиванню грунту навіть на схилах крутизною 5—7°. Обробіток цією машиною створює передумови для вбирання грунтом вологи опадів, талої та поливної води й надходження її в підорний шар, зменшується нераціональне фізичне випаровування. Крім того, завдяки руйнуванню плужної підошви з високою щільністю, яка є непроникною для коренів рослин, вдається охопити кореневою системою більший об'єм грунту й за рахунок цього повніше використовувати природну родючість. А це в умовах дефіциту добрив, особливо фосфорних, дуже важливо. До того ж плужна підошва зумовлює погіршення умов росту коренеплоду, спричиняє їхню деформацію та розгалуження.

картопля почала проростати лише наприкінці лютого, а морква не мала жодного листочка. Та і яблука виглядали ніби щойно зірвані з дерева: тверді, соковиті, хоча трохи пахли картоплею.

Ще через рік, коли картопля, та і яблука добре вродили, довелося зробити засік, куди помістив насипом картоплю. А посередині у перегородку засипав яблука. Поверх картоплі також поклав шар яблук. І картопля, і яблука в такий спосіб зберігалися добре. Втрат майже не було. У березні паростки на картоплі не перевищували 1,5—2 см. А коли яблука закінчилися, паростки на картоплі почали буйно рости.

Випробував такий спосіб зберігання картоплі та фруктів у Яришеві, що під Могилевом-Подільським. Там у мене погріб, просторий, з доброю вентиляцією. Картопля насипом почала проростати лише у березні-квітні. А та, що пошарово з яблуками, — аж наприкінці травня. Так само добре зберігалися буряки, пастернак, морква та інші овочі.

Отже, щоб картопля передчасно не проростала, її доцільно зберігати поруч з яблуками. Так само позитивно взаємодіють з яблуками й інші овочі. Що лежить в основі такого добросусідства, — сказати важко. Але досліди і практика переконують: змішане зберігання фруктів, картоплі і овочів ефективне. Його можна і треба використати, особливо коли вільної площі в сховищах обмаль. Від цього господар тільки виграє.

Г.А.Скоряк

Виробництво вказаних машин (конструкції Я.С.Гукова) налагоджено на Калинівському ремонтно-механічному заводі, що на Вінниччині.

У процесі підготовки грунту під цукрові буряки неможливо відмовитися від застосування грунтообробних знарядь з полицевими робочими органами. Але використання КР-4,5 дає змогу перенести оранку на вересень-жовтень без зниження врожаю.

В сучасних умовах, коли не кожне господарство має можливість застосовувати гербіциди, зростає роль агротехнічних заходів боротьби з бур'янами. В окремі роки для знищення бур'янів та падалиці злакового попередника на рано зораних полях доцільно практикувати напівпаровий обробіток зябу. Особливо ефективний цей захід у малосніжні зими.

Цукрові буряки дуже вибагливі до вологості грунту під час проростання насіння та первинного росту кореня. Тому необхідно максимально зберегти вологу навесні завдяки ранньовесняному обробітку, звівши при цьому до мінімуму кількість проходів техніки по полю, адже по сліду коліс та гусениць маса коренеплодів зменшується на 25%.

Сіяти буряки необхідно тоді, коли температура грунту на глибині 10 см становитиме 5—6°С — відразу ж після висівання ранніх зернових. Запізнення із сівбою призводить до зниження врожайності на 30—40 ц/га та вмісту цукру на 0,3—0,5%. Глибина загортання насіння — 4 см.

Важливо також звести до мінімуму розрив між передпосівним обробітком та сівбою. В умовах сухої весни необхідно прикотковувати грунт як перед сівбою, так і після неї. Завдяки цьому покращується контакт насіння з грунтом, до нього надходить волога, за рахунок зменшення шпаруватості грунту підвищується його температура, що, в свою чергу, зумовлює активізацію мікробіологічних процесів та сприяє накопиченню легкодоступного нітратного азоту.

Але, щоб зменшити випаровування вологи в атмосферу, забезпечити оптимальний повітряний режим у верхньому шарі та не допустити утворення кірки, необхідно після сівби застосовувати котки в агрегаті з легкими боронами.

Наступною важливою операцією є боронування до з'явлення сходів (на 4—5-й день після сівби), під час якого знищується грунтова кірка і створюється шар мульчі. Крім того, боронування у цей період до певної міри запобігає втратам вологи в пізніші строки завдяки знищенню бур'янів, які на момент боронування перебувають у фазі білої ниточки. Адже саме у цій фазі їх можна знищити на 80%.

Боронування по сходах у фазі розвинутої вилочки дає змогу знищити бур'яни та кірку, а також частково й проріджити сходи основної культури. Цим заходом створюються умови для раціонального використання вологи грунту. Це є також профілактикою захворювання на коренеїд.

Для фермерів, які не мають змоги використовувати сучасні системи машин для вирощування цукрових буряків, мабуть, було б доречно нагадати про спосіб поєднання боронування з формуванням густоти шляхом застосування середніх борін ЗБЗС-1,0. Цей спосіб, запропонований агрономом В.П.Мартьяновим на початку семидесятих років минулого століття, полягає у боронуванні сходів боронами, повернутими на 90°. За допомогою кілець можна регулювати щільність роботи зубів залежно від густоти рослин у рядку. Таким агрегатом плантацію обробляють тричі через 4—5 днів і тим самим забезпечують високу продуктивність ручної перевірки (0,4—0,5 га), а інколи це дає змогу відмовитися від неї взагалі, що важливо для зменшення собівартості врожаю, а, отже, підвищення економічної ефективності вирощування цукрових буряків.

За ширини міжрядь 45 см на погонному метрі рядка необхідно мати 4—5 рослин, що становитиме не менше 100 тис. на 1 га.

Важливе значення у створенні оптимальних умов для росту й розвитку буряків має своєчасне розпушування міжрядь. Головне завдання цього заходу — збереження вологи у нижніх шарах. На жаль, під час його проведення пошкоджуються корені та пересушується верхній шар грунту. Оптимальні ж умови для росту буряків створюються при його щільності 1,2—1,3 г/см^3 — без розпушень. Тому там, де немає можливості очистити поле від бур'янів за допомогою гербіцидів, необхідно застосовувати розпушення міжрядь для боротьби з бур'янами та створення мульчувального шару. При цьому глибина розпушень повинна бути в межах 4—8 см, а їхня кількість зумовлюється ступенем забур'яненості та наявністю кірки. Як правило, до змикання міжрядь проводять два, максимум три розпушення.

Щодо удобрення, то тут необхідно брати до уваги кількість основних елементів живлення (азоту, фосфору і калію), винесених з урожаєм коренеплодів та листям, а також наявність доступних сполук цих елементів живлення у грунті та коефіцієнти їхнього засвоєння з грунту і добрив. Зокрема, з 1 ц основної та з відповідною кількістю побічної продукції цукрові буряки виносять близько 6 кг азоту, 1,8—2 кг фосфору та 7,5—8 кг калію.

Ступінь засвоєння елементів живлення цукровими буряками з азотних добрив становить близько 45—55%, з фосфорних — 10—15%, з калійних — 57—65%. Він залежить від грунту, на якому вирощується культура. В свою чергу, кількість внесених добрив зумовлює рівень засвоєння поживних речовин з грунту. Коефіцієнти засвоєння залежать від дуже багатьох фак-

торів: типу грунту, сорту, погодних умов, забезпечення мікроелементами тощо. Наближені коефіцієнти використання цукровими буряками поживних речовин з грунту такі: чорнозем — азоту 18%, доступних форм фосфору — до 9%, обмінних форм калію — 40%; темно-сірий опідзолений грунт (лісовий) — відповідно 16, 11 та 27%.

Ці показники можна уточнити у найближчій зональній (обласній) грунтознавчій лабораторії. Але найточніші коефіцієнти використання поживних речовин отримують, провівши спеціальні польові досліди для конкретної грунтової відміни, культури, сорту. При цьому береться до уваги вміст поживних речовин у грунті перед сівбою, після збирання врожаю, винесення з урожаєм поживних речовин окремо з внесених добрив та з грунту.

Система удобрення цукрових буряків передбачає основне внесення добрив — під оранку, припосівне та підживлення в міжряддя — перед змиканням рядків.

Припосівне удобрення є стартовим і передбачає внесення по 10—15 кг/га діючої речовини, азотних, фосфорних та калійних добрив. Це приблизно 1 ц нітроамофоски на гектар.

Для забезпечення інтенсивного формування листкової поверхні та кореневої системи необхідно вносити переважно азотні добрива — 1,5—2 ц/га аміачної води або адекватну за діючою речовиною кількість аміачної селітри чи сечовини. Аміачну воду необхідно вносити на глибину не менше 9 см, аби не допустити її втрат в атмосферу. Найефективніші ранні підживлення під час першого розпушування міжрядь. Це добриво діє в період, коли послаблюється роль рядкового припосівного удобрення, а внесене з осені під оранку ще не діє. Під попередню культуру (озимі) вносять 20—40 т/га органічних добрив.

Основну кількість мінеральних добрив необхідно вносити під оранку восени. Залежно від типу грунту це: 70—100 кг/га діючої речовини азотних добрив (2—3 ц аміачної селітри); 80—100 фосфорних (4—5 ц суперфосфату) та 80—120 кг/га діючої речовини калійних добрив, або 2—3 ц калійної солі. Ці добрива діють у другій половині вегетації, зумовлюючи рівень врожайності та вміст цукру в коренеплодах.

Розпушування після розмикання рядків проводять для збереження вологи, знищення бур'янів у міжряддях та поліпшення роботи комбайна під час збирання. Особливо ефективним є таке розпушування після опадів.

Плануючи строки викопування коренеплодів, необхідно мати на увазі, що у вересні спостерігаються найбільші добові прирости маси коренеплодів (4—9 г, або 4—10 ц/га сирої маси на добу). Тому вигідніше починати збирання якомога пізніше.

Викопані коренеплоди необхідно негайно вивозити для переробки або кагатувати, вкриваючи їх листям та землею шаром 10—15 см, адже після трьох діб зберігання в кагатах, вкритих лише листям, втрачається 5—6% маси, а після п'яти діб — 9%.

Згідно із законами України та відповідними урядовими постановами на території України дозволяється господарське використання і продаж насіння й садивного матеріалу тільки тих сортів рослин, які пройшли державне випробування та занесені до Реєстру сортів рослин України.

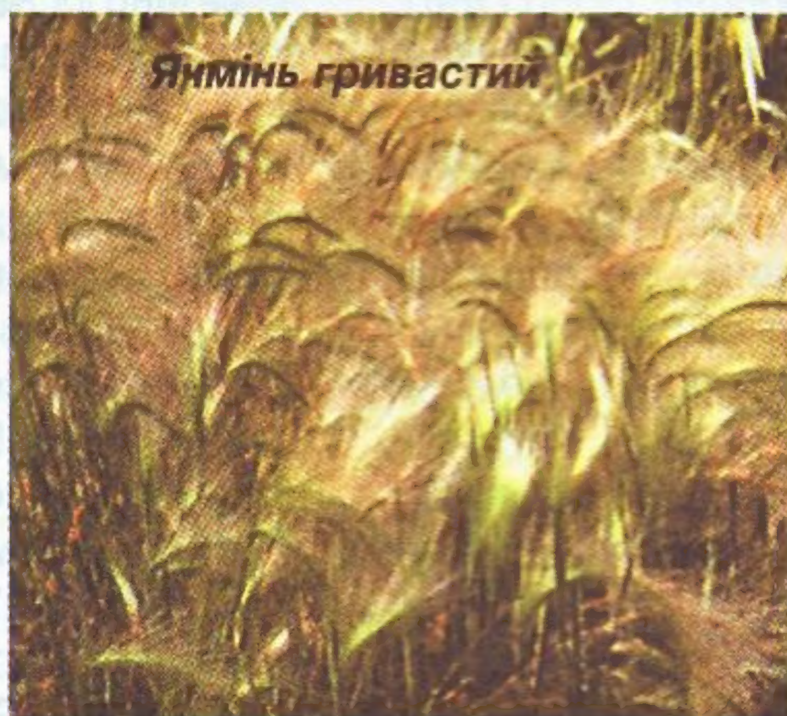
До державного Реєстру на 2002 рік занесено більш, ніж 90 сортів буряків. Крім того, 6 визнано перспективними. Це сорти та гібриди як вітчизняної, так і зарубіжної селекції: Білоцерківський однонасінний 45, Уладівський однонасінний 35 — для Полісся: КВ-Степ, Український ЧС 70, Уманський ЧС 76 — для Степу; Білоцерківський ЧС 90, Шевченківський — для Лісостепу і Степу; Білоцерківський ЧС 57, Білоцерківський ЧС 51, Київський ЧС 62 та Верхняцький ЧС 63, КВ Вінниця, Український ЧС 72, Уладівський ЧС 35, Явір, Ялтушківський однонасінний 64 — для Лісостепу; Веселоподолянський однонасінний 29, КВ Ялтушків, Ювілейний, Ялтушківський однонасінний 30 — для Лісостепу, Полісся та Степу; Іванівський ЧС 33 та Іванівсько-Веселоподолянський ЧС 84, Олександрія, Ялтушківський ЧС 72 — для Лісостепу та Полісся.

Насіння районованих сортів і гібридів цукрових буряків можна придбати у найближчому цукровому заводі або на селекційній станції.

Ф.М.Архипенко,
канд. с.-г. наук
Інститут землеробства УААН

Злакові декоративні трави на квітнику і в зимовому букеті

Останнім часом для озеленення присадибних та дачних ділянок дедалі частіше використовують не тільки дерева, кущі, квіти, але й злакові трави. Вони гарні в будь-яку пору року. Навесні милують око пишною зеленню, влітку та восени — привабливими суцвіттями різних форм і кольорів, а взимку запорошені снігом, ніби в казці.

Ячмінь гривастий

Пінесетум

Родина **злакових** *(Posaceae Barnh)* належить до найчисленніших у світовій природній флорі і налічує 635 родів та близько 9 тис. видів.

За кількістю і значенням її представники займають одне з перших місць у культурній флорі.

Зокрема, в декоративному садівництві використовують понад 400 видів злаків. В озелененні злакові — це насамперед незамінні рослини для створення газонів. Окрім вищеназваної функції, різні види рослин даної родини виконують ще одну, менш відому в Україні, але важливу роль, а саме — їх широко використовують як квітниково-декоративні рослини. У провідних зарубіжних країнах таке їх застосування досить поширене і має давню історію. Для нас злакові рослини у квітникарстві — це своєрідна екзотика, оскільки завезені вони в Україну лише недавно, за винятком коїксу та зайцехвосту, інтродукованих у повоєнні роки.

Зайцехвіст яйцеподібний

Переважна ж більшість цих культур з'явилася у нашій державі наприкінці XX століття. А розпочала цю справу кандидат сільськогосподарських наук О.О.Котик у 1984 році в Національному ботанічному саду ім.М.М.Гришка НАН України, і вона триває й донині. В результаті 47 видів залучено з країн Європи, Північної Америки, а також з Австралії та сусідньої Росії. У європейських країнах із злаками проводиться інтенсивна цілеспрямована селекційна робота, для ряду об'єктів створено по кілька садових культиварів, а деякі з них, наприклад, **кортадерія** *(Cortaderia Stapf)*, мають їх 18. Або ж у **філостахіса** *(Phillostacia Sieb. et Fuce)* і **щучника** *(Deschampsia Palib)* відомо по 10 садових сортів, **міскантуса** *(Miscantus Anberss)* — понад 20.

Декоративні злакові представлені рослинами з розмаїтою біометричною структурою та різними гідро- і геліоморфами. Цим визначається досить широкий спектр їхнього використання, зокрема, ними озеленюють водойми та прибережні зони **сеслерія** *(Sesleria L.)* і **молінія** *(Molinia Schrank)*, декорують місця з підвищеною сухістю, заповнюють території з обмеженим доступом світла.

Щучник

Залежно від висоти, щільності куща, забарвлення листя, періоду цвітіння їх можна використовувати як складові бордюрів. Серед таких злаків — ***райграс бульбоносний*** *(Arhenatherum album)*, з блідо-зеленим смугастим забарвленням листя, ***костриця сиза*** *(Festuca cinerea Vill)*, ***овеча*** *(Festuca ovina L.)* з сизо-блакитним забарвленням, ***ламаркія золотиста*** *(Lamarckia aurea L.)*, ***щучник дернистий*** *(Deschampsia Palib)* та інші. Серед цієї групи культур є справжні карлики висотою 10—15 см.

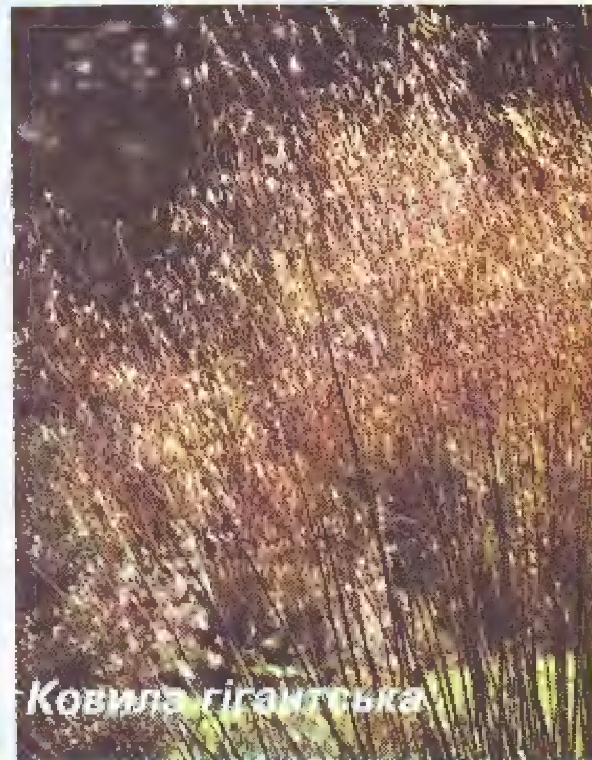

Для створення міксбордерів, змішаних клумб, рабаток і різноманітних садово-паркових композицій, що імітують природні угруповання рослин, можна застосовувати такі злакові трави: ***зайцехвіст яйцевидний*** *(Lagurus ovatus L.)*, ***ячмінь гривастий*** *(Hordeum jubatum L.)*, різні види ***трясунок*** *(Brisa L.)*, ***пенісетуми*** *(Pennisetum L.)*, різні ***перлівки*** *(Melica L.)*, ***сіроборідник*** *(Spodiopoqon R. Br)*, ***ковилу*** *(Stipa L.)*, їхні рослини мають середню висоту.

Пампасна трава 'Silver Comet'

Перлівка 'Atropurpurea'

Міскантус 'Zebrinus'

Ковила гігантська

Міскантус

На зеленому газоні привабливий вигляд мають і солітерні високі трави — різні види ***міскантусів*** *(Miscantus Anderss)*, ***колосняки*** *(Leymus Hochst)* з сизо-блакитним листям і красивими великими колосками, ***мишії*** *(Setaria Palib)* з красивими пониклими довгими волотями, ***пайза хлібна*** *(Echinochloa Palib)* з чорними волотями, різні види ***сорго*** *(Sorqhum Moench)*, ***пампасна трава*** *(Cortaderia Stapf)* тощо.

Декоративні злаки можна використовувати не тільки в озелененні, а й у флористиці, для створення сухих букетів, бутоньєрок, великих напільних букетів, композицій, панно, з них виготовляють намисто і браслети. У створенні сухих букетів, в аранжуванні велике значення мають декоративність суцвіть, їхнє забарвлення (від білого до коричневого), опушеність, остистість, розмір, та найголовніше — їхня здатність зберігати той вигляд, у якому їх зібрали й висушили.

У колекції нашого ботанічного саду є один вид злакової трави — ***коїкс звичайний*** *(Coix lacrymajobi L.)*, насіння якого після достигання набуває красивого мармурового забарвлення і гарної форми. З нього виготовляють намисто, браслети та інші прикраси.

Завезені злакові рослини пройшли випробування в НБС НАН України протягом 10 років і ми рекомендуємо їх для широкого практичного використання.

Сійте і вирощуйте декоративні трави! Вони завжди віддячать вам за вашу працю не тільки гарним подвір'ям влітку, але й пишними чудовими сухими букетами взимку.

Н.К.Ненужна,
провідний інженер відділу квітниково-декоративних рослин Національного ботанічного саду ім.М.М.Гришка НАН України

З журналу «Квіти України»

Кращі ранні сорти сливи

Тип плодоношення сорту Кабардинська рання

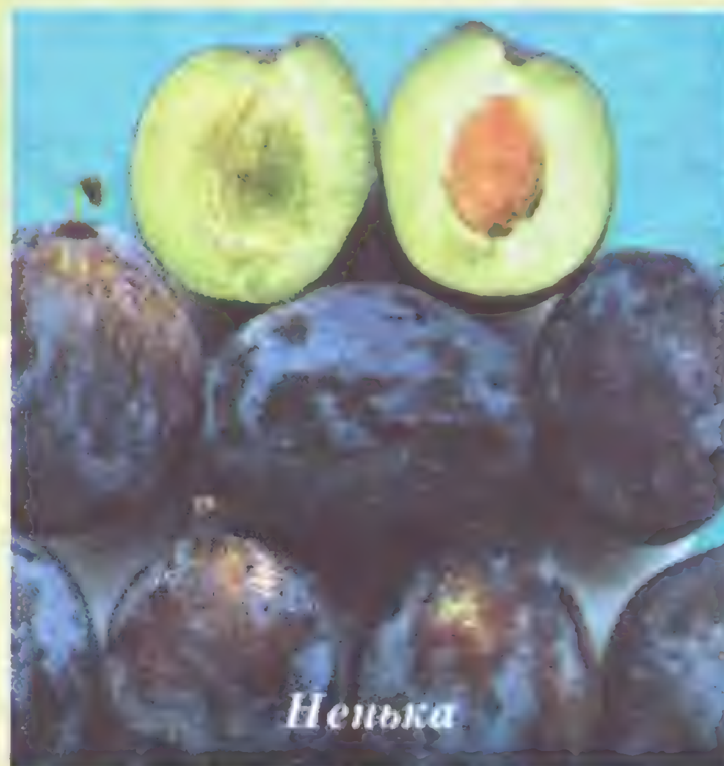
Згідно з результатами перепису плодово-ягідних насаджень слива в Україні найпоширеніша кісточкова плодова культура. За кількістю дерев та валовим збором плодів вона суттєво перевищує традиційну українську, оспівану великим Кобзарем, вишню.

У центральних, західних та північних областях лісостепової та поліської зон України, де не поширені абрикоса та персик, слива є єдиною культурою, що забезпечує надходження свіжої садової продукції в період з другої половини липня і до середини вересня. В цих краях найкритичніший для садівників період — з другої половини липня по першу половину серпня, коли попит на садовину існує, але задовольнити його нічим.

Саме в цей час можна мати досить високу економічну ефективність та рентабельність від садівництва, чи то на присадибних, чи то на значних фермерських і колективних садових ділянках, вирощуючи ранні сорти сливи.

Кабардинська рання (плоди у фазі знімальної стиглості)

Нецька

Завдяки тривалій та копіткій праці селекціонерів і сортознавців Інституту садівництва (м. Київ), Артемівської дослідної станції розсадництва (Донецька область) та Мліївського інституту садівництва (Черкаська область) виведені нові вітчизняні та виділені кращі інтродуковані зарубіжні сорти сливи.

Привабливий зовнішній вигляд (що зумовлюється великим розміром і гарним забарвленням плодів) та високі смакові якості — ось основні вимоги ринку до садівничої свіжої продукції як у цілому, так і щодо слив зокрема. Відповідність господарсько-біологічних ознак сорту вимогам споживача — саме той важіль, що забезпечить прибуткове вирощування сливи як у малих сімейних, так і у великих товарних господарствах. А запропоновані увазі читачів ранні сорти сливи, на наш погляд, є саме тими, що відповідають поставленим вимогам.

Чачанська рання

Югославський сорт, отриманий від схрещування Угорки Вангенгейма з Угоркою звичайною на дослідній станції Чачак у 1961 р. За останні 15 років набув поширення у багатьох країнах центральної Європи.

Дерево середньоросле, з широкопірамідальною кроною середньої густоти. Пагоноутворювальна здатність висока. Основний тип плодоношення — на минулорічних пагонах. Зимостійкість середня, стійкість до шарки — висока.

Цвіте рано, тому часто потрапляє під негативний вплив заморозків. Частково самоплідний сорт, добрими запилювачами для нього є Стенлі, Чачанська лепотіка, Президент та Катінка. Плодоношення раннє, але врожайність нерегулярна.

Плоди великі (42 г), широкоовальної форми, рожево-фіолетового забарвлення. М'якуш жовтий, середньої щільності, доброго кислувато-солодкого смаку (4,2 бала). Кісточка добре відділяється.

Достигають плоди дуже рано — в останній декаді липня — на початку серпня. Знімати їх треба негайно, оскільки перестиглі осипаються, втрачають смак. Зберіганню не підлягають, мають погану транспортабельність.

Використовують тільки у свіжому вигляді.

Примітка: один з найраніших великоплідних сортів.

Ренклод Карбишева

Сорт української селекції, отриманий на Донецькій дослідній станції садівництва (нині Артемівська дослідна станція розсадництва) у 1951 р. від схрещування сортів Джеферсон та Персикова.

З 1984 р. занесений до Реєстру сортів рослин України, рекомендується для вирощування в лісостеповій та степовій зонах. Поширений у сприятливих для вирощування сливи місцевостях.

Дерево сильноросле, з широкоокруглою кроною середньої густоти. Основні гілки відходять від штамбу під великими (65—70°) кутами. Пагоноутворювальна здатність середня. Пагони товсті, прямі, коричнево-червоні, блискучі з чітко вираженими підбруньковими подушечками.

Листя середньої величини, товсте, широкоовальної форми, із слабозагостреною верхівкою, темно-зелене. Черешок короткий — 12—15 мм.

Зимостійкість середня — на рівні сорту Ренклод Альтана, посухостійкість — вища.

Сорт самобезплідний, цвіте в ранні строки, рясно. Кращими запилювачами для нього є сорти Угорка донецька рання, Ренклод ранній, Угорка донецька. В пору плодоношення (на сильнорослій підщепі — сіянцях аличі) дерева вступають на 4—5-й рік. Урожайність висока — з 6-річних дерев 20—22 кг, а з 10-річних — 70—75 кг високоякісних плодів. У цілому за продуктивністю сорт мало чим поступається відомому еталону — Ренклоду Альтана.

Плоди великі (36 г), середньоодномірні, широкоокруглої форми (як у Ренклоду Альтана). В фазі знімальної стиглості — жовто-червоного, а в споживчій — червоно-синього кольору з сильним фіолетовим восковим нальотом.

М'якуш жовтий, ніжний, соковитий, дуже доброго кислувато-солодкого десертного смаку. Дегустаційна оцінка 4,8 бала. Смак не втрачається навіть за умов спекотного літа.

Кісточка невелика, майже округла, випукла, добре відділяється від м'якуша, розміщена у великій порожнині.

Достигання раннє — в умовах Київщини 5—12 серпня.

Використовуються плоди для споживання свіжими та для виготовлення високоякісних компотів. У холодильнику плоди можуть зберігатися до двох тижнів, що подовжує термін їх реалізації. Транспортабельність середня.

Примітка: цінний десертний сорт з типовими плодами — "ренклодами". Від Ренклоду Альтана відрізняється значно ранішим (на 14—16 діб) достиганням; від сорту Ненька — формою плодів, кращим смаком та більшою сильнорослістю; від Кабардинської ранньої — дещо ранішим достиганням плодів та округлішою їх формою.

Ненька

Новий український сорт, отриманий у Мліївському інституті садівництва як сіянець від вільного запилення сорту Ода.

Поки що поширений мало, вивчається в колекційних насадженнях дослідних установ. З 1991 р. проходить державне сортовипробування.

Дерево середньої сили росту, з округлою, середньої густоти кроною. Пагоноутворювальна здатність середня. Однорічні пагони середньої товщини, дугоподібні, коричневі. Забарвлення кори на штамбі та при основі скелетних гілок сіре. Тип плодоношення — головним чином на букетних гілочках та коротких, до 5—12 см, гілочках-шпорцях.

Листки середньої величини, оберненояйцеподібної форми, темно-зеленого забарвлення з округлою основою та короткозагостреною верхівкою. Листковий черешок короткий, 10—12 мм, середньої товщини. Край листка пильчасто-городчастий.

Цвіте в ранні строки, дуже рясно. Квітки середньої величини, білі. Сорт частково самоплідний. Плодоношення раннє — з третього року, врожайність висока — по 55—65 кг з 10-річних дерев.

Плоди великі (40 г), середньоодномірні, широкоовальної форми, часто асиметрично горбкуваті. У фазі знімальної стиглості зелено-синього, споживчої — темно-синього забарвлення з густим сизим нальотом. Плодоніжка коротка (10—14 мм), середньої товщини, виходить з вузької і глибокої "лійки". Вершина плоду притуплена, часто з помітною впадиною. Бічний шов малопомітний.

М'якуш зелено-жовтий, хрумкотливий, досить щільний, соковитий, доброго кислувато-солодкого смаку. Дегустаційна оцінка 4,6 бала.

Кісточка відділяється легко, середньої величини, пласка, овальної форми, з тупими основою та верхівкою.

Достигання раннє — в умовах Київщини 4—9 серпня, тобто на декілька днів пізніше Чачанської ранньої, але на 5—6 днів раніше Кабардинської ранньої.

Плоди використовують головним чином для споживання свіжими, однак вони придатні і для різних видів переробки. Завдяки добрій транспортабельності витримують тривалі перевезення.

Примітка: за смаковими якостями та врожайністю перевершує Чачанську ранню та материнський сорт Оду. Є одним з найкращих українських сортів раннього строку достигання з плодами типу угорок.

Кабардинська рання

Сорт виведений у Північнокавказькому зональному НДІ гірського садівництва (м. Нальчик) як сіянець від вільного запилення сорту Ганна Шпет. Один з найпопулярніших ранніх сортів у Краснодарському, Ставропольському краях Росії та республіках Закавказзя. Високу оцінку отримав і при вивченні в Лісостепу України.

Дерево сильноросле з вузькопірамідальною розрідженою кроною. Кути відходження основних гілок від стовбура дуже гострі, що створює проблеми під час формування крони та є причиною частих відламів під вагою врожаю. Зимостійкість нижча середньої, близька до зимостійкості сортів Угорка ажанська та Ренклод Альтана і значно нижча, ніж в Угорки італійської.

Цвіте в середньоранні строки, рясно. Самоплідний сорт. Плодоносити починає на четвертий рік після садіння (на сіянцях аличі). Урожайність висока, але нерегулярна у зв'язку з періодичним підмерзанням генеративних бруньок.

Плоди дуже привабливі, великі (45 г), правильної широкоокруглої форми, коричнево-фіолетового забарвлення. М'якуш жовтий, щільний, дуже соковитий, з сильним ароматом, високих смакових якостей (4,6 бала). Кісточка середньої величини, легко відокремлюється від м'якуша.

Достигання раннє, в умовах Київщини в другій декаді серпня. Товарність плодів висока, період зберігання короткий, транспортабельність задовільна.

Плоди використовують здебільшого для споживання свіжими та для виготовлення компотів.

Примітка: один з кращих середньоранніх сортів.

Заключення. Вказані сорти є цінним надбанням садівничої науки, оскільки за основними господарсько-біологічними ознаками суттєво перевершують своїх попередників (Персикову, Ранню синю, Волзьку красуню, Клаймен). Однак вони не є ідеальними, тобто такими, що не мають недоліків. Тому, приступаючи до садіння та вирощування конкретного сорту, слід знати "вузькі місця", на які треба приділяти більше уваги.

Щоб мати гарні врожаї смачних слив Ренклоду Карбишева, не варто забувати його високу "теплолюбність", а тому при розташуванні дерев слід уникати низинних схилів та холодних північних протягів.

Надто приваблива і щедра Ненька для нагромадження більшої кількості цукрів потребує відносно легких, що прогріваються, грунтів та вчасного удобрення.

Ну, а до "гордовитої" Кабардинської ранньої частіше, ніж до інших сортів, треба буде підходити в молодому віці для відхилення та підв'язування під час плодоношення гілок, щоб уникати їх обламування під вагою врожаю.

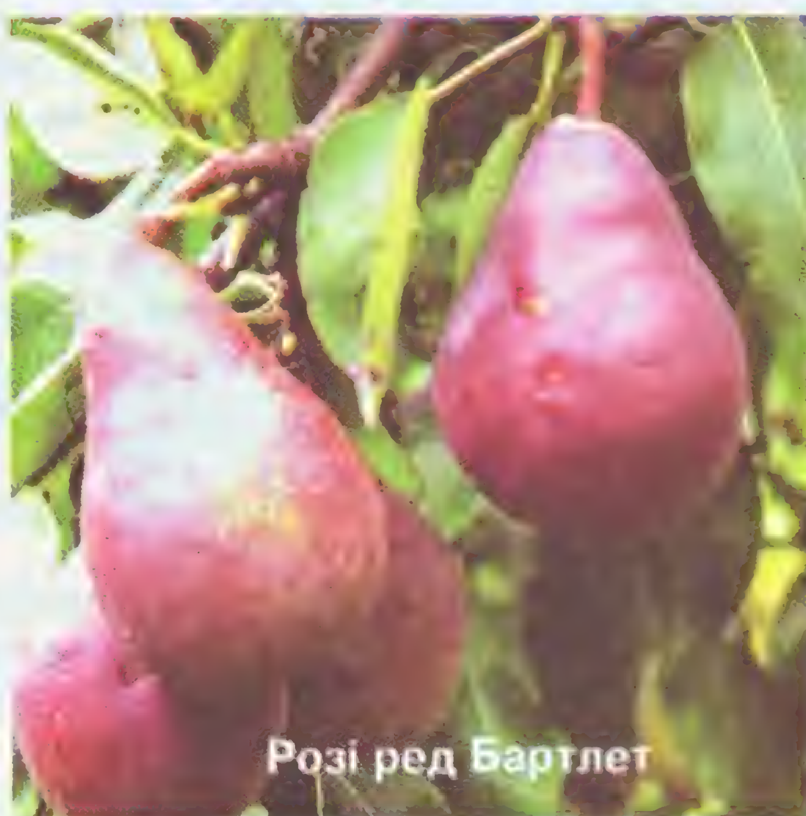
І для всіх сортів сливи — тільки достатнє забезпечення вологою в період достигання гарантує високу якість плодів і відокремлення кісточки.

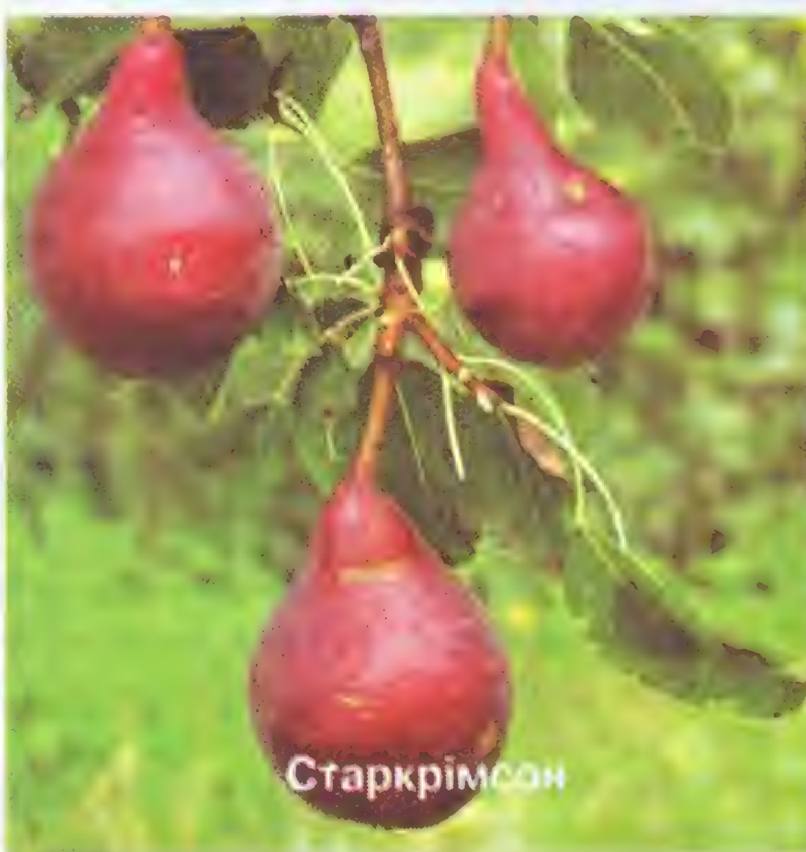
В.В.Павлюк,
канд. с.-г. наук,
Інститут садівництва (Київ)
Фото — автора

Дево

У пошані "красиві" груші

Кожен садівник — як початківець, так і професіонал з багаторічним стажем, висаджуючи той чи інший сорт плодових дерев або ягідних кущів безумовно хоче, щоб вони були врожайні, швидкоплідні, стійкі до хвороб, мали смачні , великі плоди та ще й красиві. Перш за все ця вимога актуальна, коли плоди вирощують для продажу. Адже на базарі покупцям насамперед кидаються у вічі великі і яскраво забарвлені плоди, саме їх купують у першу чергу. А вже потім звертають увагу на смак. Для прикладу можна навести щорічну історію з сортом груші Бере сіра французька. Плоди справді сірі на вигляд, середнього розміру, зовсім непривабливі, але той, хто хоч раз їх скуштував, запам'ятає їхній смак на все життя і саме їх купуватиме — еталон смакових якостей. А зазвичай необізнані покупці проходять, не звертаючи ніякої уваги на цей благородний сорт. Точно ж так непривабливою є Олів'є де Серр, але наскільки ж смачна!

Розі ред Бартлет

Старкрімсон

Інша крайність — плоди з прекрасним зовнішнім виглядом: великі, красивої форми, з яскравим рум'янком, а смак мають посередній. На мій погляд, до таких можна віднести Бірюзову та Артемівську зимову. Перший сорт надзвичайно імпозантний, вкритий по всій поверхні плоду яскравим розмитим рум'янком. А придатні такі груші лишень для того, щоб покласти до вази на столі — прикрашатимуть нашу дійсність, бо на смак "як трава". Те ж саме про Артемівську зимову: дуже швидкоплідна — з третього року плодоносить на сіянцях, врожайна, плоди великі, хоч без рум'янку, ніякими хворобами не уражується, а смак має посередній.

Тому і ставлять завдання перед собою і садівники, і селекціонери: підібрати, відселекціонувати такі сорти груші та інших плодових культур, які були б і яскраво привабливі, і смачні. Про грушу сорту Красива ми вже говорили на сторінках "ДСГ" — цей сорт дійсно відповідає своїй назві. А тепер про інші "перлини" нашого саду: червоноплідні та яскраво забарвлені груші.

Старкрімсон — клон добре відомого сорту Улюблена Клаппа, відрізняється від нього лишень більш стриманим ростом, компактнішою кроною, інтенсивнішим забарвленням плодів та дещо пізнішим, за нашими спостереженнями (на 5 днів), строком достигання.

Плоди великі, одномірні, масою 250 г, правильної грушеподібної форми, з малиново-червоною шкіркою, відмінних смакових якостей. Сорт стійкий до парші та плодової гнилі. Підмерзання деревини чи бруньок у цього сорту не спостерігалось, хоча останні 15 років і зим не було суворих.

Канал ред — сорт американської селекції, отриманий від схрещування Ред Бартлет з Фореллю. Стійкий до парші, зимостійкість нами вивчена ще недостатньо. Плоди середнього розміру, повністю забарвлені яскраво червоним рум'янком, дуже смачні: солодкі з слабкою кислинкою, ароматні. Достигають у першій половині вересня, приблизно на 5 днів пізніше Вільямса. В холодильнику можуть зберігатися місяць.

Розі ред Бартлет — червоноплідний клон сорту Вільямс. Утворює пірамідальну сильнорослу крону. З вступом у плодоношення ріст пригнічується. Плодоносить з 4—5-го року після садіння в сад, щедро і регулярно. Плоди стійкі до парші, хоча листки незначною мірою уражуються цією хворобою. Достигають наприкінці серпня, в холодильнику зберігаються два тижні. Сорт має прекрасні смакові якості, навіть перевершує за смаком батьківський сорт Вільямс. У нашій колекції росте і плодоносить близький родич Розі ред Бартлет — Ред сеншейшен, подібний до попереднього за всіма господарсько-цінними показниками.

Дево — сорт походить з США. На відміну від попередніх, у котрих суцільний рум'янок, плоди Дево забарвлені наполовину, дуже яскраві. За формою вони подібні до сорту Конференція і досить великих, навіть величезних розмірів. Щеплені на айві мають масу до 500

Листоблішка грушова

Прошу надрукувати на сторінках журналу, які є заходи боротьби з медяницею, що завдає в наших садах великої шкоди.

В.Максимов,
с. Грубне, Чернігівська обл.

Листоблішка, або медяниця — один з основних шкідників як молодих, так і плодоносних дерев груші. Монофаг, спеціалізується лише на груші. Зимують дорослі комахи в тріщинах кори, під опалим листям. У зимовий період (лютий, березень) імаго (дорослі комахи) потребують додаткового живлення і тому під час відлиг забираються в крону дерев і наколюють молоді пагони. При температурі повітря 5°С комахи спарюються, а при 10°С — самки відкладають яйця. За вегетацію з квітня по жовтень шкідник дає на півдні п'ять, а в північних районах чотири покоління, які накладаються одне на друге. Кількість поколінь для певної зони можна легко встановити, знаючи, що для розвитку одного покоління необхідна сума ефективних температур 400°С при порозі розвитку 6°С. Продуктивність самок даного виду надзвичайно висока. Одна самка здатна відкласти від 400 до 900 яєць. Самки, які перезимували, розміщують дрібні продовгуваті жовті яйця біля основи ростових та плодових бруньок, у тріщинах кори, а пізніше на квітконіжках, нижньому та верхньому боках листків. З яєць відроджуються жовті шестиногі личинки, які проникають у бруньки або оселяються на молодих листочках. Яйця розвиваються лише на живих органах, і в разі засихання листя чи пагонів вони гинуть. Кількість поколінь та чисельність листоблішки залежать від якості корму. Оптимальним для неї є живлення на молодих пагонах, листках, плодах, що спостерігається на початку та в середині літа. З віком органи дерева старіють, їх тканини твердішають, що гальмує розвиток популяції і викликає депресію розвитку шкідника. В місцях масового скупчення листоблішок частини дерева (листя, бутони) покриваються липкими виділеннями, які утворюються внаслідок посиленого живлення шкідника. З віком поведінка молодих особин змінюється, вони проколюють молоді, не здерев'янілі пагони, листки, плоди, черешки, плодоніжки. В результаті їхнього активного живлення вони інтенсивно виділяють медяну росу, яка блищить на сонці, стікає донизу і покриває всі заселені та незаселені шкідником частини дерева. Цукристі виділення покривають також личинок, що створює для них укриття від несприятливих екологічних чинників. Ефективність обробок буде високою, якщо личинки не вкриті медяною росою. Шкідник нападає і пошкоджує рослини до пізньої осені.

Наявність шкідника на груші можна відмітити візуально, збоку. Про це свідчать чорне листя, пагони та плоди, вкриті липкою медяною росою, на якій оселяється сажковий гриб. Пошкоджене листя та плоди передчасно обпадають. Плоди дрібнішають, набувають неправильної форми, деформуються, стають дерев'янистими, не придатними для споживання. Пагони засихають. Дерева втрачають фізіологічний імунітет, стають вразливими до будь-яких стресів, відстають у рості, перестають плодоносити і пошкоджуються морозами.

Для зниження чисельності грушової медяниці та шкоди, яку завдає шкідник, необхідно проводити захисні заходи з використанням хімічних препаратів. У промислових насадженнях груші проти імаго застосовують ДНОК, 40%-ний з.п., 15 кг/га, у фенофазі "набухання бруньок". Спостереженнями встановлюють строки виходу імаго і за масової їх появи проводять обробки. При тривалому застосуванні піретроїдних інсектицидів (шерпа, карате) у шкідника виробляється стійкість до їх дії. Неефективність даної групи препаратів, також може бути викликана сумнівною їхньою якістю через тривалий строк зберігання або невідповідністю їхнього якісного складу. Проти личинок грушу обприскують одним із фосфорорганічних інсектицидів: Бі-58, 40%-ний к.е., 0,8—2 л/га; дурсбан, 40,8%-ний к.е., 2 л/га; золон, 35%-ний к.е., 2,5—3 л/га чи нейротоксичними препаратами: конфідор, 20%-ний в.р.к., 0,25 л/га; моспілан, 20%-ний р.к., 0,5 кг/га. Для визначення потреби у застосуванні хімічних препаратів користуються економічними порогами шкодочинності (ЕПШ). Так, для грушової листоблішки в фенофази "набухання бруньок" і "відокремлення бутонів" під час обстеження верхівок пагонів (листя і кори) оглядають 50 листків і, виявивши 5 яєць чи личинок, проводять обприскування. Після цвітіння і до кінця вегетації ЕПШ становить 5 екземплярів (всі стадії) на 100 листків. Якщо кількість особин менша від ЕПШ, то в проведенні обробки немає необхідності.

І.В.Шевчук,
канд. с.-г. наук

г, а на сіянцях груші — до 300 г. За нашими спостереженнями, має високі смакові якості за регулярного поливу, а під час посухи чи за низької агротехніки його плоди посередніх смакових якостей. Ні плоди, ні листки не уражуються паршею. Врожайність щедра і регулярна, плоди достигають у першій половині вересня і зберігаються 1—2 місяці.

Такими ж красивими, як і описані, є сорти: Леся, Малівчанка, Талгарська красуня, Таюча різдвяна, Ліра, Крупноплідна та багато інших. Тому головне для садівника — підібрати такі сорти, які б найкраще росли в даній місцевості і давали найвищі врожаї найсмачніших плодів, і звісна річ, — найбільший прибуток.

П.О.Мазур,
зав. с.-г. відділом НЕНЦ

"Без верби й калини нема України"

"**Без верби й калини нема України**",— каже образне народне слово. Росте калина по тінистих лісах, в гаях і дібровах, на схилах, на узліссях і лісових галявинах. Дуже часто поряд з іншими деревами. По всій Україні.

Її й біля хат садять. Калина коло хати — здавна найперша і найзначніша ознака оселі українця. Існує гарний звичай: біля щойно зведених осель на примітному місці в першу чергу висаджують калину. І поки посадять інші дерева в саду, кущі калини вже розростаються, милуючи зір білим цвітом навесні й рубіновими кетягами ягід восени. Як символ надійного життєвого опертя, родинного благополуччя і достатку. На зиму ж червоні кетяги калини вставляють поміж віконних рам — їхнє світло і зігріває, і радує.

Без калини не уявити пісенної творчості народної, а пісень про калину не злічити. Одні назви які барвисті, милозвучні: "Ой у лузі при дорозі зацвіла калина...", "Червоная калинонька, похиле деревце", "Ти, червона калинонько, чому листя опускаєш", "А в лузі калина весь луг прикрасила", "Ой зацвіла калинонька, з неї цвіток опав".

Із калиною в народній пісенній творчості дуже часто асоціюються патріотичні почуття, любов до Батьківщини. Згадаймо відому баладу часів Хмельниччини "Розлилися круті бережечки". Тут калина символізує мужність і незламність духу у боротьбі за незалежність рідного краю, благородний порив цю незалежність виборювати, відстоюючи рівночасно свободу і гідність людську:

Гей, у лузі червона калина, гей, гей,
похилилася,
Чогось наша славна Україна, гей, гей,
засмутилася.
А ми ж тую червону калину, гей, гей,
та піднімемо,
А ми ж свою славну Україну, гей, гей,
та розвеселимо!

А рубінові плоди калини, за народними уявленнями, здавна символізували мужність людей, які проливали кров за Батьківщину в боротьбі з ворогами. До того ж насіння їх схоже на серце. У народі живуть легенди про сміливих дівчат, які заводили у непрохідні хащі загони завойовників Батия, прирікаючи їх на загибель. Саме з крові цих самовідданих патріоток ніби й зросли калинові кущі.

Існує ще й така пісенна легенда про походження рослини. Утік козак зі своєю милою, та ніде не міг звінчатися, і обернувся він тереном у полі, а дівчина — калиною:

Калина — це символ рідної землі, отчого краю, батькової хати. У розлуці з цими неоціненними вартостями ми тужимо, згадуємо калину, і вона співпереживає разом з нами.

Калина — це той символ, що і пам'ять людську береже, нагадуючи про милі краї, символ безсмертя, невіддільний від життя. Козак, умираючи на чужині, просить:

Казав собі насипати високу могилу,
Казав собі посадити в головах калину:
Будуть пташки прилітати калиноньку їсти,
Будуть мені приносити від родоньку вісти!

Зворушливе і врочисте явище природи, коли калина цвіте. В народі кажуть: "Похолодніло, риба не ловиться, калина в цвіт вбирається", "Калина погуляти збирається". І прислів'я таке: "Любуйся калиною, коли цвіте, а дитиною, коли росте". І порівняння: "Розцвіла, як калина", "Цвіте, як калина", "Пишна, як калина". Білий цвіт калини й соловейко примовляє — цей маленький незрівнянний співун українських садів та дібров. За красу, напевне, незвичайну, виняткову вподобав він калину. "Заливається, як соловейко на калині",— вже кажуть. Птаха ця і гніздується на калиновому кущі.

Найчастіше з калиною у цвіту порівнюють дівчину: "Дівчина, як у лузі калина". І взагалі калина як символ — це дівчина, жінка. У відомій праці "Історичне значення південно-руської народної пісенної творчості" Микола Костомаров пише, що калина — це "символ жіночості в найширшому розумінні. Все духовне життя жінки — її дівочість, невинність, кохання, заміжжя, радість і горе, родинні почуття — все знаходить своє відображення в пісні. Калина постає в уяві здатною чути, бачити, думати і говорити".

Під час різдвяних свят колядники ось такої хатній дівчині співали:

Ой рясна, красна в лузі калина,
Приспів:
Добрий вечір!
А ще найкраща в батька дитина.
По воді ішла, як зоря зійшла,
А з водою йшла, як місяць зійшов,
В сінечки ввійшла, там люди сидять,
Там люди сидять, радочку радять.
Радочку радять, шапки здіймають,
Шапки здіймають, її питають:
— Чи ти царівна, чи королівна?
— Я не царівна, не королівна,
Батькова дочка, гречна дівчина.

БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАЛИНИ

Калина звичайна належить до родини жимолостевих, яка налічує понад 100 видів. В культурі добре росте в садках і на городах, в парках і лісопарках.

Калина звичайна — гіллястий з густою кроною листопадний кущ або деревце заввишки 3—4 м, а на родючих зволожених місцях може сягати 6—7 м. Росте швидко. Щорічні прирости сягають 40—80 см. У сприятливих умовах вирощування досягає 50-річного віку.

Коренева система стрижнева, з великою кількістю більших обростаючих коренів.

Квітки зібрані в пласкі щиткоподібні суцвіття. Крайні квітки в ньому великі, до 2,5 см, безплідні; середні — дрібніші, діаметром до 5 мм, двостатеві.

Цвіте калина звичайна в травні—червні, а плоди достигають у кінці вересня — на початку жовтня.

СОРТИ

Горянка. Сорт селекції Інституту садівництва УААН (автор Надточій І.П.). Виведений шляхом відбору із сіянців, одержаних від вільного запилення місцевих форм.

Кущ заввишки до 4,5 м. Плоди червоні, при повному достиганні солодкуваті з помірною гірчинкою. Достигають у третій декаді вересня — на початку жовтня. Середня кількість плодів у щитку 71, максимальна — 135. Маса 100 плодів — 88—92 г.

Середня врожайність 6—7-річних дерев — 25—32 кг.

Працівниками ЦРБС АН України селекційним шляхом відібрано сорт **Київська садова №1**. Це кущ висотою до 4 м. Плоди червоні, помірно гіркі, достигають у кінці вересня. Маса 100 ягід — 76 г. Сорт відзначається високою врожайністю (по 25—30 кг з семирічного дерева).

СПОСОБИ РОЗМНОЖЕННЯ

Калину розмножують насінням, відсадками, зеленими живцями і поділом куща.

Розмноження зеленими живцями. Зелені живці калини укорінюють у закритому грунті (засклені або плівкові теплиці, розсадники тунельного типу, парники з укриттям) в умовах високої вологості повітря, краще з використанням туманоутворюючої установки.

В умовах Полісся і Лісостепу України оптимальний строк зеленого живцювання калини припадає на другу декаду червня.

Пагони для нарізування живців заготовляють із чистосортних, високоврожайних, здорових рослин. Живці нарізують з 1—2 міжвузлями. Нижній зріз роблять під брунькою, верхній — на 3—5 мм вище неї. Нижні листки на живцях видаляють, а пластинки верхніх укорочують наполовину. Живці зв'язують по 20—25 шт., після чого їх відразу ставлять нижніми кінцями у воду або в кошики, застелені поліетиленовою плівкою і вологою мішковиною, періодично їх зволожують.

Перед садінням протягом 14—16 годин їх обробляють 0,01—0,015% розчином індолілоцтової або 0,003—0,007% розчином індолілмасляної кислоти. Кінці живців занурюють у розчин на 2,5—3 см. Ставлять їх на таку обробку наприкінці дня і залишають на ніч. Уранці виймають, промивають водою і висаджують.

Перед садінням субстрат укорінення ретельно вирівнюють і злегка ущільнюють, зволожують. Висаджують живці за схемою 7 х 4—5 см на глибину 2,5—3 см. Відразу після садіння поливають.

Швидкість укорінення зелених живців калини великою мірою залежить від температурного і водного режимів субстрату, повітря в зоні листя.

У період укорінення живців підтримують найбільшу вологість повітря. Полив організовують так, щоб до появи коренів на листках постійно зберігалась тонка плівка води.

Після появи коренів рослини поливають не так часто, але більшою кількістю води. Через 2—3 тижні після масового вкорінення відкривають плівкові укриття спочатку ненадовго, а потім на тривалий час. А ще за 2—3 тижні їх зовсім знімають.

У міру проростання бур'янів міжряддя прополюють. На зимівлю рослини залишають на місці вкорінення. З настанням сталих низьких температур їх доцільно замульчувати пухким матеріалом, шаром 5—6 см, рано навесні вкорінені рослини викопують, сортують, висаджують на ділянку дорощування за схемою 45—70 х 8—15 см.

Догляд полягає в систематичному прополюванні, розпушуванні грунту, підтриманні необхідної вологості.

АГРОТЕХНІКА ВИРОЩУВАННЯ

Калина — вологолюбна тіневитривала рослина. Проте на відкритих ділянках росте інтенсивніше, рясніше цвіте, раніше вступає в пору плодоношення і більш продуктивна. Перевагу віддає чорноземним та мулисто-суглинковим достатньо зволоженим грунтам.

Садять калину як восени (III декади жовтня — I декада листопада), так і весною (I—II декада квітня). Оптимальна площа живлення — 4—6 х 4 м . На бідних грунтах в кожну яму доцільно внести 8—10 кг перегною або компосту, 100—120 г фосфорних і 80—100 г калійних добрив.

Після садіння рослини поливають, а лунки довкола мульчують. У перші 2—3 роки після садіння проводять формування крони рослин з 5—6 основних гілок. Для одержання високих урожаїв доцільно, особливо на бідних грунтах, раз на два роки внести по 4—5 кг органічних і щорічно по 20—30 г азотних, 40—50 г фосфорних і 10—15 г калійних добрив на 1 кв. м. Органічні добрива вносять восени під час перекопування грунту, мінеральні — навесні, за першого розпушування.

Калина звичайна відносно стійка проти грибних захворювань, але може ушкоджуватися попелицями, мінуючими молями, листокрутками, пильщиками. Для боротьби з цими шкідниками на присадибних ділянках можна використовувати тютюнові відходи і мило. Тютюнові відходи (1 кг) замочують в 10 л гарячої води і настоюють протягом 1—2 діб. Настій фільтрують, розводять подвійною кількістю води, додають 40—50 г мила на кожні 10 л робочого розчину і обприскують рослини. У період достигання плодів обприскування не проводять.

ЗБИРАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВРОЖАЮ

Плоди збирають у вересні-жовтні. Грона зв'язують у пучки і підвішують на горищах чи інших прохолодних приміщеннях, де вони добре зберігаються, не псуються і використовуються в свіжому вигляді протягом усієї зими як приправа до різноманітних страв.

Одна з особливих рис калини та, що за від'ємних температур її ягоди стають ще смачнішими і не втрачають своїх властивостей — ні харчових, ні лікувальних.

Плоди також сушать у печах за температури 50—60°С.

Консультативну допомогу надає Аграрна партія України

Господар

журнал у журналі

У наш час увага городників дедалі частіше привертається до вирощування овочів у парниках і теплицях.

Науковці О.С.Болотських, Г.Л.Бондаренко, М.О.Скляревський, В.Є.Гончаренко, М.І.Баранов, К.К.Плешкова, Р.І.Демкевич узагальнили набутий овочівниками досвід і розробили рекомендації щодо використання можливостей захищеного грунту.

Розпочинаємо друкування в зимових номерах журналу підготовлених цими авторами матеріалів, аби наші читачі встигли осмислити дану проблему і підготуватися до вирощування овочів у закритому грунті.

Закритий ґрунт

Городники готують утеплені гребені, грядки, теплі ями і найпростіші плівкові укриття з метою захисту рослин від холоду й одержання ранньої продукції.

Утеплені гребені. Для їхнього приготування борозни шириною й глибиною 30—35 см, які засипають розігрітим гноєм, злегка утрамбовуючи. На гребені, який формують посередині смуги гною, роблять борозну і присипають гній ґрунтом з боків на 8 см, а посередині на 14—16 см (рис. 1). У борозну висаджують горщечкову розсаду огірків, помідорів, кабачків тощо. Після приживлення присипають шаром ґрунту 4—6 см з боків гребеня і 2—3 см посередині. Під час похолодання гребені вкривають полімерною плівкою, матами, толем тощо, які закріплюють на каркасах.

Утеплена грядка дає змогу городникам одразу як зійде сніг, сіяти насіння салату, цибулі, редиски, капусти (на розсаду), буряків. Існує кілька варіантів утеплених грядок. Спочатку копають котлован у напрямку зі сходу на захід завглибшки 30—35 см, завширшки 80—90 см (рис. 2). Між грядками залишають проходи 1—1,5 м, а через кожні дві грядки — тимчасову дорогу шириною 3—3,5 м для підвезення біопалива, яке укладають у котлован шаром 35—40 см. Зверху насипають шар ґрунту, товщина якого залежить від вирощуваної рослини: для цибулі, редиски, розсади капусти білоголової середньопізніх сортів і помідорів пізньостиглих сортів вона становить 10—15, а для огірків — 22—25 см. Ґрунт з борозен по краях грядки складають у валики, які слугують для затримування поливної та дощової води.

Більшість городників для укриття грядок використовують поліетиленову плівку. Для цього нарізують грядки завширшки 1,2 м і завдовжки 3 м. Плівку для укриття готують узимку. Грядки розташовують зі сходу на захід, з торців встановлюють дерев'яні рами, обтягнуті плівкою. З боків грядку закріплюють дошками, посередині протягують жердину, щоб плівка не западала всередину грядки, по її краях натягують дріт (рис. 3).

Розмір плівки має бути 2,8 х 3,3 м. По периметру на швейній машині прострочують окантовочний шов завширшки 20—25 мм. Замість ниток використовують капронову волосінь завтовшки до 0,3 мм. Починають окантовувати з коротких боків плівки. По довгих боках у шви вставляють металеві прутики, по коротких — пропускають шнури, кінці яких кріплять до бокових стінок. Плівка служить 2—3 роки. Утеплена грядка може замінити парник. Після встановлення теплої погоди плівку знімають. При цьому прискорюється ріст і розвиток овочевих рослин.

Деякі городники виготовляють грядки із соснових чи ялинових жердин завтовшки 3—7 см і завдовжки 5 м. Якщо немає легких жердин, можна використовувати рейки такого ж перетину. З жердин роблять каркас, як показано на рисунку 4. Плівку кріплять канцелярськими кнопками. Після встановлення теплої погоди її знімають і зберігають до наступного року.

У спекотні сонячні дні під один з боків каркаса кладуть дві цеглини чи поліна, щоб уникнути опіків на листках рослин. Каркас можна робити складаним — на петлях чи на гачку. Після використання його вішають на огорожу, щоб краще зберігався.

Теплі ями копають квадратної чи круглої форми завглибшки 30—40, завширшки 50—60 см і заповнюють розігрітим гноєм, злегка ущільнюючи його (рис. 5). Зверху насипають шар ґрунту 18—20 см. Ями розміщують на ділянці так, щоб відстань між їхніми центрами становила 140 см. У них висівають насіння або висаджують розсаду овочевих рослин, які мають велику площу живлення: кавуни, дині, кабачки, гарбузи тощо.

Добрим захистом рослин є ковпачки, виготовлені з

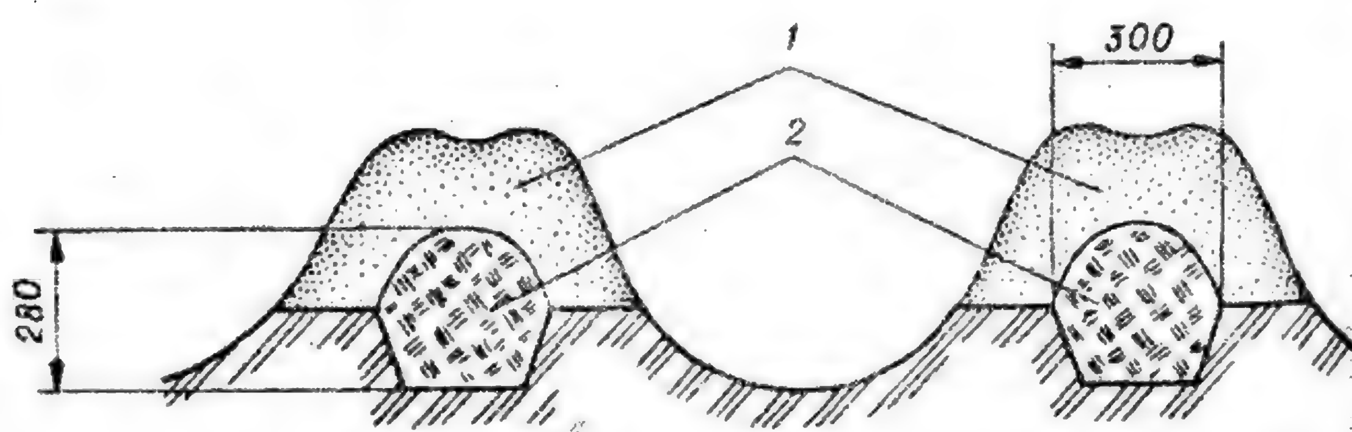

Рис. 1. Утеплені гребені (розміри в міліметрах): 1 — ґрунт; 2 — гній.

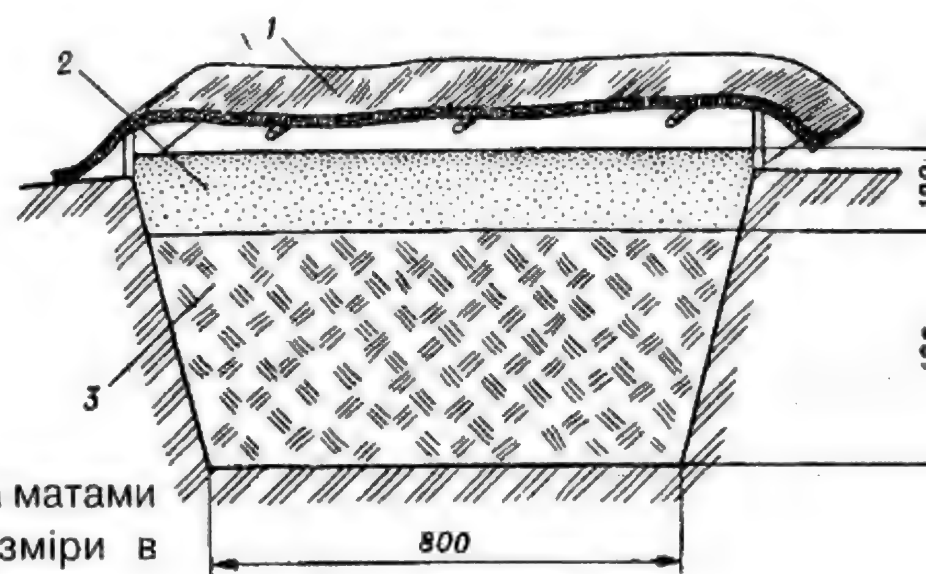

Рис. 2. Утеплена грядка, накрита матами для захисту від заморозків: (розміри в міліметрах): 1 — мата; 2 — ґрунт; 3 — гній.

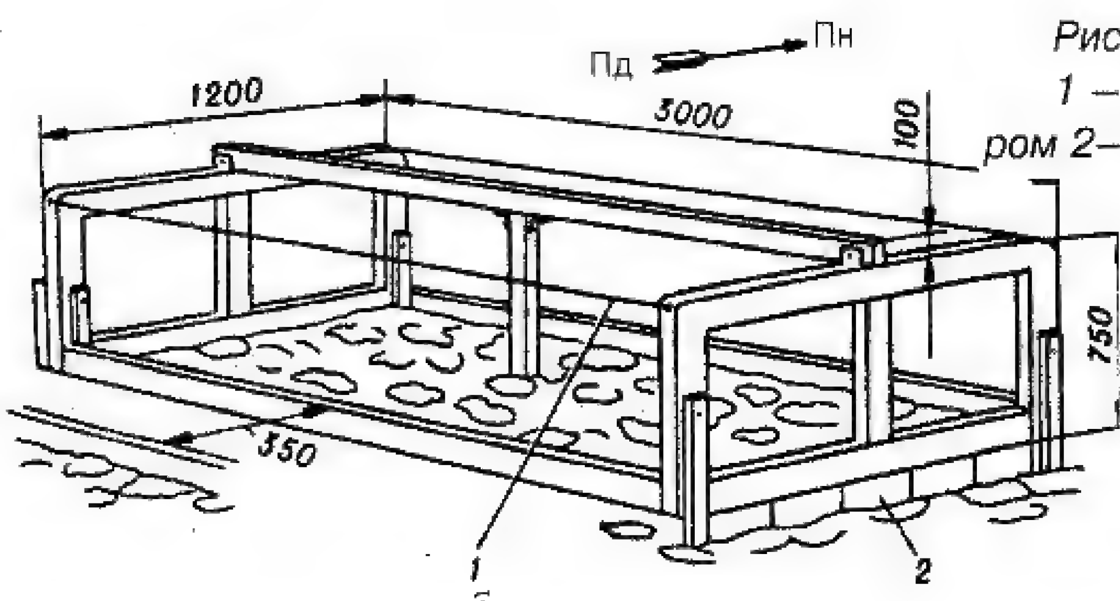

Рис. 3. Утеплена грядка (розміри в міліметрах). 1 — по лінії перегину плівки натягнутий дріт діаметром 2—3 мм; 2 — ряд цеглин.

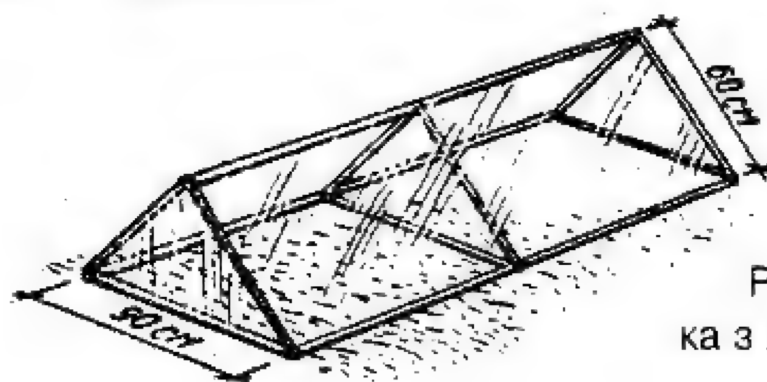

Рис. 4. Утеплена грядка з жердин.

світлопрозорого паперу, який не розмокає (пропарафіненого, пергаментного). Нарізують його квадратами 50 х 50 см, кути трохи обрізують. Потім складають так, щоб утворилося 8 часточок, що йдуть від центра квадрата. Дві будь-які часточки складають разом і прикладають до третьої. Для міцності складений папір скріплюють шпилькою, щоб не знесло ковпачки вітром, їхні краї присипають ґрунтом. Розсаду огірків, помідорів, перцю, баклажанів після висаджування в ґрунт накривають ковпачками із світлопрозорого паперу.

Для захисту висаджених рослин застосовують також гончарні горщики без дна діаметром 16—17 см. Захистом зверху слугують скельця квадратної форми, нарізані зі скляного бою.

Надземні гряди дають можливість розширити корисну площу саду і городу. Дерев'яні короби розташовують біля парканів, кріплять на стінах, опорах, навіть на дахах сараїв та інших будівель.

Для опори забивають в одну лінію на рівній відстані одну від одної п'ять металевих труб діаметром 55—65 мм, залишивши їх над землею на 1 м. На кожну трубу кладуть обрізок швелера (можна кутника, двотаврика) малого перетину завдовжки 40 см із привареним до його середини обрізком труби довжиною 10—15 см і діаметром 37 мм, що вставляють у забиту трубу. Утвориться п'ять підставок по довжині гряди. Збивають короб перетином 40 х 20 см і укладають його на ці підставки, вистилаючи старим покрівельним залізом.

Ґрунт насипають навесні, а восени після збирання врожаю його видаляють, залишаючи короб вільним до наступної весни. Огірки висаджують у два ряди з відстанню між рослинами 20 см. Урожай з таких гряд городники одержують завжди високий.

Полімерна плівка в колективному й присадибному городництві є резервом для отримання ранніх і високих урожаїв. Найпоширеніша — поліетиленова плівка. Промисловість випускає її рукавами шириною 140—160 см, а останнім часом і до 300 см. Для малогабаритних споруд використовують плівку завтовшки 0,08—0,1, а для теплиць — 0,15—0,2 мм. У 1 кг поліетиленової плівки завтовшки 0,11 мм такої плівки 10,9 м^2, 0,15 мм — 7,3; 0,2 мм — 5,4 м^2.. Вона легка, 1 м^2 її в 70 разів менша, ніж маса 1 м^2 скла завтовшки 3 мм. Вона краще за скло пропускає важливі для рослин ультрафіолетові промені. Плівка еластична й морозостійка, стійка проти дії концентрованих кислот і окислювачів. Опір на розрив плівки високий — 100 кг/см^2, світлопрозорість — 80—90%.

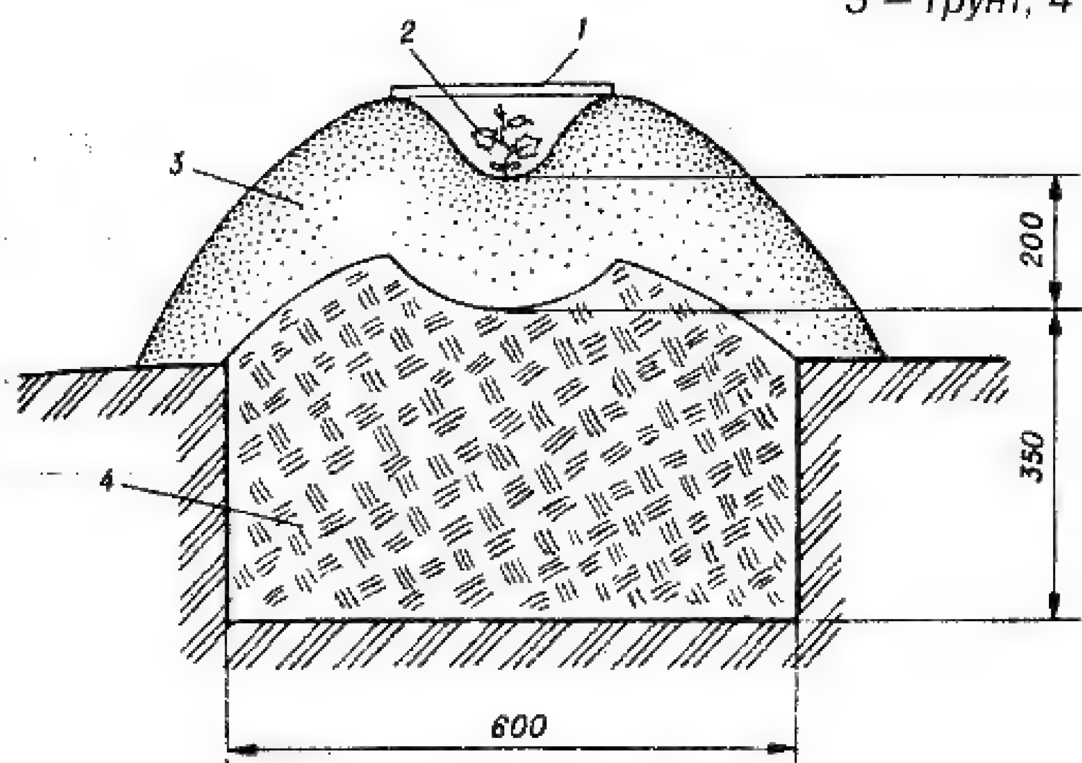

Рис. 5. Тепла яма (розміри в міліметрах). 1 — скло; 2 — рослина; 3 — ґрунт; 4 — гній

З'єднують плівку в полотнище необхідних розмірів тепловим зварюванням. Для цього краще використовувати спеціальні електронагрівальні прилади та інструменти ("Молния", "Момент" тощо). Але можна застосовувати і звичайні побутові праски, бажано з терморегуляторами.

Зварюють плівку праскою на рівному і злегка м'якому ложі шириною 2—3 см. Для цього на торець дошки наклеюють або прибивають (з боків) смуги гуми, повсті, картону чи газетного паперу, складеного у багато шарів. Поверх цих матеріалів закріплюють термостійку щільну тканину (брезент, склотканину та ін.). Щоб дошка не падала, з іншого торця до неї пригинають два бруски, утворюється підставка на зразок переверненої букви Т. Досить виготовити ложе завдовжки 80—100 см. На нього внапуск накладають краї плівки, що підлягають зварюванню, а зверху — тонкий термостійкий матеріал (газетний папір, кальку або тонку склотканину), який перешкоджатиме прилипанню розплавленої плівки до праски. Зварювання виконують, пропрасовуючи по верхній термостійкій підкладці з визначеною швидкістю та невеликим натиском на краї плівки, покладені один на одний. Після прогрівання шов повинен охолонути. Слід враховувати, що верхня термостійка підкладка з кальки чи паперу буде міцно приварена до шва. Залишки паперу зчищають мокрою ганчіркою. Послідовно пересуваючи після чергового зварювання ложе або плівку, отримують безперервний шов.

Поліетиленова плівка добре пропускає світло і тепло. У сонячні дні температура під нею на 10—20°С вища від зовнішньої. Відносна вологість повітря під плівкою також вища на 10—12%, ніж відносна вологість зовнішнього повітря: вдень вона звичайно становить 85—90 %, уночі за герметичного укриття — 95 % і більше. Недолік плівки — вона легко віддає накопичене за день тепло. Від високої температури плівка розширюється, від низької — стискується, що необхідно враховувати, натягуючи її на каркаси.

Двошарове укриття з плівки (з повітряним прошарком) сприяє збереженню температури ґрунту вищою від зовнішньої на 4—5°С, а під час заморозків до мінус 2—3°С температура залишається під плівкою вище 0°С.

Використання плівки дає змогу вибагливим до тепла рослинам (огірки, помідори, перець, баклажани, кавуни, дині тощо) висівати й висаджувати у відкритий ґрунт на 15—20 діб раніше звичайних строків, урожай же отримува-

ти на 20—30 діб раніше й більше: огірків у 2—3, помідорів у 2 рази порівняно з відкритим ґрунтом без укриття.

Найпростіші плівкові укриття. Каркас укриття роблять з дротяних дуг. Щоб не допустити провисання, плівку добре натягують. Дві—три цеглини, покладені на кінцях плівки, надійно закріплюють її в потрібному положенні (довжина плівки більша від довжини каркаса). Грядки накривають однією смугою із шириною полотнища 1,5 м. Розміри дуг — 75—80 см. Виходить малогабаритне тунельне укриття завширшки 75 і заввишки 60 см (опори в ґрунті на глибині 20 см). Для підняття стелі укриття вертикально пересувають дуги уздовж заздалегідь забитих кілочків. Дуги до кілочків кріплять м'яким дротом у двох місцях (*рис. 6*).

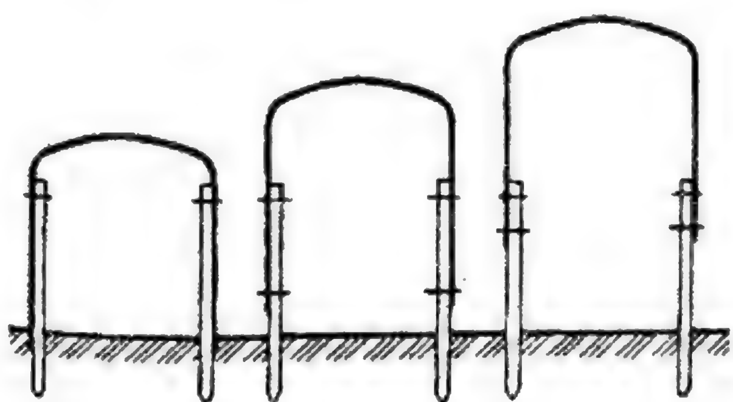

Рис. 6. Рухомий каркас під плівку.

Каркасні дуги згинають за допомогою цвяхів, які забивають на 1/3 довжини в товсту половину дошки, закріплену на рівні грудей. За прогинання дроту два крайніх цвяхи обмежать ширину дуги, а верхній, упорний, не дасть йому вигинатися (*рис. 7*).

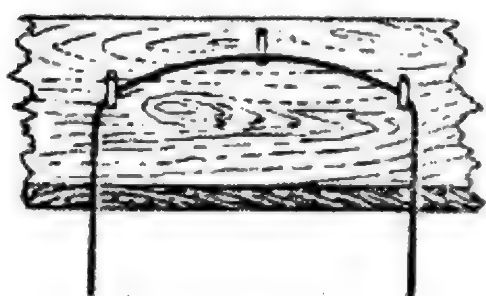

Рис. 7. "Дуги" з дроту.

Полотнища плівки розстеляють внапуск і притискують до дуг такими ж дугами. Можна затягувати плівку шпагатом або капроновою ниткою (*рис. 8*).

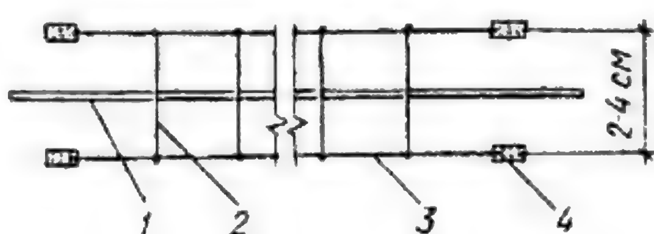

Рис. 8. Спосіб кріплення плівки на каркасі:
1 — дуга; 2 — поперечна стяжка; 3 — капронова нитка; 4 — грузила.

Важливе значення для збереження плівки має спосіб кріплення. Городники нарізують її залежно від довжини грядок. Потім беруть дерев'яні брусочки перетином 2х5 см і обгортають боки плівки 1,5—2 рази, як показано на рисунку

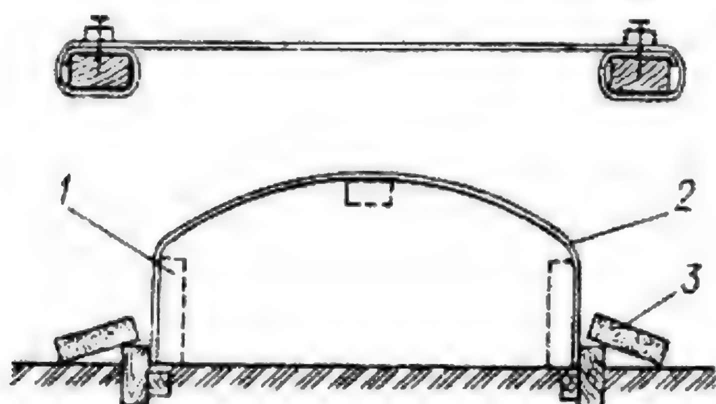

Рис. 9. Спосіб кріплення плівки брусочками:
1 — дошки чи планки; 2 — плівка; 3 — цеглини чи камінь.

9. По верху брусків прибивають планочки завтовшки 1 х 3 см. Виходить зручне укриття, яке легко згорнути й розгорнути.

Плівкові укриття аркового типу застосовують, коли ранні овочеві рослини на вирощують на грядах і гребенях. Такі конструкції є у продажу. Їх можна також виготовити власноруч з дроту діаметром 4—6 мм. Це, як правило, комплект металевих чи пластмасових деталей каркаса, сполучних елементів і плівки.

Кінці зігнутого дроту кожної арки втискують у ґрунт на глибину 15—20 см, відстань між арками (дужками) 0,8—1,5 м, ширина арки 0,9—1,5, висота 0,4—0,8 м. При ширині арки 1 м зручно обробляти рослини з обох боків. Зверху арок (дужок) кладуть рейки і скріплюють з ними шпагатом або дротом, що додає конструкції достатньої стійкості й міцності. Плівку натягують зверху. Для зручності її краї закріплюють на бобіні, що створює натяг плівки і дає можливість провітрювати рослини у спекотну погоду, намотуючи її на бобіну. Дужки можна виготовити з вербових лозин.

Накривають арки (тунелі) звичайною і перфорованою плівкою. Щоб виготовити перфоровану плівку на звичайній роблять щілиноподібні отвори. Прорізи нарізують у шаховому порядку. Довжина їх 20—25 мм, відстань між ними у ряду 8—13, між рядами 8 мм. Таким чином, на 1 м² можна зробити 3,5—4,5 тис. прорізів.

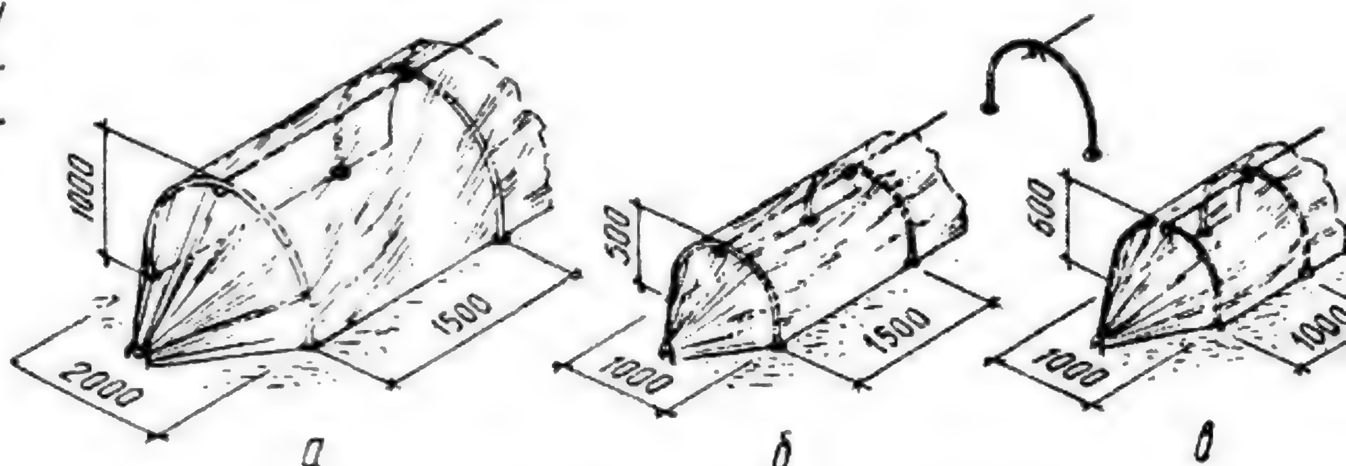

Рис. 10. Тунельне укриття (розміри в міліметрах):
а — плівкове укриття (ТУ 1-01-0018-72); б — плівковий парник—укриття (ТУ СЗП-107-70); в — плівковий парник-укриття (ТУ 48-0518-12-75).

Укриття заводського виготовлення (технічна умова — ТУ 1—01-0018-72), довжиною 5 м, площею 10 м², збирають із трубчастих алюмінієвих дужок — напіварок, що з'єднуються болтами з гребеневою трубою. Зібраний каркас закріплюють на ґрунті металевими гачками, після чого на нього натягують поліетиленову плівку, краї якої заглиблюють у ґрунт, а з торців збирають у складки, стягують шнуром і прив'язують до гачків, заздалегідь вбитих у землю (*рис. 10*).

Парник-укриття збірний (ТУ СЗП-107-70) площею 3 м², також каркасний, арковий, але виконаний з поліетиленових трубчастих напіварок, з'єднаних за допомогою пластмасових деталей з гребеневою трубою. Зібрану конструкцію закріплюють на ґрунті, втискуючи нижні кінці арок на глибину 15—20 см.

Парник-укриття розбірний (ТУ 48-0518-12-75), площа 3 м², виконаний із сталевого дроту діаметром 6 мм. Каркас збирають на місці встановлення з напіварок з наступним з'єднанням їх по гребеню шнуром, який забезпечує твердість усього каркаса.

(Далі буде)

Як зекономити кошти, купуючи мотоблок

В Україні, де 70—90 % овочевої продукції вирощується в індивідуальних господарствах на земельних ділянках площею до 1 гектара, до цього часу не вирішено першочергове завдання — забезпечення механізації праці за рахунок застосування міні-агротехніки: мотоблоків і мотокультиваторів. Оскільки на вітчизняних заводах ця техніка випускається в обмеженій кількості, вирішення цього завдання взяли на себе фірми, які пропонують нашим співвітчизникам міні-техніку з Італії, Швеції, Німеччини, Росії. При цьому неминуче виникає проблема ремонту мотоблоків і мотокультиваторів, якісне виконання якого в "домашніх умовах" неможливе. Сервісне обслуговування зарубіжної міні-агротехніки в Україні не налагоджено. З іншого боку, проведення "планових" сезонних ремонтів сільгосптехніки вітчизняного виробництва, а також країн СНД потребує значних коштів і часу, що, зрештою, призводить до відчутного подорожчання цих первісно не дуже дорогих машин.

Як відомо, мотоблоки і мотокультиватори мають три основні вузли, на які припадає найбільше навантаження і які найчастіше виходять з ладу — двигун, редуктор і муфта зчеплення. Спеціалізованих центрів, які б забезпечили їхній якісний ремонт, в Україні поки що немає.

За таких умов найкращим виходом із становища є забезпечення сільських трудівників і дачників такою технікою, у якої (звичайно, при її правильній експлуатації) зазначені вузли взагалі не виходять з ладу і не потребують ремонту. Тому підприємство "ВИДА", що має великий досвід поставок в Україну італійської міні-агротехніки, з великої кількості запропонованих їй мотоблоків і мотокультиваторів, вибрало такі, конструкції та унікальні технології виробництва яких забезпечують тривалу експлуатацію без ремонтів, виключають використання запасних частин та необхідність пошуку споживачами ремонтних майстерень і, тим більше, виконання ремонту "кустарно", власними силами. Мова йде саме про двигун, редуктор та муфту зчеплення, оскільки усунення поломок інших частин мотоблока не викликає ніяких труднощів.

Двигуни, встановлені на мотокультиваторах моделей "Євро", які в Україні реалізовує підприємство "ВИДА", виробляє широковідома фірма "Бриггз і Страттон" (США), обсяги виробництва якої — понад 30 тис. штук виробів щодоби впродовж багатьох десятиліть. Ці двигуни використовуються в багатьох країнах світу і безвідмовно служать упродовж тривалого терміну інтенсивної експлуатації, не потребуючи ремонту.

Редуктор, що його виготовляє фірма "Євросинтез", також сконструйований і виготовляється для тривалої експлуатації без ремонту. Відомо, що більшість поломок редукторів трапляється через вигвинчування болта внаслідок вібрації, випадання штифта тощо. В редукторі мотокультиватора "Євро" цих деталей немає. Є штампований і зварений з двох половинок корпус, що, власне, являє собою ніж з досить малим поперечним перерізом, в який уварені за допомогою двобічних електрозаклепок втулки досить великого діаметра, які і тримають підшипники. А в них, у свою чергу, запресовані бронзові втулкові підшипники черв'яка. Шарикові підшипники валу черв'ячного колеса посаджені у відповідні гнізда точно відштампованих з листового прокату половинок корпуса-ножа. Вся ця штампована конструкція виконана з точністю, достатньою для безвідмовної роботи черв'ячної пари. На заводі-виробнику всі технологічні операції забезпечуються роботами. Надійність виконання 100 %. Незважаючи на це, здійснюється 100 % контроль за роботою цього унікального вузла, що не розбирається.

І як наслідок:

а) конструкція редуктора спрощена до примітивності — у ньому налічується на більше 6 основних деталей (зазвичай, у черв'ячному редукторі основних деталей в 3—5 разів більше);

б) фактично він не потребує не лише ремонту, але й догляду, оскільки виконаний і заповнений змазкою раз і назавжди: витікання змазки виключається, порушення розмірних ланцюгів неможливе; "розрегулюватися" — немає чому.

У мотокультиваторів "Євро", по суті, відсутні муфти зчеплення, що, як відомо, є одним з вузлів, який найчастіше виходить з ладу. Їх замінено іншими простими пристроями, що забезпечують абсолютну надійність.

Завдяки численним інженерним рішенням мотоблоки "Євро" відзначаються не лише надійністю, але й простотою конструкції, естетичною довершеністю. Зовнішній вигляд агрегата повністю підпорядкований його функціональному призначенню: оптимальне центрування, що виключає навантаження на руки оператора, корпус редуктора, який одночасно виконує функцію ножа, котрий врізується в грунт, гвинтоподібні фрези, що виключають "стрибки" культиватора тощо.

Водночас при всій своїй конструктивній легкості, якщо можна так висловитися, ошатності зовнішнього вигляду мотокультиваторів, вони можуть витримувати значні навантаження: адже навіть при використанні 70—75 % потужності двигуна найменший мотокультиватор "Євро—2" може (при відповідному опорі грунту) забезпечити на робочому валу обертовий момент до 150 Нм (!), а це більше ніж досить для виконання покладених на нього функцій. Надійність і міцність робочих елементів при цьому забезпечується застосуванням відповідних матеріалів та їх термічною обробкою.

Усі перелічені достоїнства дозволили підприємству "ВИДА" без будь-яких сумнівів встановити на мотокультиватори і мотоблоки "Євро" гарантійний строк 24 місяці. На це поки що не відважилась жодна споріднена фірма.

Можна з певністю сказати, що, купуючи мотокультиватор "Євро", ви забезпечуєте себе надійною технікою, що не лише полегшує вашу працю, а й позбавляє від усіх турбот щодо її ремонту.

Л.І.Рудман,
директор ДП "Агромото",
інженер-конструктор

Юридичні консультації

Рубрику веде І.Миронець, канд. юр. наук

Право на успадковану землю

Після смерті батька я набула права спадкоємниці житлового будинку і всього майна, що належало йому, в тому числі до мене перейшло і право на земельну частку (пай).

Але ні присадибну ділянку біля хати, ні додаткову землю за батькового життя не було приватизовано.

Сама я не живу в селі, у якому жив батько.

Коли ж я звернулася до сільської ради з питанням про заміну сертифікату на земельну частку (пай), на Державний акт на право користування землею, то в Державний акт мені вносять землю площею 1,01 га. А на недостаючу кількість землі у відповідності з паєм мені запропонували здійснити приватизацію присадибної ділянки й городу, якими раніше користувався батько.

Запитання:

Чи правильні пропозиції сільської ради щодо мого питання?

Чи маю я право на приватизацію успадкованої землі, оскільки живу не в цьому селі?

***С.Гороть,** Волинська обл.*

Згідно із Земельним кодексом України (ст. 130) за переходу права власності на будівлю і споруду право власності на земельну ділянку або її частку може переходити на підставі цивільно-правових угод, а право користування — на підставі договору оренди.

У нашому випадку спадкоємниця будинку може одержати земельну ділянку біля успадкованого будинку, яка не була приватизована спадкодавцем на умовах оренди.

В такому ж порядку вона може одержати й іншу ділянку, якою користувався спадкодавець, уклавши угоду оренди з місцевою радою, яка розпоряджається землями комунальної власності.

Земельний пай спадкодавця повинен переходити у власність спадкоємця на загальних підставах спадкування в обсязі, визначеному спадкодавцем. Це пояснюється тим, що місцева рада не може вносити корективи в заповіт. Крім того, вона не має права розпоряджатись землями сільськогосподарського призначення.

Отже, земельна частка (пай) повинна бути передана спадкоємцю в обсязі, передбаченому заповітом.

Щодо земельної ділянки, яка розташована біля успадкованого будинку, то вона належить до земель комунальної власності і місцева рада, яка згідно із Земельним кодексом розпоряджається цими землями, може укладати відповідні угоди щодо передачі окремих земельних ділянок у власність чи користування громадянам і юридичним особам, що виявили бажання одержати їх у власність чи користування.

Одержання спадщини законом не пов'язується з місцем проживання спадкоємця.

Якщо до списку не внесено

Чи має право мій чоловік на земельний пай, якщо він працював у КСП, а потім перейшов на іншу роботу? Але під час паювання його не внесли до списків пайовиків і землі не виділили.

***З.Шапошникова,** Кіровоградська обл.*

Народилася у 1914 р. і з 1930 по 1982 р. пропрацювала в колгоспі. За станом здоров'я у 1989 р. переїхала до сина до м. Павлограда Дніпропетровської області, де проживаю і зараз.

Запитання. Чи маю право на земельний пай у тому колгоспі, де раніше працювала?

***О.Васько,** Дніпропетровщина*

Під час роботи в школі часто доводилося працювати з учнями у полі на різних роботах. Був навіть бригадиром учнівської бригади. Мама також працювала в колгоспі.

Отже, чи маю право на земельний пай?

***І.Поліщук,** Черкаська обл.*

Право на земельну частку (пай) мають тільки члени сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського акціонерного товариства, у тому числі пенсіонери, які раніше працювали в ньому і залишаються членами зазначеного підприємства, кооперативу, товариства, відповідно до списку, що додається до Державного акта на право колективної власності на землю.

Список членів підприємства, кооперативу, товариства, що додається до Державного акта, формується самим підприємством відповідно до статуту, розглядається і затверджується загальними зборами (зборами уповноважених) членів даного підприємства та підписується головою колективного сільськогосподарського підприємства, кооперативу і головою місцевої ради.

Згідно із Земельним кодексом України (ст. 125) право власності на земельну ділянку виникає після одержання її власником документа, що посвідчує право власності на земельну ділянку. Таким документом є Державний акт на право власності на землю.

Отже, право власності на землю сільськогосподарського підприємства виникає з одержанням ним Державного акта на право власності на землю з додатком до нього — списком членів даного підприємства. З цього часу виникає і право кожного члена як співвласника землі підприємства на його земельну частку (пай).

Громадянин, який на момент одержання підприємством Державного акта на право власності на землю не перебуває членом даного сільськогосподарського підприємства, не має права на земельну частку (пай).

До списку членів сільськогосподарського підприємства повинні бути внесені і тимчасово відсутні. Це військовослужбовці строкової служби збройних сил України, студенти, направлені на на-

вчання підприємством, особи, обрані на виборні посади до органів самоврядування, жінки, які перебувають у відпустках за вагітністю і пологами та з догляду за дитиною, тимчасово відсутні через хворобу.

Окремі члени підприємства помилково можуть бути не внесені до вказаного списку.

У випадках помилкового не внесення до списку членів господарства з поважних причин необхідно звертатися до загальних зборів підприємства, які затверджували список. У разі незгоди з рішенням зборів дане питання може бути розглянуте судом.

Роль часу для паювання землі

Чи відіграє роль рік, місяць і число у паюванні землі? Чи головний тут Закон?

Чи належить мені земельний пай, якщо я працювала в колгоспі телятницею, а потім перейшла працювати листоношею у цьому ж колгоспі?

***Г.Мураховська,** Миколаївська обл.*

Порядок паювання земель визначений указом Президента України від 8 серпня 1995 року. Згідно з цим нормативним актом право на земельну частку (пай) мають тільки члени сільськогосподарського підприємства, у якому відбувається розпаювання земель, а також пенсіонери, які раніше працювали в цьому підприємстві і на час паювання землі не вибули з нього.

Право власності на землю підприємства визначається Державним актом на право власності на землю. Особи, що мають право на земельну частку (пай), вносяться до списку членів господарства, який складається підприємством, затверджується загальними зборами підприємства і підписується головою сільськогосподарського підприємства та головою місцевої ради.

Указаний список є невід'ємною частиною Державного акта на землю. Дата видачі Державного акта на право власності на землю підприємству є також датою виникнення права членів підприємства, як співвласників землі підприємства, на земельну частку (пай).

Отже, хоч нормативний акт про порядок паювання земель сільськогосподарських підприємств прийнятий у серпні 1995 р., але право на земельну частку (пай) членів сільськогосподарського підприємства як співвласників приватизованих земель підприємства, виникає з часу видачі йому Державного акта на право власності на землю з обов'язковим додатком — списком членів підприємства.

Вищим органом управління сільськогосподарського підприємства є загальні збори членів підприємства (збори уповноважених), тому для розв'язання питання щодо права на земельну частку (пай) громадяни, яких не було внесено до вказаного списку, повинні звертатися з особистими заявами до загальних зборів підприємства. При прийнятті зборами рішення, яке не задовольняє заявника, він може звернутися до суду.

Чи правильно чинить міська рада?

У 1967 році на околиці міста Тернополя міська рада виділила залізничникам Тернопільського відділку Львівської залізниці 24,16 га землі для організації садівничого товариства "Ювілейне". У рішенні ради термін користування землею не зазначений. Залізничники висадили сад, побудували будиночки, окультурили землю, обгородили територію металевою сіткою, збудували водонапірну башту і таке інше. Час йшов, дерева росли, а садівники старіли. Тепер їхній середній вік 60 – 70 років. Місто будувалося, і в результаті сад опинився у межах села Кутківці. Нічого, окрім голої землі, нам не запропонували. За дерева та будиночки платити і не збиралися. Безперечно, садівники відмовилися. Після прийняття Закону про приватизацію землі ми звернулися до міської ради з проханням про надання нам Державного акта на право власності. Та міська рада, нехтуючи всіма законами, відмовила нам приватизувати ці клаптики землі (їх у нас по 6 соток). З 1 січня 2002 року вступив у силу новий Земельний кодекс, і в лютому місяці ми знову звернулися до міської ради з проханням дати дозвіл на приватизацію землі, але отримали відписку. Міська рада посилається на власне рішення сімнадцятирічної давності "Про вилучення земельної ділянки" (яке, до речі, і тоді було протизаконним).

Отже, у нас запитання:

Чи має право міська рада відмовляти в приватизації земельної ділянки?

Чи може вона посилатися на свої рішення, які не були вчасно виконані і не відповідали чинному на той час законодавству?

Від імені членів садівничого товариства "Ювілейне"
*голова правління **І.М.Котвіцький***
проспект Злуки, 53, кв. 127, м. Тернопіль,
тел. 23-10-79

Згідно із Земельним кодексом України (ст. 12) до повноважень міських рад у галузі земельних відносин належить розпорядження землями територіальних громад.

Міська рада може надавати земельні ділянки громадянам і юридичним особам у користування із земель комунальної власності, а за необхідності земельних ділянок для суспільних потреб міста може вилучати їх у попередніх землекористувачів.

Звичайно, при цьому колишнім землекористувачам повинні бути відшкодовані понесені ними витрати (вартість будівель та інших споруд, вартість багаторічних насаджень та інше).

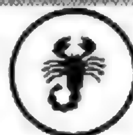
У разі, коли земельні ділянки, що вилучаються, перебувають у власності громадян, вони мають викуповуватись у порядку, передбаченому Земельним кодексом України (ст. 146).

Рішення міської ради про припинення права користування земельною ділянкою може бути оскаржене землекористувачем у судовому порядку (ст. 144 Земельного кодексу України).

БІОДИНАМІЧНИЙ

Грудень

Нд 1	Ск 13.15
Пн 2	
Вт 3	Стр 13.58
Ср 4	● 22.35
Чт 5	Кз 15.39
Пт 6	
Сб 7	Вд 19.54
Нд 8	
Пн 9	
Вт 10	Рб 3.46
Ср 11	☽ 17.49
Чт 12	Ов 14.58
Пт 13	
Сб 14	
Нд 15	Тл 3.43
Пн 16	
Вт 17	Бл 15.43
Ср 18	
Чт 19	О 21.11
Пт 20	Рк 1.30
Сб 21	
Нд 22	Лв 8.48
Пн 23	
Вт 24	Дв 14.05
Ср 25	
Чт 26	Тр 17.53
Пт 27	☾ 2.31
Сб 28	Ск 20.41
Нд 29	
Пн 30	
Стр. 23.01	
Вт 31	

Скорпіон 1 (13.15) — 3 (13.58)

Грудень — місяць коротких днів і довгих холодних ночей. Для садівника і городника, які заклали на зберігання фрукти і овочі, головна турбота — зберегти вирощений урожай, адже найбільші його втрати саме в зимовий період. Ось чому необхідно регулярно перевіряти, чи не псуються в підвалах і погребах картопля, коренеплоди й інші овочі, а за потреби — перебирають, видаляючи загнилі. Слід підтримувати оптимальну температуру і вологість повітря, пропускаючи світле повітря через вентиляційні люки, труби чи й просто через вікна або двері.

Стрілець 3 (13.58) — 5 (15.39)
● Новий Місяць — 4 (22.35)

Складають план робіт на городі й у саду на майбутній рік, враховуючи чергування сільгоспкультур у сівозміні, роблять розрахунок необхідної кількості добрив, щоб своєчасно їх придбати.

Запасають попіл, який можна буде застосовувати як добриво і для боротьби з шкідниками та хворобами овочевих культур, а також у саду і квітнику. Необхідно пам'ятати, що попіл нейтралізує кислотність грунту і сприяє розмноженню корисних мікроорганізмів, зокрема бактерій, які збагачують грунт азотом.

Козеріг 5 (15.39) — 7 (19.54)

Підводять підсумки роботи на присадибній ділянці з весни до осені.

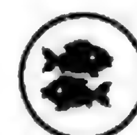
Приступають до ремонту різного інвентаря, виготовляють і купують новий. Плетуть мати для парників.

Водолій 7 (19.54) — 10 (3.46)

Під час зберігання перевіряють стан свіжої та квашеної капусти. За поганого повітрообміну на капустяних листках з'являється гниль. Ось чому необхідно регулярно провітрювати приміщення, де зберігаються овочі. У бочках з квашеною капустою та огірками регулярно змивають чистою водою плісень з кружків і гніту.

Трапляється, що часник хворіє на так звану зелену плісень, за якої зубки в'януть і на їх поверхні з'являються спочатку жовто-зелені ямки і невеличкі плями плісняви. Допомагає просушування часнику за температури 30—42°С, після чого зберігати його слід у провітрюваній ємкості.

Риби 10 (3.46) — 12 (14.58)
☽ Перша чверть Місяця — 11 (17.49)

В ящики, гончарні горщики чи інші ємкості з грунтом на підвіконнях опалюваних приміщень висаджують цибулини, бульби, коренеплоди овочевих культур для вигонки зелені. Найпридатніші для цього різні види цибулі, петрушка, селера, столові буряки, ревінь, спаржа, часник, цикорій листковий.

Овен 12 (14.58) — 15 (3.43)

У теплицях висівають насіння помідорів на розсаду для вирощування в умовах закритого грунту. Насіння спочатку висівають у ящики, потім сіянці пересаджують у горщечки.

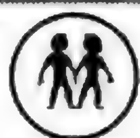

Телець 15 (3.43) — 17 (15.43)

Під знаком Тельця відмінно розвиватимуться висаджені для вигонки на зелень столові буряки, спаржа та інші овочі, плоди яких сформувалися в землі. Найчастіше використовують для вигонки цибулю на зелень. При цьому зелень можна одержати в будь-якому житловому приміщенні, навіть з недостатнім освітленням. Садивним матеріалом можуть бути великі й малі цибулини. Висаджують їх густо, добре заглиблюючи по шийку, але не присипаючи грунтовою сумішшю, інакше вони можуть загниватися.

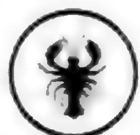
Відмінно відростає зелень цибулі шалот.

КАЛЕНДАР

Близнюки 17 (15.43) — 20 (1.30)
О Повний Місяць — 19 (21.11)

Для збереження вирощеного вами врожаю картоплі, буряків, моркви, та інших овочів у підвалах і погребах не забувайте підтримувати оптимальну температуру — в межах 1—3° тепла. За вищої температури або за різких її змін підвищується активність хвороботворних бактерій і грибів. У приміщеннях, де зберігаються овочі або фрукти, слід стежити, щоб температура була оптимальною, а при її підвищенні провітрювати. Навіть якщо на вулиці великі морози, а в приміщенні температура понад 5—6 градусів тепла, відкривайте лаз погреба чи двері підвалу і доведіть її до нуля градусів (на це іде від 2 до 8 годин), а потім щільно закривайте лаз чи двері. Як правило, провітрювати й охолоджувати погріб чи підвал слід щонайменше 3—4 рази.

Рак 20 (1.30) — 22 (8.48)

Можна висіяти насіння огірків на розсаду для пікірування в розсадочні горщечки, а потім у фазі трьох—чотирьох справжніх листочків висадити в теплицю. В умовах міської квартири можна виростити огірки на підвіконні, але для цього треба придбати насіння самозапильних сортів.

Лев 22 (8.48) — 24 (14.05)

У грудні морози з дня на день посилюються. Дерева у саду у стані повного спокою. Основне завдання садівника — нагромадити якомога більше снігу в саду і вкрити ним ягідники.

Сніг підгортають у пристовбурні круги дерев і утрамбовують. Це не лише утеплить кореневу систему дерева, але й не дасть змоги гризунам проникнути до стовбура дерева, особливо молодого. Досвідчені садівники навіть поливають утоптаний сніг водою, щоб утворилася льодяна кірка, яку миші не подолають.

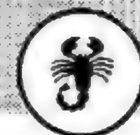
Діва 24 (14.05) — 26 (17.53)

У грудні головне завдання любителів вирощування квітів — контроль за зберіганням маточних рослин, цибулин тощо. Першочергово необхідно підтримувати температуру, оптимальну для даної рослини (наприклад, для гладіолусів потрібна температура 5 градусів, для жоржин близько нуля. Пеларгонії і хризантеми, які зимують у приміщенні, потребують багато світла і невеликої температури. Після промерзання землі на глибину до 3 см слід укрити грядку з цибулинними рослинами листям, торфом, сумішками з хвої, кори, торфу тощо.

Терези 26 (17.53) — 28 (20.41)
(Третя чверть Місяця — 27 (2.31)

Останнім часом увійшло в моду гурманів ласувати зеленими або етіольованими пагонами спаржі, особливо їх головками. Спаржа має неабиякі лікувальні властивості, сприяє зниженню кров'яного тиску, поліпшенню роботи серця, має велику сечогінну дію. Цю рослину можна виростити і взимку методом вигонки. Для одержання відбілених пагонів кореневища спаржі висаджують у відра, темні поліетиленові мішки, ящики. Ці ємкості повинні мати висоту 45—50 см. Грунтову суміш насипають шаром 15—20 см, куди висаджують кореневища, над якими залишають вільний простір для росту пагонів (15—25 см). Спаржа не потребує світла.

Скорпіон 28 (20.41) — 30 (23.01)

Застосовуючи вигонку петрушки в кімнатних умовах, можна одержати за зиму 3—4 врожаї зелені. Для цього відбирають корені петрушки, висаджують у горщечки і ставлять на підвіконні чи в іншому місці приміщення, де температура не знижується до 3 градусів тепла. Можна навіть помістити ці горщечки чи ящики в приміщенні, де слабке освітлення. Грунт слід тримати в помірно зволоженому стані, але листя змочувати не слід.

ПОГОДА В ЛИСТОПАДІ

Для останнього місяця осені — листопада характерні нестійкі погодні умови з відчутними ознаками наступної зими. Порівняно із жовтнем температура повітря знижується на 6—8°С. Майже скрізь відбувається стійкий перехід середньодобової температури через 0°С у бік зниження, що є ознакою початку зими.

Середня місячна температура повітря становить 0—6°С тепла, а на Південному узбережжі Криму 9° тепла.

Абсолютний мінімум температури мінус 20—33°С, а в Криму, на півдні Одеської, Миколаївської та Херсонської областей — 14—21° морозу і лише на Південному узбережжі Криму — мінус 8—10°С.

Абсолютний максимум температури сягає 19—27° тепла, а на південному заході України та в Криму до 30° тепла.

Листопад — найпохмуріший місяць року. Переважно у другій половині місяця на північній частині території утворюється сталий сніговий покрив.

Середня місячна кількість опадів — 33—48 мм, а в Карпатах, на Закарпатті та в горах Криму — 61—134 мм.

Якою очікується погода в листопаді поточного року? З достовірністю 75—80 % на це запитання відповідає довготерміновий прогноз, опрацьований методами математичної статистики у відділенні "Агроресурси" Інституту гідротехніки і меліорації шляхом аналізу багаторічних спостережень за гідротермічним режимом упродовж історичного періоду з 1881 по 2001 роки. Цей місяць передбачається прохолоднішим від звичайного з негативною аномалією температури мінус 0,6—1,3°С відносно кліматичної норми. Внаслідок цього перехід середньодобової температури через 0°С у бік зниження здійсниться раніше звичайних строків на 7—10 днів. У минулому півстолітті дуже холодний листопад спостерігався 20 разів на півдні країни і 13 разів — на решті території.

Кількість опадів на 10—20% перевищуватиме середні багаторічні показники. Лише в Донецькій, Волинській, Рівненській, Житомирській і Тернопільській областях вона коливається в межах 95—105% норми (див. таблицю).

ПРИКМЕТИ ЗМІНИ ПОГОДИ В ЛИСТОПАДІ

Спланувати ритм свого власного життя, одягнутися по погоді і раціонально спрямувати хід будівельних та польових робіт на присадибній ділянці допомагають короткотермінові прогнози погоди, що складаються в Гідрометеоцентрі із завчасністю 1—3 доби. Справджуваність цих прогнозів достатньо висока, але, на жаль, не стовідсоткова з тієї причини, що стосуються вони великої території, а погода у часі дуже мінлива.

Поліпшити справджуваність короткотермінових прогнозів погоди, самому скоригувати їх стосовно місцевих умов можна за допомогою прикмет, що вказують на зміну погоди. Наводимо ті з них, що спостерігаються у листопаді.

- Блимання зірок у листопаді — ознака погіршення погоди з посиленням вітру.
- Вінці навколо сонця й місяця — вірна прикмета близької негоди.
- Якщо вранці туман піднімається, утворюючи хмари, це віщує дощ, якщо ж падає на землю — буде суха погода.
- Сильний вітер під час дощу обіцяє невдовзі гарну погоду.
- Небо на ніч укривається хмарами, посилюється вітер — загрози приморозків немає.
- Чим сильніший вітер, тим менша ймовірність місцевих приморозків.
- Золотисто-оранжевий колір сонця при сході й заході, а також світло-жовті барви зорі віщують вітер і негоду.

Прогноз середньомісячної температури повітря і кількості опадів у листопаді 2002 р.

Область	Температура повітря, °С	Відхилення від норми, °С	Опади, мм	% до норми
АР Крим	6,1	— 0,5	41	108
Вінницька	1,0	— 1,3	53	129
Волинська	1,4	— 1,1	41	95
Дніпропетровська	1,9	— 0,8	50	125
Донецька	1,2	— 1,0	48	102
Житомирська	0,8	— 1,0	44	94
Закарпатська	3,1	— 1,0	70	101
Запорізька	3,1	— 0,6	47	115
Івано-Франківська	1,5	— 1,2	47	118
Київська	0,8	— 1,0	51	113
Кіровоградська	1,6	—0,8	47	120
Луганська	0,7	— 1,0	56	112
Львівська	2,2	— 1,1	50	116
Миколаївська	2,9	— 1,1	49	132
Одеська	3,6	— 1,1	51	134
Полтавська	0,7	— 0,9	59	123
Рівненська	1,1	— 1,3	41	105
Сумська	— 0,5	— 1,1	52	108
Тернопільська	1,5	— 0,9	41	105
Харківська	0,7	— 0,6	50	104
Херсонська	3,9	— 0,8	41	120
Хмельницька	1,1	— 1,1	45	110
Черкаська	1,4	— 0,7	50	119
Чернівецька	2,1	— 0,8	44	122
Чернігівська	0,1	— 0,9	54	108

- Зорі рясно вмаяли небо — наступний день буде сонячний і бездощовий.
- Часті дощі в листопаді — на сніжну зиму.
- Осінній іній — на ясну погоду.
- Перший лапатий сніг — на негоду й сирість.
- Якщо у листопаді сніг ляже товстим шаром на мерзлу землю, бути доброму врожаю у наступному році.

Ознакою зміни погоди у листопаді є поведінка деяких птахів і тварин.

- Якщо під час тривалої негоди горобці пожвавились і зацвірінчали, можна чекати доброї погоди.
- Побачиш наприкінці осені побілілого зайця, то не забаришся побачити й білих "мух". Білі зайці без снігу довго не ходять.
- Якщо восени теплого дня коти лізуть на піч або до радіатора грітися, знай: ніч буде з приморозком.

На зміну погоди та очікувані метеорологічні умови в листопаді вказує стан дерев. Показові у цьому місяці такі прикмети.

- Якщо листопад дерев не обтрусить, зима довга бути мусить.
- Калина вже достигла, а листя на ній ще зелене — на теплу осінь.
- Листя на берегах жовкне рівномірно згори донизу — зима буде помірною.
- Жовта верба продовжує ще рости (молоде віття гонить) — ознака теплої і довгої осені.
- Рано обпало листя на липі — зима буде люта.
- Швидкий падолист — на різку сувору зиму.
- Листя хоч і пожовкло, але обпадає слабо — морози настануть нескоро.

В.М.Просунко,
канд. географ. наук

Рослинне "Джерело" здорового життя

"Дуже важливо лишень, аби всі лікувальні речовини, що є в рослинах, сповна зберегти в концентрованому вигляді, різнобічно доповнити їх іншим видовим розмаїттям й, використовуючи сучасні знання про навколишній світ та технологічні ноу-хау, застосувати на благо людського організму з максимальним профілактично-лікувальним ефектом", — вважає автор наукової розробки, генеральній директор науково-виробничого підприємства "ЕКОМЕД" (м. Київ) Володимир Сергійович Пилипчук.

Теза про повернення до матінки-природи постійно й циклічно розвивається разом з історією людства. Час від часу про неї згадують як про забуту панацею. Й, скажімо прямо, недарма. Особливого сенсу вона набуває зараз, коли появу нових фармацевтичних препаратів не встигають відслідковувати навіть спеціалісти. Втім, біда не в кількості нових синтетичних препаратів, а в негативних наслідках та шкідливих побічних ефектах їхнього впливу на організм, які не проявляються — й відповідно не фіксуються — під час первинних клінічних випробувань або ж розвиваються вже під час тривалого прийому фармакологічних препаратів.

Інша справа — препарати природного походження. Рослини й трави — бездонне джерело вітамінів, мікроелементів, біологічно активних речовин, органічних кислот, вуглеводів, ефірних олій тощо. Словом — це те, що зцілює та, покращуючи імунітет, мобілізує організм на спротив хворобам. Форми ж можуть бути найрізноманітнішими: від суто народних — збори, відвари тощо, до промислових — гомеопатичні препарати, фітопрепарати, фітоконцентрати.

"Останні особливо ефективні, оскільки це багатокомпонентні рослинні концентрати, виготовлені на основі нами розробленої унікальної технології з використанням витяжок лікарських рослин, зібраних в Карпатах та вирощених на Полтавщині", — розповідає Володимир Сергійович. "Кожна фракція має відповідну частоту молекулярного коливання. При відповідному поєднанні витяжок досягається ефект резонансу, внаслідок якого підсилюється активність молекул. Подальша активізація цих молекул за допомогою рідкокристалічних пристроїв сприяє зростанню їх активності ще в 20—25 разів. Використання ж полісахаридів дозволяє підтримувати одержану активність декілька років."

Тобто, у вигляді фітоконцентратів маємо вікову зцілюючу ефективність трав, багаторазово збільшену унікальною технологією, розробленою та впровадженою українськими вченими та практиками. За ефективністю вони не гірші, а в деяких випадках набагато кращі за фармпрепарати, й часто не мають серед них аналогів. До фітоконцентратів не виникає звикання — не потрібно змінювати схему лікування кожних 2—3 тижні, вони дуже добре поєднуються з іншими ліками та методами лікування й у більшості випадків їх поєднання з базовою терапією дає змогу значно покращити результати лікування.

"Підбираються фітоконцентрати аналогічно традиційним лікарським засобам, виходячи з патогенезу захворювання конкретного хворого. Тобто проблем для лікарів-практиків тут не виникає. Але й не медики можуть призначати собі більшість фітоконцентратів виробництва НВП "Екомед" з профілактично-лікувальною метою, оскільки вони абсолютно нешкідливі й не мають ніякої побічної дії. Тривалість прийому залежить від конкретного випадку. Рекомендується проводити курс до тих пір, поки не буде одержано стійкий клінічний ефект", — продовжує тему лікар-імунолог В.В.Левандовський — "Втім, якщо у хворого виражена патологія або ж захворювання, яке вимагає комплексного підходу до лікування, то необхідно звернутись до лікаря, який має досвід роботи з фітоконцентратами."

"Прикладом ефективного застосування фітоконцентратів нашої серії для нормалізації жіночих статевих розладів є фітоконцентрат "ФЕМІНАЛ", — веде далі Валерій Володимирович. — До його складу входять біологічно активні речовини, добуті з рослинної сировини: листя кропиви дводомної, трави золототисячника, трави чабрецю, трави чистотілу, трави звіробою, трави грициків, материнки, квіткок нагідок та глоду."

З точки зору фармакології "ФЕМІНАЛ" нормалізує метаболізм екстрагенів та прогестерону. Показання до застосування: дісменорея, аменорея, олігоменорея, поліменорея, гіперменорея, менорагія, отоменорея, деякі форми безпліддя, передменструальний синдром (дратівливість, депресії, головний біль, здуття живота та інші). Застосовується як монотерапія або в складі базисної терапії при наведених захворюваннях жіночої статевої системи по 20—25 крапель на 3 столові ложки води за 30 хвилин до їжі 1—2 рази на день.

Якщо фітоконцентрат "ФЕМІНАЛ" використовується з лікувально-профілактичними цілями жіночих проблем, то для відновлення й підсилення імунітету організму та мобілізації його проти недуг практично немає аналогів фітоконцентрат "ДЖЕРЕЛО". Це універсальний багатокомпонентний рослинний фітоконцентрат (до

Перелік фітоконцентратів із показаннями до застосування.

Фіто-концентрат	Застосування
АЛЕРГІЛ	Алергійні дерматити та риніти, полінози, нейродерматити, алергійні набряки та свербіння, діатези
БРОНХІН	Гострі та хронічні бронхолегеневі патології, обструктивні бронхіти з алергічним компонентом, кашель будь-якої етіології, бронхіальна астма
ДІАБЕТІН	Цукровий діабет легкої та середньої важкості, особливо при ожирінні хворих та ускладнень, викликаних діабетом
КОРДЕВІТ	Стенокардія, ІХС, тахікардія, міокардіосклероз та міокардіодистрофія, післяінфарктні стани та профілактика інфаркту, серцева недостатність
КРИШТАЛЬ	Атеросклероз, гіпертонія, облітеруючий ендартеріїт, ішемія, дисциркуляторна енцефалопатія, а також у комплексному лікуванні остеохондрозу, артрозу, остеопорозу та при недостатності функції кори наднирників
ЛІЗОРМ	Тиреоїдит Хашімото, мікседема, ревматоїдний артрит, розсіяний склероз, міастенія, склеродермія, системний вовчак, дерматоміозит, інсулінозалежний цукровий діабет, первинний біліарний цироз печінки, гломерулонефрит та інші аутоімунні захворювання
НЕВРІН	Післяінсультні стани, порушення психоемоційного стану, погіршення пам'яті та уваги, психомоторна загальмованість, розумова відсталість, депресивні стани, збудливість, тривожність, психічні розлади
НЕФРОПАТІН	Амілоїдоз нирок, гломерулонефрити, нефротичний синдром, нирковокам'яна хвороба, пієлонефрити, хронічна ниркова недостатність, явища інтоксикації
ПРОВЕН	Варикозне розширення вен, геморой, тромбофлебіт, лімфостаз, венозна недостатність, застійні явища та набряки
РЕВМОСАН	Ревматизм, гломерулонефрит, дифузні хвороби сполучної тканини (ревматоїдний артрит, системний червоний вовчак, склеродермія та т.п.)
РЕНОРМ	Виразкова хвороба шлунка та 12-палої кишки, гастрити (в т. ч. ерозивні), гастродуоденіти, ентерити, коліти, дизбактеріоз, атонія кишечника, а також як засіб, що значно посилює терапію туберкульозу, гепатиту, панкреатиту, онкологічних захворювань
СВІТАНОК	Гепатити, холецистити, холангіти, панкреатити, дискінезія жовчовивідних шляхів, жовчнокам'яна хвороба, цироз та жирова інфільтрація печінки, алергії різних етіологій, гострі та хронічні отруєння, гастрити, гастродуоденіти, ферментопатії, порушення обміну речовин.

складу входять біологічно активні речовини, добуті з 26 різних рослин) імуномодулюючої, протизапальної, антимікробної та противірусної дії. Він дуже ефективний при лікуванні грипу, гострих респіраторних захворювань, менінгіту, туберкульозу, гепатиту, нейроінфекцій, кишкових інфекцій та інших інфекційних захворювань. Його прийом протягом 1—2 тижнів значно підвищує захисні сили організму. Завдяки збалансованому впливу фітоконцентрату на більшість ланок гуморального і клітинного імунітету організм пацієнта навіть після відміни "ДЖЕРЕЛА" надовго зберігає здатність протидії вірусно-інфекційним захворюванням.

Застосування "ДЖЕРЕЛА" після операцій прискорює загоєння, запобігає гнійним ускладненням та робить післяопераційні рубці косметичними. Виражена антиоксидантна та радіопротекторна дія "ДЖЕРЕЛА" забезпечила в експерименті майже 90% виживання при смертельних дозах опромінення тварин, а застосування його з радіопротекторними цілями при опроміненні онкохворих не тільки надійно захищало імунітет та кровотворення пацієнтів, а й покращувало протипухлинний ефект опромінення у 3—4 рази.

Фітоконцентрат "ДЖЕРЕЛО" позитивно впливає на репродуктивну функцію, підвищує фізичну витривалість, потенцію та сповільнює процеси старіння. Сезонна профілактика за допомогою фітоконцентрату "ДЖЕРЕЛО" (1 раз на 2—3 місяці) доступна всім і дає змогу не тільки лікувати, але й запобігати більшості захворювань, що чатують на організм кожної пори року.

На підприємстві розроблена ціла серія фітоконцентратів. Їх перелік з показаннями до застосування наведено в таблиці.

Звертаємо Вашу увагу також на те, що в серії "Здоров'я Вашому дому", індекс 40710, в 2003 році серед 11 інших планується повноформатний 50-сторінковий тематичний випуск, присвячений фітоконцентратам цієї серії. Детальніше про фітоконцентрати "ФЕМІНАЛ", "ДЖЕРЕЛО" та ще про більш ніж три десятки ефективних фітоконцентратів цієї серії (ліцензія №30522—ЮР від 28.01.2000) можна дізнатись в НВ ТОВ "ЕКОМЕД, пр-т Правди, 80-А, м. Київ-208; тел. (044) 463-06-30, 244-53-79. Якщо ж фітоконцентрати відсутні у вашій аптеці, їх можна замовити поштою з післяплатою (від 10 грн. за упаковку) за адресою: а/с-18, м. Київ-108, 04108.

Крім того, автори розробок із задоволенням та користю для Вас докладно дадуть відповідь на всі Ваші запитання на сторінках "Дім, сад, городу". Отож, чекаємо на листи й будьте завжди здорові!

О.Влас

Пропоную...

...тюльпани, гладіолуси, іриси поштою та на місці.

Микола Іванович Якименко,
вул. Кірова, 7, с. Червоні Партизани, Носівський р-н, Чернігівська обл., 17130

...екзотичні їстівні рослини: папайї, лавровишні, тладіанти.

В.Н.Зеленін,
вул. Т.Шамрила, 17, кв. 15, м. Київ, 04114,
тел. (044) 456-07-80

...колекція (60) кращих сортів картоплі світової селекції. Високі репродукції. Посилками і особисто. Конверт - каталог.

Костянтин Юрійович Давидовський,
пр-кт Корольова, 2-в, кв. 64, м. Київ-134,
тел. (044) 472-58-00

...реалізую чубуки і саджанці винограду, понад 70 сортів. Конверт - каталог.

Віктор Іванович Пришляк,
вул. Скоробрехи, 5, смт Маньківка, Черкаська обл., 20100,
тел. (04748) 6-12-07

...гладіолуси, ромашка пізня, тюльпани, жоржини. Конверт - каталог.

Валентина Павлівна Кудрявцева,
Чечеріна, 14, Дахновка, Черкаси, 18035

...накладною платою: хвойні, вічнозелені, листопадні, квітуючі, для гірок, ліани, лілійники, канни, троянди, плодові, ягідні, екзотичні. Конверт.

С.В.Тимофєєва,
вул. Радянська, 2, с. Тернівка, м. Севастополь, 99716

...саджанці і чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду, смородини, агрусу, малини, суниці. Ціни помірні.

Володимир Аполлінарійович Шпак,
с. Федорівка, Карлівський р-н, Полтавська обл., 39531

...недорого цибулини гладіолусів, жоржин. Конверт — каталог.

Віра Іванівна Білоусова,
вул. Ш.Алейхема, 13, м. Умань, Черкаська обл., 20300

...надсилаю поштою та продаю вдома насіннєву картоплю смачних високоврожайних сортів вітчизняної та зарубіжної селекції.

Володимир Іванович Петренко,
с. Березова Лука, Гадяцький р-н, Полтавська обл., 37342

...насіння вітчизняних овочів та квітів від 15 коп. у міні-пакетиках, 20-50 коп. у кольорових. Від провідних зарубіжних фірм новинки та перспективні сорти. Гарантія якості та оперативність. Вигідний гурт. Пакети для насіння. Вагове насіння. Засоби захисту рослин. Конверт - каталог.

Анатолій Георгійович Авраменко,
вул. Маяковського, 12, м. Красногорівка, Мар'їнський р-н, Донецька обл., 85630,
тел. (06278) 2-35-20

...садивний матеріал хвойнодекоративних рослин за доступними цінами. Гуртовим покупцям знижки.

вул. Лагерна, 28, м. Київ,
тел. 456-84-96

...троянди, тюльпани, нарциси. Кольоровий каталог у конверті замовника.

Поліна Олександрівна Козлова,
вул. Свідерського, 45, м. Бахчисарай, Крим, 98400,
тел. (06554) 4-43-98

...агроном-виноградар пропонує чубуки, 1—2-річні саджанці 130 комплексностійких сортів. Конверт — каталог.

Е.М.Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120,
тел. (0612) 67-49-53

...високопродуктивну картоплю Бородянська рожева та ін. (10) по 2,5 грн. за 1 кг.

В.М.Суботін,
пр. Ювілейний, 15, смт Нові-Санжари, Полтавська обл., 32300

...нові сорти для інтенсивних садів і ягідників. Смородина. Яблуня, груша на низькорослих підщепах. Саджанці та живці.

П.М.Медолиз,
вул. Урбайліса, 9, м. Умань, 20300,
тел. (04744) 3-09-86

...саджанці, чубуки винограду.

Юрій Васильович Кухарев,
вул. Калмикова, 17-24, м. Костянтинівка, Донецька обл., 85113,
тел. 2-12-76

...чубуки і саджанці кращих комплексностійких сортів винограду.

Р.Полянін,
вул. К.Цеткін, 10, м. Умань, Черкаська обл., 20300

...насіння, саджанці екзотичних та рідкісних овочевих, ягідних, плодових, лікарських рослин, квіти. Каліфорнійські черв'яки.

В.В.Сєднєв,
а/с 6237, м. Львів, 79041

...картопля: Слов'янка, Повінь, Бела Роза, Червона Шапочка, Морозник, стевія, корінь женьшеню, мідний всадник, фільтр для очищення водопроводної води, срібні кульки для знезараження води. Міцелій грибів гливи, печериці. Насіння овочевих і квіткових культур. Кольорові пакети для фасування насіння.

Борис Олександрович Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...найдешевше насіння овочів і квітів в Україні: помідори (250), перець (60), баклажани (10), тютюн (7), фізаліс (5), кімнатні помідори (25), перець (20) та огірки; айстри (60), гладіолуси та багато ін. Каталог та пакет насіння безкоштовно у Вашому конверті.

М.В.Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н, Чернігівська обл., 17461

...насіння помідорів понад 200 сортів, перцю, огірків, динь, цибулі Чеботарська, пряні і лікарські рослини та ін.

Василь Данилович Остапчук,
с. Гордіївка, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 24313

...вмілим господарям креслення саморобних міні-тракторів і мотоблоків (20 конструкцій), сонячних водонагрівачів, вітродвигунів і багатьох інших корисних пристроїв.

а/с 128, поштамт, м. Красноармійськ, Донецька обл., 85300

...допомогу в пошуку рослин. Список висилається безкоштовно у Вашому конверті.

О.І.Болотських,
Банк даних колекціонерів рослин,
а/с 17, м. Київ, 02105

...реалізуємо декоративні рослини.

О.І.Болотських,
а/с 17, м. Київ, 02105

...садивний матеріал винограду комплексностійких сортів. Каталог у конверті замовника.

Геннадій Гаврилович Лисенко,
вул. Алчевська, 16, м. Луганськ,
тел. (0642) 95-84-25

...насіння помідорів; перцю; баклажанів; огірків; динь. Є новинки. Пакет насіння, каталог — безкоштовно у Вашому конверті.

Г.С.Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...бульбоцибулини гладіолусів (130 сортів). Вибір! Якість!

вул. Бахчиванджи, 5, кв. 28, м. Маріуполь, 87525,
тел. (0629) 33-89-40

...саджанці, насіння рідкісних та традиційних культур. Конверт-каталог. Ціна каталога — 2 грн.

О.І.Джус,
с. М.Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...садивний матеріал жоржин, флоксів. Для відповіді — конверт.

Ніна Іванівна Соколова,
с. Копитів, Корецький р-н, Рівненська обл., 34745

...саджанці винограду у великій кількості. Недорого.

Сергій Григорович Батиченко,
тел. (05667) 4-14-02

...саджанці великоплідних сортів чорної смородини (25), порічок (4), малини (10), суниці Женева, Гігантелла, агрусу малошипуватого і стійкого до хвороб (5), картоплі (11).

С.М.Гращенков,
с. Ссівка, Компаніївський р-н, Кіровоградська обл., 28416,
тел. (05240) 9-31-33

...конструкцію грубки, що працює 8 годин без дозаправки (3 грн.).

а/с 4, Тараща, Київська, 09500

...насіння помідорів (100): Експрес, Ефемер, Мустанг, Зубр; перцю (20): Здоров'я, Ранге, Пастух; гіркого перцю та кімнатного; огірків (5) та амаранту. Конверт — каталог.

В.Б.Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки, Чернігівська обл., 17502

...голландське насіння: морква рання та пізня, буряки столові, редиска тритижнева, капуста білоголова, червона, цвітна, огірки бджолозапильні, самозапильні та з жіночим типом цвітіння (Наташа, Атлантіс, Паркер, Аякс, Маринда, Матильда, Кріспіна, Пасадена та ін.), помідори ранні, пізні, середні, високорослі й кущові, селера, цибуля — порей, петрушка кучерява, листкова, коренева, редька чорна зимова, кабачки цуккіні, квіти. А також вітчизняне та аматорське насіння овочів і квітів. Цибулини гладіолусів, лілій, фрезій, бегоній, бульби жоржини та багато іншого. Каталог надсилається безкоштовно в заадресованому конверті з маркою замовника. Ціни доступні, система знижок. Оплата після отримання насіння.

а/с 87, м. Київ-170, 03170

...насіння суперурожайних іспанських сортів та кращих сортів вітчизняних колекцій помідорів, перцю, сої, стевії медової, лікарських рослин, рецепти ліків з них та ін. Заадресований конверт - каталог + насіння помідорів Лікувальні.

П.М.Олексюк,
вул. Київська, 12/188, м. Тернопіль, 46023

...високоякісний садивний матеріал гладіолусів кращих сортів зарубіжної та вітчизняної селекції на зріз.

Леонтій Кузьмич Глуменко,
вул. Транспортна, 1-б, м. Чернігів, 14010,
тел. (04622) 2-19-29

...якісне насіння овочів та квітів від виробника: вагове та пакетоване, повнокольорові пакети різних розмірів (500 видів), насіння в профпакетах зарубіжних фірм. Видаємо документи. Купуємо та обмінюємо якісне насіння. Замовлення пересилаємо поштою, доставляємо до Києва. Для каталогів та кольорових плакатів від Вас — великий конверт і три марки "Д".

О.А.Самарцева,
а/с 12, м. Луганськ, 91040,
тел./факс (0642) 46-63-01, 46-82-91, 52-42-52

...насіння безвусої суниці, яка плодоносить безперервно протягом літа-осені, ягоди втричі більші від ягід лісових суниць. Дає гарний урожай на сонячному місці і в затінку. Пакет насіння (250 шт.) — 4 грн. Вишлю після одержання переказу. Вкладайте заадресований конверт.

А.І.Кулик,
Запитів, Кам'янсько-Бузький р-н, Львівська обл., 80461

... інкубаційні та харчові перепелині яйця, молодняк, тушки перепелів, стелажі для утримання (250 гол.), інкубатор для курячих та перепелиних яєць, фазани, перепелиний послід.

Тел. (044) 431-75-98
E-mail: senenkov@svitonline.com.ua

...книжки накладною платою "Инкубатор своими руками. 38 моделей", "Косы. Косилки", "Перепела. Содержание и разведение" та інші з птахівництва, садівництва, тваринництва, городництва, будівництва, кулінарії, для жінок, для дітей та на інші теми. Всього понад 400 найменувань. Від Вас конверт з маркою — каталог безкоштовно.

Олександр Олександрович Шомін,
а/с 41, смт Комсомольський, Харківська, 63460,
тел. (05747) 5-41-86

...насіння квітів: однорічних — іпомеї, скабіози, петунії, клпркії, антиринуму, бальзаміну, лаватери, геліхризуму, арктотісу, цинії та ін.; багаторічних — ехінацеї, горошку, фізостегії, рудбекії, ромашки жовтої і білої, дельфініуму, ліхнісу, дзвоників, гайлардії, мальви та ін.; овочевих і лікарських; садивний матеріал картоплі — Адрета, Бородянська рожева.

Н.А.Коменда,
вул. Володимирська, 42, с. Забороль,
Луцький р-н, Волинська обл., 45623

...помідорів (150): Ефемер, Ляна, Альфа, Кардинал, Боян, Ягідний, Яблунька Росії; перцю (20): Андора, Ахотава, Ранге, Ніжність, Арго, Мерцедес, Тритон, Гоксайдо, Оранжевий гігант; огірків, гарбузів великоплідних, сої, квасолі спаржевої, картоплі (30) і пряних. Каталог у Вашому конверті.

Романія Владиславівна Бойчук,
с. Локітка, Тлумацький р-н, Івано-Франківська обл., 78000

...пропозиція, що змінить Ваше життя! Сільським та міським жителям — унікальна можливість заробітку до 50000 грн. на рік. Зацікавилися? Заявка + конверт із з/а.

а/с 3 "Інфоком", смт Стара Вижівка, Волинська обл., 44400

...нові сорти для інтенсивних садів. Смородина, яблуня, груша. Саджанці, живці, підщепа.

П.Медолиз,
вул. Урбайліса, 9, м. Умань, 20300,
тел. (04744) 3-09-86

...компактний доїльний апарат виробництва Чехії. Інформація — конверт.

В.І.Дутко,
вул. Галицька, 6/1, м. Тернопіль, 46002,
тел. (0352) 25-28-54

...окуляри-тренажери "Relax" для відновлення зору (для водіїв, комп'ютерні); магнітно-масажні устілки для рефлексогенних зон ноги людини, що пов'язані з усіма її органами; масажуючи стопу, Ви тренуєте й зміцнюєте свій організм.

Тел. (044) 476-08-84 (з 8 по 9 год.)

...птицю:гуси — холмогори, комогори, мамути; качки — руанські, мускусні (червоні); кури — юрловські голосисті; цесарки — голубі та сірі.

Тел. 8(044)257-22-31 з 19 до 22 год. ***(Сергій)***

Стережіться,
щоб не ошукали!

Доброго дня, шановна редакціє!

Ми давно передплачуємо "Дім, сад, город" і з задоволенням його читаємо. А звертаюся я до Вас з такого приводу. Є в журналі чудова рубрика "Пропоную..." завдяки якій я придбав насіння помідорів, саджанці винограду, унабі, інших культур.

А допомогли в цьому Г.П.Хоменко, С.І.Іщенко, В.І.Загурський, В.І.Єлагін, В.В.Беспалов, Т.П.Роздобудько, В.В.Гудзенко.

Але мене здивувало інше. Я отримав каталог від В.І.Коробенка, хоч я до нього й не звертався, і звідки в нього моя адреса, прізвище, ім'я та по батькові, мені зовсім не зрозуміло. Так це ще не страшно, а от надійшла мені бандероль на 25 грн. від Н.С.Горбатюк с. Дерно, Ківерцівський р-н., Волинська обл., 45260 з післяплатою. Так от, коли на пошті, заплативши 26 грн. 35 коп., я отримав бандероль і відкрив її, то там знайшов декілька препоганих ксерокопій з різних видань, наприклад: "Чудо-піч для дачі, гаража, дому", "Вітроустановка" тощо.

Прошу надрукувати мого листа як застереження для читачів журналу "Дім, сад, город" від таких людей, що втратили честь і совість.

О.М.Шуляченко,
м. Біла Церква

Від редакції. Лист О.М.Шуляченка, який ви щойно прочитали, один з кількох десятків, які надійшли до редакції зі скаргами на недобросовісних виконавців замовлень.

Читачі, яких ошукали, скаржаться на окремих авторів оголошень, що ті надсилають неякісний садивний матеріал, недобросовісно його запаковують і він псується під час перебування в дорозі (гниє, підсихає, підмерзає), надсилають зовсім не ті сорти, що їм замовляють, а найтиповіший обман — одержують гроші й нічого не надсилають.

Редакція не має змоги перевіряти кожного рекламодавця чи автора оголошень. Більшості з них ми навіть не знаємо в обличчя. Тому, шановні читачі, радимо вам пильніше ставитися до власних грошей. Не надсилайте їх передоплатою та ще тим людям, у порядності яких ви не впевнені, не одержуйте тих посилок, яких ви не замовляли тощо. Бо повернути втрачені гроші досить складно.

А ми з свого боку обіцяємо, шановні читачі, що і надалі будемо друкувати прізвища тих, хто чесно і добросовісно допомагає вам у придбанні необхідного насіння, садивного матеріалу, отрутохімікатів тощо. А заодно і прізвища тих, хто нечесним шляхом видурює гроші.

Якби ж господарювали по-людськи

Я не помилюся, якщо скажу, що ми, бджолярі, — люди щасливі. Бо від бджіл, наших годувальниць, маємо достаток... А яке то щастя доглядати за бджолами?! Несуть вони добрий взяток — ми радіємо. Здоровенькими і сильними пішли в зиму — знову радість! А якщо вже перезимують добре, тоді пасічник на "сьомому небі". І так з року в рік. Розквітає весна — квітує й душа бджоляра.

Переконаний, що майже кожен пасічник далекий від політики. Але ж чи можна устояти й змовчати, коли бачиш, що коїться в Україні? Безгосподарність просто буяє на землі. Великі політики та ті, що прорвалися до влади, вихваляють сьогодення: мовляв, добре господарюємо — заможно й живемо, а раніше всі бідували. Заперечувати не буду, можливо комусь так здається. Але дещо скажу. Колись, як у колгоспі починали обприскувати поле отрутохімікатами, про це заздалегідь попереджали пасічників, щоб вони могли уберегти своїх бджіл від загибелі.

А що ж нині?

Тільки цього року у нашому районі від отрутохімікатів бджоли гинули масово. Хіба це по-господарськи?

Мені, як пасічнику, не байдуже, у якому стані перебувають нині полезахисні смуги, бо вони потрібні і для сільськогосподарських угідь, і для пасік. Однак і тут похвалитися нічим: за лісосмугами не доглядає ніхто, а дерева вирубують усі, кому тільки заманеться. Акацію, рубаючи на дрова, просто винищують. І поскаржитися нікому.

Ось і цього літа, коли я був на кочівлі, приїхали в лісосмугу якісь люди, кажуть, що від фермера, і нумо нищити всі дерева підряд, мовляв, фермер дав таку команду, бо лісосмуга багато землі займає. Прикро якось на душі стало: що ж такі господарі будуть робити, коли в лісосмугах зрубають останнє дерево, висаджене колгоспниками літ тридцять чи сорок тому? Ось таке воно, наше сьогодення.

А як збирали цього літа урожай зернових на полях, то мій дванадцятирічний онук, який ніколи не бачив війни, прибіг до мене і каже:

— Поглянь, дідусю: усе горить, усе палає, так страшно, наче війна і дихати нічим...

— То, синку, нові господарі по-новому господарюють, — відповідаю. А в самого аж серце від болю стиснулося.

Після комбайнів на полях стерня висока лишилася, а солома нікому не потрібна, бо худоби ж у господарствах практично немає. Поле ж як підпалили, то воно й спалахнуло пожежею, справжньою війною запахло... Не витримав, сів і поїхав до Полтави. Думаю, зайду в обласну адміністрацію, про все розповім, хай таки наведуть порядок. Бо, може, в центрі і не знають про те, що коїться в селах.

Як вирішив, так і зробив. Доїжджаю до Полтави, а там майже біля передмістя горить стерня, та вже так палає, що вогонь добре "підлизує" і лісосмугу, і до лісу добирається... Жах та й годі. І нікому до того діла немає. Як немає і законів, які б захистили і нашу землю, і наш ліс, і народ, який тут живе.

Отож і палають поля, стогне земля, винищуються ліси, засмічується і без того забруднене навколишнє середовище. І що то ми залишимо після себе своїм онукам? Хіба обвуглені поля і занедбані ліси? А могли б залишити квітуючу українську землю. Якби ж господарювали по-людськи.

М.Й.Молоток,
с. Мала Перещепина, Полтавська обл.

Яблуня: *технологія культивування для фермерського саду*

У результаті реформування виробничих відносин на селі значно погіршилися показники діяльності садівничої галузі. Валове виробництво плодів і ягід зменшилося в 5 разів, споживання — в 2—3 рази.

Основною плодовою породою в Україні є яблуня, завдяки плодам якої значною мірою задовольняються потреби населення у вітамінній продукції.

Зниження виробництва плодів зумовлене порушенням існуючих технологій вирощування, а також намаганням запровадити "голландські" та інші технології в не характерних для них грунтово-кліматичних умовах.

Інститутом садівництва УААН запропоновано ряд технологій для конкретних грунтово-кліматичних умов, зокрема, в даній публікації ми розглянемо особливості одержання промислової сталої врожайності яблук в умовах Північного Лісостепу та Південного Полісся України.

Вибір розміру. Вважається, що мінімальний розмір саду для промислового вирощування яблук 10 га. Фермер у такому саду всі роботи може виконувати особисто, за винятком збирання врожаю та проріджування квіток і зав'язі. В насадженнях площею 10 га і більше основні механізми і знаряддя можуть бути ефективно використані.

Садове обладнання та виробничі приміщення, які можуть в основному задовольнити потреби фермера з площею саду 10 га: трактор МТЗ або ЮМЗ — 1 шт.; обприскувач садовий (краще тунельний) — 1 шт. (*фото 1*); підйомник-завантажувач до 0,5 т — 1 шт.; косарка — 1 шт.; обприскувач для внесення гербіцидів — 1 шт.; трейлер для транспортування врожаю — 1 шт.

Фото 1. Тунельний обприскувач.

Садовий інвентар: драбини, сумки для збирання врожаю, пилки, секатори, сучкоріз, інший садовий інструмент.

Періодично виникає потреба в обладнанні, яке краще орендувати або взяти на прокат: ямкокопач, фреза, культиватор, плуг, садові диски.

Для промислового саду необхідні: житло для тимчасових працівників, сарай, майстерня, склад для зберігання міндобрив, отрутохімікатів, гербіцидів та ємкість для запасів технічної води.

Вимоги до грунту та рельєфу. Допустима кислотність грунту в межах pH 5—8, але кращі грунти, які мають pH 6—7. Яблуня не витримує грунтів, що погано дренуються та підтоплюються. Рівень підгрунтових вод упродовж року не повинен підніматися вище 120 см від поверхні грунту. Непридатні для садів важкі глинисті грунти та ділянки, де вода застоюється в блюдцях та відмічені ерозійні процеси на схилах. Найкращими є ділянки з невеликими схилами або майже рівні, якщо вони добре дреновані та на них не спостерігається ранньовесняних заморозків. Найкращі ділянки правильної прямокутної конфігурації, бо їх найкраще обробляти механізовано.

Потреба у воді. В умовах Південного Полісся та Північного Лісостепу в сприятливі роки опадів достатньо для одержання врожаю 25—30 т/га. В несприятливі роки та для одержання врожаю 40—80 т/га яблук сади потрібно зрошувати.

Підготовка грунту. Ділянка повинна бути очищеною від дерев, чагарників та сторонніх предметів. На деяких ділянках може виникнути проблема прокладання дренажних стоків із застосуванням труб чи відкритих канав. Необхідно знищити бур'яни агротехнічними прийомами чи гербіцидами, які не мають післядії і не впливатимуть негативно на дерева.

Готують грунт до садіння протягом 2—3-х років залежно від природної його родючості та попередніх культур. У цей час грунт збагачують органічними речовинами, вирощуючи сидерати (редьку олійну, люпин, гірчицю тощо).

Восени проводять зяблеву оранку на глибину 25—30 см, навесні грунт готують до садіння, використовуючи культиватор чи дискові борони, за необхідності вносять добрива.

Підщепи мають відповідати таким вимогам: сприяти зменшенню сили росту плодового дерева без зниження його продуктивності й довговічності, а також ранньому вступу в плодоношення; бути міцною опорою для дерева, зимостійкими та стійкими до гнилі кореневої шийки; легко розмножуватись. Жодна з існуючих підщеп не відповідає всім цим вимогам, але є такі, що відповідають більшості з них: М9, 62—396, ММ 106, 54—118 та умовно відповідають: М26. Підщепи М9, ММ 106, М26 як менш морозостійкі можуть мати більше поширення в Північному Лісостепу, а в Південному Поліссі перевагу слід віддавати підщепам 62—396 та 54—118.

Сорти. Вибір сорту має важливе значення, тому в кожному конкретному випадку потрібно користуватися списком сортів, рекомендованих для конкретних грунтово-кліматичних умов. Ідеальних сортів немає, тому одні сорти з'являються, інші зникають, а треті використовуються доволі тривалий час. Звичайно користуватися потрібно в першу чергу перевіреним сортиментом у конкретних грунтово-кліматичних умовах. З-поміж нових сортів, що рекомендуються для виробництва та сортовипробування, відомі в Україні селекціонери В.П.Копань та К.М.Копань рекомендують такі, що вирізняються за смаком: Аскольда, Амулет, Катерина, Скіфське золото, Теремок, Орнамент; за товарністю плодів: Аскольда, Амулет, Едера, Елегія, Незалежність, Новосілківське зимове, Орнамент, Перлина Києва, Радогость, Теремок, Фіалка; за стійкістю до хвороб: Амулет, Едера, Перлина Києва, Радогость, Скіфське золото.

Система садіння. Передбачає застосування слабо-

Фото 2. Плодова стіна, третій рік після садіння.

рослих підщеп з метою отримання щільних насаджень, які швидко вступають у плодоношення та дають високу окупність затрат. В умовах Північного Лісостепу та Південного Полісся найкраще висаджувати дерева в ряду на близькій відстані, щоб створити плодову стіну (*фото 2*). Залежно від підщепи дерева можуть рости вільно або підтримуватися за допомогою шпалери. Оптимальні відстані між рядами 4 м для дерев на підщепах М9, 62—396 та М26 і 4,6 м на підщепах ММ 106 та 54—118.

Відстань у ряду між деревами на підщепах М9, 62—396 та М26 становить 0,75—1,25 м залежно від сили росту сорту, а сорти з невизначеною силою росту або ті, що проявляють її неоднаково за різних умов висаджують через 1 м. Дерева на підщепах ММ 106 та 54—118 — через 1—1,5 м, а сорти з невизначеною силою росту — через 1,25 м.

Потреба в садивному матеріалі за різних схем садіння

Підщепи	Відстань між рядами, м	Відстань між деревами в ряду, м			
		0,75	1,0	1,25	1,5
		Кількість дерев на 1 га, шт.			
М9, 62—396, М26	4	3350	2500	2250	—
54—118, ММ106	4,6	—	2175	1750	1500

Потреба в запиленні. Для забезпечення перехресного запилення в кожному кварталі необхідно висаджувати не менше трьох сортів. У роки з теплою погодою під час цвітіння більшості сортів яблуні запилення забезпечується власним пилком, але за прохолодної погоди кращим буде запилення пилком іншого сорту. Для запилення яблуні потрібні бджоли та інші комахи. Вітром вона майже не запилюється. Перед закладанням саду фермер, виходячи з вибраного сортименту, має визначитися в регіональній науково-дослідній установі з приводу сортів—запилювачів.

Вітроламні смуги. Щоб запобігти негативному впливу панівних вітрів, їх рекомендується закладати швидкорослими породами, зокрема тополею та довговічними — дубом.

Придбання саджанців. За 1—2 роки перед садінням саду необхідно укласти контракт з розсадницьким господарством на вирощування садивного матеріалу, в якому визначається порода, сорт, підщепа, кількість, ціна та якість садивного матеріалу. Одержуючи садивний матеріал, фермер має вимагати сертифікат на саджанці, а також пам'ятати: а) найкращими є однорічні саджанці висотою 120—180 см; б) невелике плодове дерево з добре розвинутою кореневою системою краще за велике дерево з поганою кореневою системою;в) кращі саджанці з висотою щеплення 25—30 см; г) не варто брати саджанці, уражені хворобами та пошкоджені шкідниками, низькою чи високою температурою, з пересохлою кореневою системою.

Строк садіння. Найкраще висаджувати плодові дерева рано навесні, коли грунт досягне польової спілості.

Садіння дерев. Посадкові ями повинні бути достатньо широкими і глибокими для вільного розміщення кореневої системи. Центр ями має бути там, де стоятиме садильний кілок. Щоб грунт не пересихав, ями краще копати безпосередньо перед садінням. Після вивезення саджанців з прикопу корені вмочують у глиняно-гнойову бовтанку, а затим висаджують.

Необхідно вживати заходів, щоб коренева система якомога менше була на відкритому повітрі під сонцем, під дією вітру або морозу, за необхідності у полі її накривають брезентом чи плівкою.

Щоб отримати рівні ряди, кожне дерево розміщують у центрі посадкової ями, застосовуючи при садінні мірний дріт. Корені розправляють, щоб вони зайняли природне положення. Дерево утримують у висячому положенні і засипають пухким грунтом, коли яма заповнена на 2/3 — грунт утрамбовують і далі добавляють ще. Після садіння дерево добре поливають.

За відсутності ямкокопача фермер організовує садіння дерев вручну, коли два працівники копають яму за один прийом, а третій відразу ж розміщує кореневу систему саджанця в посадковій ямці. Потім два перших працівники заповнюють ямку вийнятим грунтом, який утрамбовують навколо кореневої системи. Ланка з трьох чоловік за зміну висаджує 700—1000 дерев. Після садіння обрізування не проводять.

Облаштування шпалер. Шпалера використовується як каркас плодової стіни. Через 10 м у ряду розміщують дерев'яні або залізобетонні стовпчики висотою 3 м (0,5 м у грунті та 2,5 м над його поверхнею).

На шпалери натягують три дроти: перший — на висоті 2,5 м, два наступні — відповідно 2,0 м і 1,5 м від поверхні грунту. Облаштування шпалер здійснюється з дотриманням конструктивних вимог.

Обрізування та формування крони передбачає формування плодової стіни в якій упродовж життя плодового дерева здійснюються заходи щодо обмеження наростання деревини і спрямування енергетичних ресурсів на формування врожаю. У перші три роки дерево не обрізують, а спрямовують зусилля на отримання кордону висотою 3—3,5 м видаляючи конкуренти центрального провідника та відгинаючи бокові гілки з кутом відходження у межах від 60° і близько до горизонтального положення залежно від розміру гілки. Починаючи з четвертого року, після цвітіння, видаляють усі бокові гілки, що за діаметром наближаються до діаметра штамба. Вирізують їх під кутом 90° до штамба, залишаючи

сучок, з бруньки якого виростає гілка відновлення.

Прискорення плодоношення плодових дерев. Саджанці, що вирощуються в плодовому розсаднику з міжряддям 1,5 м і в ряду на відстані 0,3 м, закладають плодові бруньки і в перший рік садіння можуть дати врожай 5—6 т/га. Відхилення гілок до горизонтального положення сприяє зменшенню сили росту та сприяє утворенню квіткових бруньок. Обрізування стимулює вегетативний ріст і пригнічує утворення квіткових бруньок, тому в перші три роки після садіння обрізування зводиться до мінімуму і полягає у видаленні конкурентів центрального провідника. Потрібно стежити, щоб у грунті не було надлишку азоту, тому що він стимулює ріст і гальмує утворення генеративних органів. На дуже сильних деревах, де внаслідок швидкого росту не утворюються квіткові бруньки, через 2 тижні після цвітіння проводять кільцювання — гострим лезом ножа прорізують кору до деревини по кільцю навколо штамба. Цей прийом знижує морозостійкість дерев, тому його не практикують на сортах, які схильні до пошкодження морозами. На 5—8-річних деревах можна робити надрізи з протилежних боків пилкою на 1/4—1/3 товщини штамба, бажано один надріз від іншого не ближче як на 30 см і перпендикулярно панівним вітрам, які можуть зламати дерева (*фото 3*).

Удобрення молодого саду має забезпечувати приріст центрального провідника не менше 90—100 см на рік, хоч у перший рік за втрати часу на приживлення 60-сантиметровий приріст можна вважати достатнім. Удобрювати сад потрібно на основі аналізів агрохімічної лабораторії, а протягом року фермер підживлює дерева, виходячи з візуальної листкової діагностики.

Боротьба з бур'янами. В молодих насадженнях бур'яни не повинні пригнічувати ріст молодих дерев, в бездоганній чистоті має утримуватися пристовбурна смуга, в перші два роки краще механічним способом, а в подальшому — з застосуванням гербіцидів. У садах з міжряддям 4 м чиста від бур'янів пристовбурна смуга має бути шириною 1 м, а в садах з міжряддями 4,6 м—1,6 м. Садівник повинен установити, які бур'яни найбільше загрожують конкретно саду в певних грунтово-кліматичних умовах і, виходячи з цього та враховуючи поради наукових установ, визначає види, дози гербіцидів та строки їх внесення.

Задерніння міжрядь проводять не пізніше першого року вступу молодого саду в плодоношення. Це захищає грунт від ерозії, сприяє рівномірному розподілу опадів по площі, збільшує проникність вологи в грунт та підвищує водоутримну здатність грунту, пригнічує ріст бур'янів, полегшує пересування сільськогосподарської техніки, сприяє збереженню снігового покриву та забезпечує певний захист коренів від низьких температур.

Для задерніння кращим є вівсяниця червона, мітлиця лучна і райграс пасовищний, які висівають з розрахунку по 10—12 кг/га. Можна провести також природне задерніння, припиняючи обробіток міжрядь у липні та регулярно скошуючи бур'яни аж до жовтня. На наступний рік їх скошують після цвітіння і утворення насіння кульбаби, яка є дуже важливим компонентом природного залуження. Протягом вегетаційного періоду бур'яни скошують 4—5 разів. Чим нижче і частіше проводиться скошування, тим більше зберігається грунтової вологи. Останній раз їх скошують перед збиранням урожаю.

Фото 3. Бокові надрізи, які сприяють закладанню генеративних органів.

Боротьба з шкідниками і хворобами передбачає отримання максимального врожаю високої якості. Навесні особливу увагу потрібно звернути на боротьбу з брунько- та квіткоїдами, пізніше — з плодожеркою і паршею та борошнистою росою.

Найкраще використовувати тунельний обприскувач, який при мінімальних витратах отрутохімікатів забезпечує високоякісне обприскування плодового дерева.

Захист від весняних заморозків можна проводити з застосуванням окурення, садових горілок, повітряних вентиляторів та надкронового дощування.

Проріджування плодів викликано тим, що більшість дерев яблуні зав'язують плодів більше, ніж дерева можуть їх забезпечити поживними речовинами. Тому, щоб уникнути періодичності плодоношення, домогтися інтенсивного забарвлення плодів та підвищення їх товарних якостей, проводять проріджування плодів. Враховуючи підвищену ціну на товарні плоди, це високорентабельний захід.

Проріджування здійснюють хімічними препаратами, а в невеликих фермерських садах — переважно вручну. Ручне проріджування здійснюють після природного червневого опадання зав'язі.

Збирають урожай після досягнення плодами технічної стиглості. Яблука, зібрані передчасно, втрачають смак, зморщуються, для них характерна поява гіркоти. Оптимальні строки збирання визначаються кольором м'якуша, насіння та шкірки. Плоди, зібрані в оптимальні строки, мають найкращі смакові якості та лежкість.

На маловрожайних та слабких деревах яблука достигають раніше, ніж на високоврожайних, тому їх збирають у першу чергу, зберігають окремо від основного врожаю і першими реалізують. З високоврожайних дерев плоди збирають у 2 етапи: спочатку плоди найвищого гатунку, які, як правило, реалізуються за високими цінами. Потім збирають решту врожаю в контейнери без розбору, їх сортують у сховищі взимку.

Літні сорти знімають з дерева не раніше, як за три дні, а осінні — за 14 днів до реалізації. Технологія промислового вирощування яблук може застосовуватися як у фермерських садах, так і на присадибних ділянках, але з обов'язковим коригуванням дій та орієнтацією виконання робіт переважно засобами малої механізації та вручну.

В.Г.Лисанюк,
***В.П.Копань**, доктори с.-г. наук,*
***А.Н.Кручек**, канд. с.-г. наук,*
Інститут садівництва УААН, Київ

Вирощування телят у молочний період

Перші 10—15 днів життя теляти — найскладніший і найвідповідальніший період. Організм новонародженого слабкий, ще з недосконалою функцією органів травлення. Тому найменші порушення вимог щодо умов життя новонародженого зумовлюють захворювання органів дихання і травлення.

Перший і незамінний корм для такого теляти — молозиво, яке є джерелом імуноглобулінів, необхідних для створення пасивного імунітету в перші дні життя. Тільки в перші 24 год. вони повністю всмоктуються з кишківника у кров, а потім руйнуються ферментами шлунка та кишківника. Концентрація імуноглобулінів у молозиві третього доїння (через 12—16 год.) зменшується у 3, а в молоці через сім днів у 100—150 разів.

Найбільше імуноглобулінів засвоюється організмом теляти під час згодовування молозива безпосередньо з вимені корови шляхом природного смоктання протягом 24—48 год. після отелення.

У молозиві за першого доїння, після отелення виявляють 20% білка, за другого — 12, за третього — 6%. Молозиво, крім того, сприяє очищенню кишківника від першородного калу.

Перший раз теляті випоюють материнське молозиво не пізніше 30—50 хв. після народження і не менше, ніж тричі на добу по 1,5—2 кг залежно від його розвитку та стану здоров'я. Молозиво з температурою 35—37°С випоюють із соскових напувалок. У наступні дні норму випоювання поступово збільшують, не допускаючи обгодовування.

Слабким телятам згодовують молозиво частіше і меншими порціями. Під час випоювання із відра не слід допускати жадібних ковтків молозива. Останнє з домішками крові, слизу (маститне) телятам не згодовують, а замінюють його на молозиво від здорової тварини.

Якщо такої можливості немає, то можна використати суміш свіжих курячих яєць з теплою (40—50°С) перевареною водою або свіжим молоком від здорової корови, яка тільки-но отелилася. На 1 л води використовують 2 яєць і 10 г кухонної солі. На 1 л свіжого молока додають 15 мг свіжого риб'ячого жиру, 5 г кухоної солі та свіже куряче яйце.

Годувати новонароджене теля потрібно 4—5 разів на день через 3 год., але обов'язково після кожного доїння.

Важливо дотримуватися режиму годування і стежити за чистотою посуду. З цією метою після кожного годування напувалки миють теплою водою, дезінфікують, промивають під струменем води та висушують. Гумовий сосок промивають водою і кип'ятять у 1%-му розчині гіпохлориду натрію протягом 2 хв.

Теля хоча і п'є молоко, але потребує також і води. Починаючи з 5-денного віку, за годину до годування або після нього теляті дають злегка підсолену (1 г солі на 1 л води) переварену воду, охолоджену до температури 37—39°С, а з другого тижня — до 25°С.

Від 10-денного віку теляті починають випоювати незбиране молоко і одночасно привчають до поїдання якісного злаково-бобового сіна, концентрованих кормів. Починаючи з 5-денного віку для випоювання широко застосовують настої із сіна, трав звіробою та деревію, відварів із лляного насіння та вівса. Одну частину трав настоюють протягом 6—7 год. у 14 частинах перевареної води.

Кращими з-поміж концентрованих кормів у цей період є просіяна вівсянка, ячмінна дерть. Також можна згодовувати вівсяний кисіль. Для його приготування 1 кг вівсянки заливають 2,5 л переваренoї води, перемішують і залишають на 30 хв. Після цього настій проціджують через сито й на 1 л додають 5 г кухонної солі. Бовтанку кип'ятять, старанно помішуючи до її загустіння, охолоджують і в цей же день згодовують.

Теляті місячного віку можна випоювати до 2 л киселю, починаючи з 100 г, щодня збільшуючи даванку на 100 г. Кухонну сіль і крейду вводять до раціону з 20-денного віку. За існуючими нормами для одержання 800—1000 г добового приросту витрати незбираного молока під час вирощування телиць коливаються у межах 350—400 кг, бугайців — 450—500 кг, збираного — відповідно 500—600 та 800—1000 кг. Незбиране молоко телятам згодовують до 2-місячного віку, до того ж з місячного частину незбираного замінюють збираним.

Останнє випоюють з четвертої декади, поступово збільшуючи даванку. Теличкам його дають до 5—місячного віку, бугайцям — до 6 місяців. Подрібнену моркву і буряки згодовують телятам з 30-го дня, а в 3 місяці починають давати доброякісний силос.

Улітку замість сіна і соковитих кормів телятам згодовують тонкостеблову траву. До зеленого корму їх починають привчати з другої декади життя, даванку поступово збільшують і доводять у 3-місячному віці до 5—6, а в 6-місячному — до 12—15 кг на добу.

У пасовищний період 3—4-місячним телятам кількість молока і комбікормів не зменшують, замість сіна й соковитих кормів випасають на пасовищі. Якщо травостій на пасовищі поганий і теля відстає в рості, його підгодовують скошеною травою.

У структурі раціону телят оптимальними вважають вміст концкормів 35—45 %. З розрахунку на кормову одиницю повинно припадати 120—130 г перетравного протеїну. За 6 місяців телятам згодовують: молока незбираного 350—400 кг, збираного 500—600, конц-

кормів 180—200, сіна 200—260, силосу 250—300, коренеплодів 150—180, зеленої трави 1400—1600 кг. До 3-місячного віку телят годують тричі на добу, а в старшому двічі згідно з розпорядком дня. Водою напувають досхочу.

Схему годування телят молочних порід до 6-місячного віку наведено нижче.

Схема годування телят до 8-місячного віку (приріст живої маси 650—700 г на добу)

Вік, днів	Жива маса в кінці періоду, кг	Добова даванка кормів на одну тварину, кг					
		Молоко		Концентрати		Буряки кормові	Сіно
		незбиране	збиране	вівсянка	суміш		
1-10		6	-	-	-	-	-
11-20		7	-	-	-	-	Досхочу
21-30	52-51	7	2	0,1	-	0,5	"
31-40		5	3	0,2	-	1	0,2
41-50		3	4	0,2	0,3	2	0,5
51-60	71-75	2	4	0,1	0,5	3	0,8
61-70		1,5	4	-	1	4	1,2
71-80		1	4	-	1	4	1,7
81-90	91-96	0,5	4	-	1	4	2,2
91-100		1	4	-	1	5	2,5
101-110		-	4	-	1	5	2,8
111-120	111-117	-	2	-	1	5	3
121-130		-	-	-	1	6	3,2
131-140		-	-	-	1	6	3,7
141-150	131-138	-	-	-	1	6	4,1
151-160		-	-	-	1,2	7	4,5
161-170		-	-	-	1,3	7	5
171-180	150-159	-	-	-	1,4	7	5,5
Всього, кг		330	350	6	137	725	410

Примітка. *З 20-денного віку телятам дають по 5 г солі за добу, поступово збільшують даванку, доводячи до 15 г на кінець періоду.*

Молодий організм телят повинен бути добре загартований, пристосований до змін умов навколишнього середовища. Вирощування молодняка просто неба зміцнює організм, робить його стійким проти застудних захворювань. Перші 20 днів телят утримують в індивідуальній клітці завдовжки 1,5 м, завширшки 1,0—1,2 м, заввишки 1 м. Дно клітки повинно бути над підлогою на 20—30 см і мати щілини для стікання сечі. У приміщенні температуру підтримують на рівні $16^{\circ}C$, забезпечують достатнє освітлення.

Відносна вологість до 70%. Не допускають протягів, різких коливань температури, надмірної вологості. Тут має бути чисто й сухо. Із 20-денного віку телят переводять на прив'язне утримання з розрахунку 1,5—2 м² площі на одну голову. Щодня телят чистять, застосовуючи для цього спеціальні щітки та чисту мішковину.

Забруднені місця миють теплою водою. Моціон для телят організовують щоденно на 3—4 год., крім днів з несприятливою погодою: влітку від 8-ї по 11-ту або з 16-ї по 18-ту год., взимку від 12-ї по 15-ту год. Взимку в погожі сонячні дні телят можна випускати на прогулянку з 10—12-денного віку, а влітку вже на другий день після народження. Перші прогулянки мають бути обмежені — по 5—10 хв. Але з часом їхню тривалість збільшують і доводять до норми, як зазначалося раніше. Кращим показником правильного годування та утримання теляти є його жива маса: в 3—місячному віці 90, в 6-місячному — 160 кг.

Профілактика хвороб та лікування хворих новонароджених телят

Найпоширенішими незаразними хворобами новонароджених телят є: молозивний токсикоз, проста й токсична диспепсії, казеїнобезоарна хвороба з інфекційних — колібактеріоз, анаеробна енеротоксиномія, ротавірусна інфекція тощо. Ці хвороби завдають значних збитків власникам тварин.

Одна з причин виникнення хвороб новонароджених телят — порушення обміну речовин внаслідок неповноцінного годування тільних корів, відсутності моціону, порушення ветеринарно-санітарних правил вирощування телят.

Нестача білків, вітамінів та мінеральних речовин

за незбалансованого годування корів призводить до порушень пластичних процесів у плоду, народження слабких недорозвинутих телят із функціональними змінами травної системи, з низьким рівнем захисних механізмів щодо умов навколишнього середовища.

Згодовування коровам, які тільки-но отелилися, кормів низької якості спричинює порушення обміну речовин та нагромадження в молозиві токсичних продуктів, що зумовлюють розлад травлення у телят. Змінюється також склад молозива.

У хворих телят часто зауважують дефекацію — рідкий кал. Температура тіла в межах норми, а за інфекційних захворювань короткочасно підвищується до 40—41°С. З'являються ознаки токсикозу, в калі з'являються домішки крові і він набуває гнильного запаху, спостерігаються судоми, загальне пригнічення, западання очей.

Під час лікування телят з такими ознаками насамперед необхідно застосовувати дієту та здійснювати заходи, спрямовані на усунення зневоднення організму, знищення патогенної мікрофлори та відновлення функцій органів травлення, підвищення резистентності організму.

Щоб запобігти зневодненню організму, використовують розчин солей: хлористого натрію 5 г, хлористого калію 0,25 г, глюкози 19,7 г на 1 л води. Зазначені розчини можна вводити підшкірно, внутрішньовенно. Їхня кількість залежить від ступеня зневоднення організму: за незначного стан тварини задовільний, температура тіла нормальна, використовують 2—2,5 л розчину на добу; за значного очі запалі, температура знижена, розчину потрібно 4—4,5 л.

Лікувати хворих телят починають із зменшення кількості молозива на один раз і заміни його даванкою теплого сольового розчину і настою трав.

Значна дієвість настає, коли телятам випоюють відвари та настої із деревію, щавлю кінського, шавлії лікарської, звіробою, ромашки.

Відвари з трав дають із розрахунку 10 мл на 1 кг маси тіла телят 2—3 рази на день. Потім поступово переходять на згодовування молозива, починаючи з 0,5 л. За цього стану розводять його теплим 0,5% глюкозо-сольовим розчином до відповідного об'єму.

Для боротьби з патогенними та гнильними мікроорганізмами телятам вводять антимікробні препарати з розрахунку на 1 кг маси тіла: фталазолу 0,015—0,03 г, сульфагіну 0,3—0,5 г, хлортетрацикліну 0,015 г, діарексу 0,2 г. Для відновлення функцій органів травлення застосовують шлунковий сік, ацидофільні бульйонні культури, доброякісне молоко.

Цей розділ узято із книги О.Лашка "Усе про корову від А до Я". До видання книгу готує редакція "ДСГ" і в світ вона має вийти в наступному році.

О.І.Лашко

Читачі журналу "ДСГ" уже знайомі з дивовижною твариною — шиншилою, яку сьогодні багато українських господарів вирощують у домашніх господарствах. Однак у періодичній пресі можна знайти досить скупі й загальні відомості про утримання цих тварин. Хочу розповісти читачам про деякі проблеми з вирощування шиншил і способи їхнього подолання.

Шиншили справді витривалі й терплячі і в той же час вони вразливі й ніжні. Наївно думати, що шиншили не хворіють. Але оскільки шиншила живе в неволі, їсть і п'є те, що ви їй запропонуєте, саме ви створюєте їй умови утримання. Тому тільки від вас залежить, буде вона здорова чи ні. Ви уникнете всіх захворювань тварини, якщо створите здорові умови утримання, а з поодинокими захворюваннями зможете справитися самостійно.

Найуразливішою у шиншили є система травлення. Вона першою реагує не тільки на збої у роботі травного тракту тварини, але й може бути показником її загального стану. Система травлення шиншил має високу чутливість кишкової мікрофлори до різних змін — умови утримання, переїзд, зміна складу корму, якості питної води та корму. Навіть собака, що постійно гавкає, чи гучна музика можуть зумовити у тварини порушення роботи травної системи.

Найсерйознішим проявом цього порушення є закреп, який розвивається, коли травна система сповільнює свою роботу, що призводить до висихання калових мас і відповідно утруднює спорожнювання кишківника. Фекалії здорової тварини мають вигляд сардельки розміром з рисове зерно (нешліфоване), тверді, не мають запаху і не залишають слідів на руці. Вранці фекаліїв завжди менше, ніж увечері, майже удвічі. Якщо фекалії мають вигляд кульок, чи стають вигнутими, чи мають дірочки, чи сарделька складається з декількох маленьких кульок — це ознаки закрепу, що починається.

Отже, не чекайте, коли кількість фекаліїв різко зменшиться! Тоді вже може бути пізно лікувати хвору тварину. Хоча шиншила за такого стану вводить вас в оману.

У першу чергу зверніть увагу на якість і кількість фекаліїв, а потім на активність шиншили. Поводження тварини змінюється в міру розвитку захворювання. Якщо захворювання прогресує, шиншила стає млявою, малоактивною, сидить на поличці згорбившись, чи витягується на животі. Вона відмовляється від їжі і питва. Під час огляду можна промацувати грудки калових мас у кишківнику, за цього стану шиншила пищить — значить, боляче.

Причиною закрепу можуть бути й такі фактори: якщо в раціоні шиншили переважатиме **занадто велика чи надто мала кількість сіна.** Сіно необхідне шиншилі, оскільки грубі харчові волокна стимулюють перистальтику (ритмічні рухи кишківника). Якщо взагалі не даєте сіна — це може негативно позначитися на здоров'ї тварини. У той же час поїдання тільки сіна обов'язково зумовить закреп. Якщо давати тварині комбікорм і досхочу сіна, то їй, звичайно,

Якщо у вас занедужала ШИНШИЛА

захочеться більше смачного і вона їстиме тільки сіно, вибираючи найсоковитіші і найсмачніші шматочки — адже тварина не має поняття міри. Тому сіно давати необхідно, але в помірній кількості. На практиці — це пучок сіна (не оберемок) на дві особини 2—3 рази на тиждень.

Недостатня кількість води. Якщо є автонапувалка, ви не можете побачити, п'є тварина, чи ні.

Надлишкова кількість солодощів. За такого раціону фекалії мають слабкий запах бродіння і до закрепу приєднується здуття.

Потрапляння до шлунка чужорідного предмета, клаптика вовни, погано пережовані рослинні волокна.

Вживання антибіотиків. Від антибіотиків може загинути кишкова флора (мікроорганізми шлунка та кишківника відповідальні за процес переробки їжі в травній системі).

Закрепам легше запобігти, ніж боротися з його наслідками.

У випадку виникнення закрепу в шиншили обов'язково необхідно підтримувати водно-сольовий баланс організму, підсилити перистальтику кишківника і відновити кишкову флору.

Якщо тварина не п'є самостійно, її потрібно напувати з піпетки чи із шприца без голки. Напувати із шприца краще, тому що видно, скільки рідини випито. Однак необхідно ретельно стежити, щоб шиншила не відкусила кінчик шприца. Напувати можна просто кип'яченою водою або розчином Рінгера. Ще краще розчином Рінгера-Локка, що містить необхідні солі та мінерали. Усе це можна придбати у звичайній аптеці. Ізотонічний розчин можна приготувати самому. Приготовлений розчин зберігають у холодильнику не більше 3 діб. Якщо ви даєте просто кип'ячену воду, то обов'язково потрібно додавати 2—3 піпетки 3—4 рази в день 40-відсоткового розчину глюкози (купити в аптеці).

Здорова тварина п'є до 20 мл рідини на добу. Якщо вона відмовляється пити з піпетки, а водно-сольовий баланс організму обов'язково необхідно підтримувати, потрібно зробити підшкірно ін'єкцію ізотонічного розчину або розчину Рінгера чи розчину Рінгера-Локка (стерильні розчини продаються в аптеці) одноразово 20 мл (по 10 мл з кожного боку). Ці ін'єкції безболісні.

Крім того, необхідно відновити перистальтику кишківника. Тварину потрібно годувати соковитим кормом: яблука, морква, свіжа трава, листки кульбаби, яблуні, верби. Перед згодовуванням листя кульбаби, яблуні та верби необхідно 1—2 години просушити.

Гарний ефект має розпарений чорнослив. При цьому кісточку потрібно вилущити — шиншили гризуть кісточку. Чорнослив можна давати протягом кількох днів підряд.

Проносну дію має свіжа козяча верба. Це звичайна верба, але листочки в неї не вузькі, а широкі. Ні в якому разі не можна давати грушу — вона кріпить. Якщо тварина не їсть сама, її потрібно годувати.

Від закрепу рекомендую застосовувати вазелінову олію (продається в аптеці). Тварини п'ють її з піпетки самостійно. Вазелінова олія розм'якшує калові маси і сприяє їхньому безболісному просуванню по кишківнику. Замість вазелінової олії можна давати очищену рослинну в тій же кількості. У мене деякі тварини не люблять вазелінову олію, але із задоволенням п'ють рослинну. Дія однакова.

З медичних препаратів можна застосовувати такі проносні засоби: РЕГУЛАКС. Дію препарату можна спостерігати через 8 годин. Однак більше тижня давати його не треба. ЛАКСИГАЛ чи ГУТТАЛАКС. Ліки мають приємний смак і запах і тварини його п'ють без проблем. Дія цих препаратів також м'яка і настає через 6—8 годин. Зазначені препарати вільно продаються у звичайних аптеках.

Хочу звернути вашу увагу на те, що не можна користуватися всіма цими препаратами одночасно. Проносні засоби (регулакс, лаксигал, гутталакс) діють на кишківник, подразнюють його слизову і змушують його рухатися. А олія тільки допомагає пересуванню калових мас. Якщо Ви дасте олію і проносне, то проносне своєї дії не виявить.

Для відновлення кишківникової мікрофлори тварині можна давати йогурт із живими біокультурами. Я даю йогурт Активія. Деякі шиншили п'ють йогурт із першого разу із задоволенням, інші — з третього разу.

У випадку невеликого закрепу допоможе клізма і легкий масаж животика. Клізму потрібно робити гіпертонічним розчином. Повторювати рекомендую не більше трьох разів, можливо, буде достатньо й однієї клізми. Корисно змусити шиншилу порухатися, тільки не треба це робити, лякаючи тварину і ганяючи її по клітці. Для цієї мети в мене є спеціальна клітка великих розмірів, що дає можливість тварині активно рухатися.

Отже, закрепам легше запобігти. Для цього шиншила повинна одержувати достатню кількість сіна, якісний корм і питну воду, мати постійний доступ до води. Тож господарі, котрі тримають шиншил, повинні дотримуватися санітарних правил.

І.С.Царинна,
б. 54, кв. 16, м. Дніпропетровськ, 49101,
тел. 93-42-40

Свині — найвигідніші з-поміж свійських тварин

Сучасна домашня свиня — це продукт багатовікової еволюції європейських та далекосхідних диких кабанів. Унаслідок природного, а пізніше штучного відбору виведено тварину, яка має винятково велике значення для людини як джерело харчування.

Конкурентноздатність продукції свинарства на споживчому ринку доведена в усіх розвинутих країнах. Частка її у м'ясній частині раціону людини в окремих країнах (Німеччина, Англія, США та інші) досягає 80 %, у той час як в Україні, в роки найбільшого виробництва свинини (1987—1991) вона не перевищувала 40 %. Але найбільше свиней у Китаї: тут 52 % світового поголів'я і понад 46 % валового виробництва свинини.

Продукти забою свиней мають велику біологічну цінність. М'ясні білки свиней практично повністю перетравлюються в організмі людини. За вмістом вітамінів групи В свинина перевершує м'ясо інших тварин у 2—3 рази. Велику цінність становить свинячий жир (сало), перетравність якого сягає 96 %. До його складу входить три незамінні жирні кислоти — лінолева (5,7 %), ліноленова (0,82 %) та арахідонова (0,82 %). Остання відіграє важливу роль у запобіганні захворювання такою небезпечною хворобою, як рак. Особливе значення свинини в харчуванні людей, що проживають на територіях з підвищеним рівнем радіації.

Свинина — основна складова частина ковбасних виробів. Її можна заготовляти шляхом соління. Ця операція значно простіша і надійніша, ніж заготівля м'яса інших тварин. Бекон і окости, приготовлені таким чином, посідають значне місце в харчуванні людей з часів Римської імперії.

Зараз у світі налічується понад 100 основних порід, крім того є велика кількість породних груп, міжпородних та внутрішньопородних типів. Спеціально для використання в біомедичних дослідженнях виведені мініатюрні свині, жива маса яких у дорослому віці не перевищує 70—80 кг, а декоративних — навіть 20—40 кг.

За своїми біологічними особливостями та господарсько-корисними якостями свині вигідно відрізняються від інших сільськогосподарських тварин. Вони не мають рівних собі з-поміж тварин і птиці щодо ефективності використання кормів. За даними досліджень, здійсненими в США, вихід їстівних сухих речовин з'їденого корму в продуктах забою свиней у 3,6—4,7 разів більше, ніж у м'ясі курей, великої рогатої худоби та овець.

Дивовижна **інтенсивність** росту й розвитку свиней. Жива маса поросят під час народження залежно від породи та інших факторів коливається від 0,8 до 2 кг.

Однак подальший ріст і розвиток поросят відбувається дуже швидко. Уже на восьмий день їхня жива маса збільшується удвічі, до місячного віку — зростає у 5—6 разів, а до моменту відлучення від матері у два місяці, збільшується у 15—20 разів і досягає 25—30 кг.

Швидкий ріст поросят значною мірою пояснюється високою поживністю материнського молока. Так, у молоці свиноматок у середньому 6,2% білка, 6,5% жиру, 5,2% цукру і 1,1% золи, що значно більше, ніж у молоці корів. Але у молоці свиней дуже мало мінеральних речовин — кальцію, фосфору та особливо заліза й міді. Оскільки через нестачу заліза у крові знижується вміст гемоглобіну і, як наслідок, розвивається анемія, а через нестачу кальцію та фосфору — рахіт, то поросятам уже з перших днів життя потрібно давати препарати, які містять залізо та інші мікроелементи.

Інтенсивно ростуть свині й після відлучення, жива маса яких за належних умов годування й утримання до шестимісячного віку досягає 100 кг, а до одного року — 200 кг і більше. Туша свиней, забитих живою масою 100 кг, у середньому складається із 52% (у м'ясних порід до 32%) м'язової тканини і відповідно 38 і 28% жирової тканини.

Під час забою свиней у річному віці одержують приблизно однакову кількість м'язової тканини і сала.

Швидкоспілість. Статевої зрілості кнури досягають у віці 4—5, а свинки 6—7 місяців. Однак парувати їх не слід, оскільки вони ще інтенсивно ростуть і не досягли повної фізіологічної зрілості. До парування свинок можна допускати у віці 9—10 місяців за досягнення живої маси не менше 120—130 кг, а кнурів — у віці 10—11 місяців із живою масою 160—180 кг.

Статева функція свинок підпорядкована суворій циклічності. Охота, тобто період, коли матка підпускає кнура до садки (рефлекс нерухомості), повторюється регулярно через кожні 19—21 день, рідше через 18—22 дні, і не має сезонного характеру як у інших сільськогосподарських тварин. Після відлучення поросят перша охота у свиноматок настає, зазвичай, на 4—6-ту добу. Така закономірність повторення охоти, під час якої свиня може бути запліднена, дає можливість одержувати від свиней приплід протягом усього року. В більшості випадків охота триває від 24 до 48 годин.

Тривалість поросності (вагітності) у свиней коливається від 113 до 116 діб, у середньому 114. За правильної організації виробництва та раннього відлучення поросят (у 26—35 днів) від кожної свиноматки можна одержувати 2,2—2,3 і більше опоросів за рік.

Багатоплідність. За багатоплідністю з-поміж усіх сільськогосподарських тварин свині посідають перше місце. За один опорос молоді свинки народжують 8—10, а дорослі — 10—12 поросят і більше.

В окремих високопродуктивних свиноматок за належних умов годування й утримання в одному опоросі буває до 13—16 і більше поросят. Рекорд — 42 поросят.

Оплата корму, тобто витрата корму на одиницю приросту живої маси під час відгодовування свиней значно краща порівняно з іншими видами домашніх тварин. На 1 кг приросту вони витрачають 4—5 корм. од., у той час як велика рогата худоба — 8—12, вівці — 6—10. За цим показником свині поступаються тільки курчатам-бройлерам.

Забійний вихід. Залежно від маси тварин та їхньої вгодованості становить 70—80 %. Якщо їхня маса 80—100 кг, він досягає 70—75 %, 150—180 кг 80—82 % і у добре відгодованих — 83—85 %.

Досить високі **поживні якості** свинини. У м'ясі свиней міститься менше води (60—62 %), ніж у яловичині та баранині (72—75 %). Енергетична цінність 1 кг свинини середньої вгодованості становить 12,8 мікроджоулів (МДж), жирної — 17, сала — 33,9, тоді як яловичини та баранини середньої вгодованості — відповідно 6,3—6,5 та 5,0—5,4 МДж.

Особливості травлення. Свині — всеїдні тварини з кишковим типом травлення. Вони добре засвоюють корми як рослинного, так і тваринного походження. Кормові раціони, добре збалансовані за поживними речовинами, свині засвоюють краще від інших тварин, за винятком бройлерів.

Свині мають однокамерний шлунок і погано перетравлюють грубі корми з високим вмістом клітковини. Підвищений (більше 6—7 % від сухої частини корму) вміст клітковини у раціоні різко погіршує перетравність інших поживних речовин, призводить до перевитрати кормів і зменшення ефективності відгодовування. Однак високоякісне сіно із бобових трав, приготовлене у період бутонізації, перетравлюють і засвоюють задовільно. Дуже добре свині поїдають і перетравлюють різні коренебульбоплоди та інші соковиті корми.

Пристосованість. Свині невибагливі до умов утримання і їх можна розводити у господарствах різних природно-кліматичних зон України. Водночас вони досить чутливо реагують на зміни умов годування. Тому, поліпшуючи годування, селекційно-племінну роботу, а також, впроваджуючи раннє відлучення поросят, можна підвищити дієвість використання свиноматок, що дасть змогу з кожним роком одержувати високі показники продуктивності свинарства.

Але чи можливо це і надалі? Так, завдяки високому біологічному потенціалу свиней. Для прикладу порівняємо деякі можливі показники з фактичними (у дужках) досягненнями на державних комплексах: вихід зрілих яйцеклітин за одну охоту — 35 (16—18), кількість поросят під час народження — 30 (10—12), кількість опоросів за рік від свиноматки — 3 (1,8—2,2), вихід поросят за відлучення — 20 (9—11), середньодобовий приріст 1360 (570—630) г, вік досягнення живої маси 100 кг — 110—120 днів (175—185) кг, витрати сухих речовин корму на 1 кг приросту — 2 (3,5—4). Це свідчить, що резерви підвищення ефективності свинарства дуже великі, одним з них є розробка способів інтенсивного використання маток за рахунок раннього відлучення поросят.

Ефективність раннього відлучення обгрунтована численними дослідженнями. Як результат цього **розроблено** способи раннього відлучення поросят і доведено, що за відлучення поросят у 60-денному віці одержують тільки 1,5—1,8 опоросів від свиноматки за рік, тоді як за відлучення у віці 10 днів — 2,8 і відповідно 15—20 та 28—29 поросят. Відтак собівартість поросят в останньому випадку в 1,5—2 рази нижча. Підраховано також, що, годуючи поросят протягом двох місяців, свиноматка виділяє 300 кг і більше молока, відтак витрачаючи у 15—20 разів більше енергії, ніж на утворення плаценти і зародків, їхній ріст і розвиток за весь період поросності.

Отже, навантаження на організм свиноматки під час лактації значно більше, ніж у період поросності, а тому вигідніше її використовувати не як годувальницю, а як репродуктивну "машину". Поросність триває 114 днів, а після відлучення поросят свиноматки здатні до запліднення уже через 4—7—20 днів. Тому за відлучення поросят, наприклад, у 10-денному віці, від однієї свиноматки можна одержати по 2,8—2,9 опоросів на рік. Але поки що відлучення поросят у цьому віці вимагає особливих умов утримання та годування. Проте в Інституті свинарства ім. Квасницького УААН розроблено й апробовано систему безперервно-багаторазових опоросів, згідно з якою відбувається безперервна послідовність опоросів у кожної свиноматки через 125—128 днів. За такого використання свиноматок до трирічного віку можна одержати до шести опоросів від кожної.

Інтенсивність використання свиноматок можна також підвищити поєднанням лактації та поросності. Особливо це виправдано за відлучення поросят у 26—30-денному віці. Деякі лактуючі свиноматки приходять в охоту на 18—20-й день після опоросу. Якщо в цей час їх осіменити, то у перший період поросності витрати поживних речовин на розвиток зародків незначні, тому надалі, за відлучення поросят, поросність триває без будь-яких ускладнень. В окремих випадках овуляцію у лактуючих свиноматок зумовлюють гормональною стимуляцією і в результаті після осіменіння відбувається нормальне запліднення.

Ще одним із способів підвищення інтенсивності використання свиноматок є зменшення періоду їхньої поросності. Застосовуючи гормональну стимуляцію, тривалість поросності можна скоротити на 4—5 днів, одержуючи нормально розвинутих поросят.

Останніми роками виникло підвищене зацікавлення медиків до свиней як перспективного біологічного об'єкту в якості донора для пересадки їхніх органів і тканин людині.

Отже, є підстави сподіватися, що ця дивовижна тварина стане не тільки сімейною годувальницею і ощадкнижкою, але й рятівницею найціннішого дару природи — людського життя.

В.З.Фоломеєв,
М.М.Борисенко,
Інститут свинарства
ім. О.В.Квасницького
УААН

Яблунька

Дошкільнятам і школярам, батькам і вчителям, бібліотекарям! Пропонуємо! Варіанти передплати на 2003 рік!

Журнал **"Яблунька"—** *розважально-пізнавальне видання для дошкільнят і школярів з конкурсами, вікторинами та призами. Передплатний індекс 40306*
На рік: 6 журналів "Яблунька"
Вартість видання з доставкою — 14 грн.16 коп.
На півроку: 3 журнали
Вартість видання з доставкою — 7 грн. 08 коп.

Журнал-розфарбовка **"Чарівна казка".**
Передплатний індекс 01220.
Улюблені казки народів світу з малюнками-розфарбовками, іграми та призами в яскравих, барвистих обкладинках.
Для всіх, хто любить малювати!
На рік: 6 журналів "Чарівна казка".
Вартість видання з доставкою — 9 грн. 96 коп.
На півроку: 3 журнали "Чарівна казка".
Вартість видання з доставкою — 4 грн. 98 коп.

Комплект видань у складі:
журнали **"Дім, сад, город"+"Яблунька"**
Передплатний індекс 22432.
На рік: 6 журналів "Яблунька"+ 12 журналів "Дім, сад, город".
Вартість комплекту з доставкою — 37 грн. 92 коп.
На півроку: 6 журналів "Дім, сад, город" + 3 журнали "Яблунька".
Вартість комплекту з доставкою — 18 грн. 96 коп.

Увага! Кожен, хто передплатить журнал "Яблунька" разом із журналом "Дім, сад, город", одержить подарунок!

● Передплатіть комплект журналів "Дім, сад, город" + "Яблунька" на 2003 рік *за передплатним індексом 22432.* ● Заповніть купон, вкажіть імена та вік дітей. ● Надішліть передплатний абонемент або копію квитанції про оплату разом із заповненим купоном до 10 грудня цього року за адресою:
Журнал "Яблунька", проспект Ю.Гагаріна, 17-а, м.Київ-94, 02094.

● На конверті зробіть позначку "Приз "Яблуньки".
Усім передплатникам надсилається ігрова книжечка.
Всі надіслані купони беруть участь у розіграші 100 призів.
Призерам надсилається: Книжечки-розфарбовки з казками та віршами; казка-театр з іграшками-саморобками; добірка журналів "Яблунька"; ігрові книжечки з віршами, кросвордами, загадками. ● Бібліотечка "Дім, сад, город"/"Догляд за садом, городом, виноградником, пасікою, квітником/. ● Добірки "Здоров'я вашої родини", "Ремонтуємо самі". ***Довідки за телефоном: (044) 552-94-60.***

Купон передплатника комплекту

Приз «Яблуньки»

Прізвище, ім'я ______________________

____

Домашня адреса ______________________

____

Картопляний торт

Продукти: *7 картоплин, 3 склянки борошна, 200 г масла, 3 жовтки, 4 цибулини, півсклянки води, 150 мл вершків, сіль, перець, томатний соус або кетчуп.*

1. Картоплю почистити і зварити у підсоленій воді.

2. З борошна, 100 г масла, 2-х жовтків, солі та води замісити м'яке тісто. Накрити його та покласти на півгодини в холодильник. Розкачати тісто у корж завтовшки 5 мм і викласти у змащену жиром форму.

3. Розтопити 50 г масла і протушкувати у ньому дрібно посічену цибулю до золотавого кольору.

4. Нагріти духовку і випікати корж 10—15 хвилин.

5. Вийняти форму з коржем, викласти на корж тушковану цибулю, змастити її тонким шаром кетчупу. Відварену картоплю нарізати тонкими скибками викласти зверху на кетчуп.

6. Змішати у чашці вершки, жовток, перець, дрібку солі та цукру і залити цим соусом картоплю.

7. Торт випікати ще 5—7 хвилин. Прикрасити зеленню і подавати гарячим.

Картопляна бабка

Продукти: *1 кг картоплі, 250 г твердого сиру, 1 яйце, півсклянки вершків, сіль, перець, мускат, жир для змащення форми.*

Картоплю почистити, помити і нарізати скибочками. Вершки збити з яйцем і прянощами. Викласти частину картоплі у форму, змащену жиром, посипати натертим сиром, а зверху знову покласти картоплю. Залити все вершками, збитими із прянощами. Випікати 30—40 хвилин до золотавого кольору.

Картопляне печиво

Продукти: *200 г вареної картоплі, 200 г борошна, 200 г жиру, 2 яйця, сіль, кріп або кмин.*

У миску із борошном додати протерту крізь решето варену картоплю, посолити, додати жир, яйце і некруто замісити. Розкачати тісто, посипати борошном, скласти конвертом і винести на годину на холод.

Це повторити 2—3 рази (розкачати тісто, скласти і знову охолодити).

Готове тісто розкачати шаром завтовшки 1,5 см, нарізати тонкими смужками, викласти на змащену жиром форму, змастити яйцем, посипати кмином або насінням кропу і випікати 15 хвилин.

Улюблені чіпси

Улюблені ласощі дітей та дорослих хрумкі картопляні чіпси готуємо так.

Невелику картоплю добре вимити і нарізати впоперек тонкими скибочками. Промити їх у холодній воді 2 рази. Потім викласти на рушник, щоб висохли. Смажити у розжареній олії.

Готові чіпси обсушити на блюді (щоб стік жир) і посипати сіллю.

Дорога редакціє!

Хочу подарувати читачам рецепти від моєї бабусі, яка дитячі роки провела у циганському таборі. Від неї я знаю, що цигани гарячу страву їли один або, якщо поталанить, то два рази на добу. Це були переважно супи або запечені на вогнищі м'ясо чи риба.

Суп з чечевиці

Треба мати: 200 г сухої чечевиці, одну цибулину, 2 зубки часнику, 1 лавровий листочок, 3 столові ложки винного оцту, 4 столові ложки олії. Промити чечевицю і замочити у воді на 12 годин. Злити воду, перекласти чечевицю в казан, залити 1 л холодної води, додати очищені і нашинковані цибулю і часник. Довести до кипіння, закрити кришкою і на помірному вогні варити приблизно годину, поки не звариться чечевиця. Додати олію, оцет, лавровий лист, сіль і витримати на вогні ще хвилин десять. Подавати з легким червоним вином.

Суп циганський

Треба мати 250 г квасолі, 200 г сухого турецького гороху, 150 г жовтого стиглого гарбуза, 3 запашні груші, 2 стиглих помідори, 1 цибулину, 1 зубок часнику, десяток мигдальних або 5 грецьких горіхів, 1 скибочку хліба, 1 неповну ложку червоної солодкої паприки, 2 столові ложки оцту, бульйон, 100 г олії, сіль, перець. Промити горох і залишити у воді на добу. Очистити квасолю і порізати або побити на шматочки. Очистити гарбуз від шкірки і порізати на шматочки як картоплю. Очистити і нашинкувати цибулю. Очистити помідори від шкірочки і нарізати шматочками. Тим часом поставити на вогонь казанок з 2,5 л води. Довести до кипіння і варити на помірному вогні. Після години варіння додати квасолю, гарбуз, нарізані на шматочки груші без шкірки. Суп при цьому повинен постійно кипіти і варитися рівномірно. Окремо треба обсмажити шматочок хліба і очищений часник. Вийняти хліб із сковороди і на тому ж жирі обсмажити цибулю. Коли цибуля стане золотистого кольору, додати паприку, помідори. Смажити до тих пір, доки помідори не будуть готові. Далі подрібнюємо часник, очищені від шкаралупи горіхи, попередньо обсмажений шматочок хліба. Суміш повинна бути дрібною. Розводимо оцтом і бульйоном, у якому заздалегідь розчинили шафран. Додаємо цей соус до смаженої цибулі і помідорів, а потім все виливаємо у суп. Як тільки все закипить — циганський суп готовий.

Запечене по-циганськи м'ясо або риба

Випотрошити курку, качку або рибу. Ретельно вимити всередині, посолити. Замісити на воді чисту жовту глину і загорнути в глину м'ясо чи рибу. Пір'я або луску можна не знімати, але в цьому разі ви втрачаєте смачну шкірочку. Закопати в землю сантиметрів на 15–20, а зверху розвести вогнище. Через 1 — 1,5 год. м'ясо або риба будуть готові. Із розбитої глиняної оболонки ви виймете соковите ніжне м'ясо.

В умовах сучасної квартири цей рецепт інтерпретується так: птицю (пір'я обов'язково треба зняти) загорнути у фольгу і запікати у духовці, а от з риби луску можна не знімати. Рибу загорнути у фольгу і запекти як птицю, але втрачається смачна шкірочка. Зате рецепт дуже простий у приготуванні.

Люся Чорна,
Биківня, м.Київ

Конкурс «Господиня»

У листопаді у кожної господині знайдеться кілька великих цибулин, по яких видно, що довго вони зберігатись не будуть. Можна знайти і великі зелені помідори. Гострим ножем цибулю і помідори треба розрізати навпіл, видовбати середину, і начинити таким фаршем: подрібнена і обсмажена на олії серцевина цибулі; до цибулі додати відварений до напівготовності рис, якщо є — м'ясний фарш або смажені шкварки. Додати сметану або майонез, ретельно перемішати і начинити цибулю і помідори. Скласти до каструлі, залити м'ясним бульйоном або просто окропом, додати до рідини сметану або майонез і тушкувати доти, поки не википить рідина. А якщо рідина википіла, а рис ще твердий, то долити бульйону або окропу. Завдяки цьому рецепту не пропадуть зелені помідори і волога цибуля, а страви з них дуже смачні. Приготуєте — не пошкодуєте.

Поліна Колібабчук,
м. Черкаси

Чотирнадцятилітня Анастасія Касьяненко із села Володимирівське Запорізької області звертається до журналу: "Добрий день, дорогий пане "Дім, сад, город"! Ось уже 4 роки наша родина передплачує журнал. Кожний член нашої сім'ї знаходить щось цікаве для себе. Мама цікавиться квітами, а тато розводить кролів і вирощує виноград. Для нього найцікавіші рубрики "Домашня ферма" і "Ходімте в сад". Ми із сест-

рою вважаємо найкращою сторінкою "Секрети кухні тітки Насті". Отож дуже хочу, щоб мої рецепти стали у пригоді і сподобалися читачам журналу.

Фарширована качка

Підготувати тушку качки: натерти її спеціями. Підсмажити 2 дрібно посічені цибулини, нарізати шматочками 4 яблука і 300 відварених і охолоджених грибів. Додати до цибулі яблука й гриби. Потім нарізати шматочками печінку качки, додати 0,5 склянки подрібненої зелені петрушки, все посолити, поперчити і ретельно перемішати. Цією сумішшю начинити качку. Тушку зверху змастити майонезом і смажити у духовці до готовності.

До качки треба приготувати спеціальний пікантний соус. Змішати 4 столові ложки майонезу, 1 зубок часнику, корінь хрону, перемелені на м'ясорубці, 100 г сметани, 0,5 чайної ложечки гірчиці, 0,5 склянки подрібненої суміші зелені (петрушки, кропу, базиліку).

Тушковані гриби

Відварені і охолоджені гриби (0,5 кг) нарізати шматочками, викласти на сковороду і залити склянкою курячого бульйону і тушкувати на помірному вогні, а тим часом подрібнити дві ріпчасті цибулини, натерти на тертушці моркву і додати до грибів разом з 4 столовими ложками майонезу і протушкувати все чверть години.

Салат із грибами

До 400 г маринованих грибів додати подрібнену цибулину, 100 г консервованого зеленого горошку і дві дрібно нарізані відварені картоплини. Заправити салат майонезом.

Салат з креветок

Дві відварені й охолоджені картоплини, 2 солоних огірки, 2 круто зварених яйця, 1 велику цибулину нарізати невеликими шматочками. Додати 300 г консервованих креветок (їх можна замінити копченою рибою), все перімішати, заправити майонезом. Прикрасити салат зеленню, шматочками огірків, яєць.

Салат з риби

Відварити 300 г риби, охолодити і нарізати шматочками. Додати 2 варені картоплини, солоний огірок, 2 свіжих помідора і одне яблуко. Якщо є, додати дрібно нарізану зелень салату і заправити майонезом.

Салат із консервованою рибою

До банки консервованої риби у маслі додати три круто зварених й нарізаних шматочками яйця, подрібнену ріпчасту цибулю, 3 столові ложки зеленого консервованого горошку. Все перемішати і заправити майонезом.

Фарширована риба

Беремо очищених від луски коропів або судак, робимо розріз на череві, видаляємо нутрощі, добре миємо. Одну або кілька рибин звільняємо від кісток, м'ясо пропускаємо через мясорубку разом з цибулею, додаємо спеції — олію або масло і цією сумішшю начиняємо черевце цілої риби. Зверху густо змащуємо майонезом і запікаємо у духовці. Зверху рибу прикрашаємо зеленою петрушкою, обкладаємо печеними яблуками.

Гарна господиня в кінці обіду, особливо святкового, подає торт.

Торт "Мрія"

З двох яєць, 1 склянки цукру, 3 столових ложок какао, 1 склянки сметани, 0,5 баночки згущеного молока, 1 чайної ложечки соди, погашеної оцтом, однієї склянки борошна замісити тісто. Викласти його на змащену маслом форму і спекти до готовності у духовці. Охолодити, розрізати на два коржі і змастити приготовленим кремом.

Поки печеться корж, готуємо крем: беремо одну банку згущеного молока, 100 г масла, додаємо 0,5 склянки подрібнених горішків, 2 чайні ложечки какао. Ретельно вимішуємо, бажано на водяній бані.

Прикрашаємо торт збитими білками і фруктами.

Торт медовий

З двох яєць, 1 склянки цукру, 3 столових ложок меду, 200 г вершкового масла, 1 склянки молока, 2 склянок борошна, 1 чайної ложечки погашеної соди готуємо тісто. Випікаємо 4 коржі, змащуємо кремом, який готуємо так: 4 столові ложки меду кладемо в маленьку каструльку, ставимо на помірний вогонь, додаємо 1 столову ложку цукру, 300 г вершкового масла, 0,5 склянки будь-яких подрібнених горішків і 2 столові ложки какао. Цим кремом змащуємо коржі і прикрашаємо торт за своїми вподобаннями.

Тістечко "Картопелька"

400 г вафель, 100 г арахісу, 100 г печива перекручуємо на м'ясорубці. Окремо розтоплюємо 50 г вершкового масла, додаємо до цієї маси разом з дрібкою ваніліну (за смаком). Ретельно вимішуємо. Чисто вимитими вологими руками формуємо з одержаної маси "картоплинки", а у середину кожної кладемо 2—3 цілих горішки. Готове тістечко посипаємо кокосовою стружкою і цукровою пудрою; можна прикрасити збитими вершками.

ТОВАРИ **Скриня** ПОШТОЮ

Ви можете надіслати замовлення звичайним листом за адресою: **каталог «Скриня», а/с 625-Д, м. Київ, 01023** або зробити замовлення за телефоном: **8-800-504-44-40 (без вихідних). Всі дзвінки безкоштовні.** Ви сплачуєте за товар на пошті в момент отримання. Ціни включають вартість товару. За переказ грошей ви сплатите на пошті додатково 6%.

Кожному замовнику новорічний сюрприз!

В подарунок свічка-троянда та новий випуск додатку «Скринька»

Унікальна ПРОПОЗИЦІЯ!

Касетний магнітофон всього за 38,95 грн. + ваша улюблена аудіокасета в ПОДАРУНОК

Касетний магнітофон без функції запису (auto revers kassette player) HiFi з автореверсом. Програє касету у двох напрямках, а також по «колу», працює від 3-х батарейок або адаптера (4,5 В). Має гніздо для навушників та зручний ремінець для руки. (Батарейки та адаптер до комплекту не входять.)

☐ Один з відомих українських популярних виконавців або ☐ Українська народна танцювальна музика

виберіть собі в ПОДАРУНОК одну із запропонованих касет

Я, (прізвище) ____________________
(ім'я) ____________ (по батькові) ____________
замовляю магнітофон за 38,95 грн. та касету в подарунок, і прошу надіслати
за адресою: ____________________

ЗРОБІТЬ ПОДАРУНОК СОБІ ТА СВОЇМ БЛИЗЬКИМ. СВЯТА НАБЛИЖАЮТЬСЯ!

1 Комплект столовий
Склад: **100% бавовна**
Рушничок
Розмір: **75x45 см**
Серветки, 4 шт.
Розмір: **35x35 см**
Візерунок: **1, 2**
Артикул **31450**
Ціна **15,45 грн.**

1 **15 45 грн.**

2 Пояс для схуднення
Цей пояс для схуднення можуть носити як жінка,так і чоловік. Традиція використання розігріваючого пояса при болях у хребті, поясниці та нирках народилася ще в Давньому Китаї. А сучасні матеріали та космічні технології розширили його дію. Крім лікувальних властивостей пояс є високоефективним засобом для схуднення. Користування поясом зручне та легке, не визиває відчуття дискомфорту. За короткий час буде помітно, як стимулюється ваше тіло і зникають зайві кілограми. А використання пояса під час гімнастичних вправ ліквідує жировий прошарок швидше та ефективніше на 30 %.

Ширина: **20 см**, Артикул **40820**, Ціна **35,00 грн.**
Ширина: **25 см**, Артикул **40803**, Ціна **54,95 грн.**

2 **від 35 00 грн.**

3 Гель-бальзам для схуднення
Суміш ефірних олій, що входять до його складу, робить засіб ідеальним для схуднення. Проникаючи в глибокі шари шкіри, гель-бальзам розчиняє жирові відкладення, стимулює водообмін, позбавляючи організм від надлишку рідини та регулює сольовий обмін в клітинах шкіри.
Артикул **71067**
Ціна **15,55 грн.**

3 **15 55 грн.**

4 Косметичний набір
До набору входить шампунь «SHANDY» для нормального типу волосся з екстрактом алое вера (200 мл); туалетне мило «SHANDY» з ароматом ківі та листя мандарину (100 г); крем-маска «Вівсяна» для збільшення пружності шкіри (50 мл); крем «Колагеновий» для зволоження та живлення всіх типів шкіри (50 мл); крем для рук «Березіль» з екстрактом березових бруньок, який сприяє заживленню тріщин на шкірі (115 мл); крем для ніг «Спорт», який знімає втому та усуває запах поту (60 мл).
Артикул **70100**
Ціна **24,25 грн.**

4 **24 25 грн.**

УВАГА!!!
Відтепер мінімальна сума замовлень НЕ обмежена

Заповніть бланк замовлення, виріжте та надішліть за адресою:
04071, м. Київ, а/с 40-Д, каталог "Скриня"

Я, ____________________
прізвище, ім'я та по батькові
____
індекс, докладна поштова адреса, телефон

замовляю за каталогом "Скриня" такі товари:

Артикул	Назва товару	Колір	Розм.	Кількість	Ціна, грн.	Сума, грн.
					Разом:	

Підпис Замовника: ____________ " ___ " ____________ р.

У номері:

Фотоконкурс **2**

Щедра грядка

Беспалов В.В. Гарбузи .4
Архипенко Ф.М. Цукрові буряки в індивідуальному господарстві 6
Скоряк Г.А. Картопля у сховищі — поряд з яблуками 6

Ходімте в сад

Павлюк В.В. Кращі ранні сорти сливи 12
Мазур П.О. У пошані "красиві" груші 14
Шевчук І.В. Листоблішка грушова 15
Вкладка "Господар" . . . . **18—32**
Лисанюк В.Г., Копань В.П., Кручек А.Н. Яблуня: технологія культивування для фермерського саду 33

Домашня ферма

Лашко О.І. Вирощування телят у молочний період 36
Царинна І.С. Якщо у вас занедужала шиншила . .38
Фоломеєв В.З., Борисенко М.М. Свині — найвигідніші з-поміж свійських тварин 40
Конкурс "Господиня" **44**

„Дім, сад, город"
виробничо-практичний журнал
№11,листопад, 2002 р.

Головний редактор **М.І.Халимоненко**
Головний художник **Т.П.Колодницька**
Заступники головного редактора
Б.К.Донгаш, І.Ф.Куштенко
Редактори **А.М.Капітульська, О.В.Кисленко**

Дизайн, верстка **В.О.Пономаренко**

Комерційний директор **Г.А.Донець, тел. 552-90-45**
Реклама, оголошення **В.О.Давидко, В.М.Матохнюк, тел. 552-95-11**
Розповсюдження, маркетинг
Т.І.Лазебник, тел.552-94-60
Видання зареєстровано, серія КВ, №3536 від 23.10.98

Підписано до друку 23.08.2002 р.
Загальний тираж 148 322 прим. (у тому числі: російською мовою і в комплектах з іншими журналами — 28 665 прим.)
Ціна договірна.
Адреса: 02094, Київ-94, пр.Гагаріна, 17-а. Тел. (044) 552-95-13
E-mail: dsg@iptelecom.net.ua; dsg@i.kiev.ua

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:
«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Наш дім» — 21871.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях»+ + «Вокруг света» — 21843.

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Віддруковано на комбінаті друку «Преса України» 03148, Київ-148, вул. Героїв Космосу, 6. З. 0118204.

Індекс 74142

Передплата на журнал "Дім, сад, город" — 2003" це: участь у розіграші цінних призів

Увага!

електронасоси "Босна Ел Джі"

мотоблоки "Євро"

- набори насіння городніх та квіткових культур;
- це можливість отримати разом з журналом безкоштовну вкладку "Господар", посівний та біодинамічний календар;

набори інструментів для висаджування та догляду за рослинами

коси австрійської фірми "Офорнер"

- це також економія ваших грошей, адже журнал за передплатою дешевший, ніж уроздріб.

секатори, розпушувачі, совки садильні, лопатки, пікірувальники тощо.

обприскувачі "Грін-2"

Щоб узяти участь у розіграші призів та отримати подарунки від журналу "Дім, сад, город", потрібно:

- передплатити журнал "Дім, сад, город" на 2003 рік;
- заповнити передплатний абонемент друкованими літерами, і зробити помітку на конверті "Приз від "Дім, сад, городу";
- до 15 січня 2003 року вислати оригінал абонемента з чітким відбитком касового апарата (або оригінал абонемента та квитанцію про оплату), з точною адресою і прізвищем, ім'ям, по батькові на адресу: журнал "Дім, сад, город", проспект Гагаріна, 17-а, 02094. Результати розіграшу будуть опубліковані в журналі.

Увага! Не забудьте зробити ксерокопію передплатного абонемента і зберігайте її до кінця 2003 року.

ISSN 0235-6368 Дім, сад, город №11 2002 1-48 с. Ціна договірна